

KURJER POZNAŃSKI

wychodzi dwa razy dziennie

w wydaniu porannym i wydaniu wieczornym, — w niedziele i święta tylko wydanie poranne, — natomiast w dni poświęczone tylko wydanie wieczorne

Odpowiedzialni kierownicy działów: kultury i sztuki Witold Noskowski, gospodarczego i giełdowego dr. Marjan Chelmikowski wiadomości potocznych Wiktor Ujma, za inne działy odpowiada Antoni Konieczny, za ogłoszenia i reklamy Antoni Leśniewicz, wszyscy w Poznaniu

Dyrektor wydawnictwa: Roman Leitgeber

Wydawnictwo Sp. Akc. Drukarnia Polska
w Poznaniu, św. Marcin 70

Redaktor naczelny: Dr. Marjan Seyda

Nr. 414

Poznań, czwartek dnia 10 września 1931

Rok XXVI

O przebudowę struktury gospodarczej Niemiec

Problemem, który w chwili obecnej bodajże najbardziej zajmuje niemiecką opinię publiczną, jest przekształcenie struktury gospodarczej Niemiec, zawiązaną zbyt daleko w kierunku rozbudowy przemysłu i rozwoju wielkich miast. Hasłem dnia jest odwrót od postępującej do niedawna w szybkim tempie industrializacji i urbanizacji, w których słusznie widzi się jedno z głównych źródeł obecnego przesilenia gospodarczego Niemiec. Przeszło czteromilionowa armia bezrobotnych oraz wzrastająca nędza szerokich rzesz robotniczych, wywołana przymusowym ograniczaniem produkcji przemysłowej, są tego najlepszym dowodem.

Niezależnie od strony gospodarczej problemu, publicyści i uczeni niemieccy podkreślają, że masowy przypływ ludności wiejskiej do miast, przejawiający się z wielką siłą zwłaszcza od czasów wojny francusko-pruskiej w r. 1870-71, pociągnął za sobą fatalne skutki dla rozrodczości narodu niemieckiego. Cyfry, przytaczane z tego zakresu, są istotnie bardzo wymowne. Wystarczy porównać przyrost naturalny w Niemczech przed 50 laty, kiedy dwie trzecie ludności siedziało na roli, a tylko jedna trzecia po miastach, z obecnym przyrostem naturalnym, kiedy ów stosunek procentowy uległ odwróceniu. Przyczyną tego faktu jest okoliczność, że ludność wiejska degeneruje się bardzo szybko w miastach i ztraca zupełnie tendencje do rozrodczości.

Statystyki wykazują, iż ludność wielkich miast niemieckich, w szczególności Berlina, Hamburga, Wrocławia, Lipska, Królewcę zmniejszałyby się w bardzo szybkim tempie z powodu znacznej nadwyżki zgonów nad urodzeniami, gdyby nie dopływ świeżych elementów wiejskich. Sam Berlin — jak to określił niedawno jeden z publicystów niemieckich — jest potwornym polipem, który wysysa żywą krew narodu niemieckiego i w dużym stopniu paraliżuje jego siły żywotne.

Nie można powiedzieć, by kierownice czynniki niemieckie wykazały dostateczną czujność w walce z wyżej scharakteryzowanymi niebezpieczeństwami. Pomińmy już okres przedwojenny, kiedy wspaniały rozwój gospodarczy imperium niemieckiego zdawał się usprawiedliwiać postępy industrializacji i urbanizacji kraju. Jednak i po wojnie, mimo, że było jasne, iż w najlepszym razie trudno będzie marzyć o dalszym rozszerzeniu pojemności zagranicznych rynków zbytu, niemieckie sfery gospodarcze, przy wydatnym poparciu czynników rządowych, brnęły z uporem po błędnej drodze. Pod wpływem upojenia, wywołanego chwilową pomyślną koniunkturą, poczęto na gwałt rozbudowywać istniejące już zakłady przemysłowe, tworzyć nowe fabryki, ulepszać urządzenia, przeprowadzać racjonalizację produkcji itd.

Rezultaty całej tej krótkowzrocznej roboty były opłakane. Od dwóch mniej więcej lat coraz bardziej w odniesieniu do Niemiec zaczyna sprawdzać się to, co przewidział Roman Dmowski, pisząc jeszcze w r. 1924 o nieuniknionym upadku wielkich państw przemysłowych Europy. Dopiero od niedawna i w Niemczech ludzie poczynają się orientować, na jak niebezpieczne bezdroża zeszło gospodarstwo niemieckie, i trąbić na odwrót.

Głównymi środkami, przy pomocy których kierownice czynniki Rzeszy Niemieckiej spodziewają się znaleźć wyjście z sytuacji, mają być podniesienie rentowności rolnictwa oraz zatamowanie dalszego napływu ludności wiejskiej do miast, a nawet przesiedlenie

Rocznica Brześcia

Rok temu właśnie, w nocy z 9 na 10 września, nastąpiło w wiadomych warunkach aresztowanie szeregu przywódców stronnictw opozycyjnych i wywiezienie ich do Brześcia. A potem nastąpił Brześć...

Nie potrzebujemy przypominać szczegółowo, czym Brześć był, jest i pozostanie na stałe w opinii wszystkich uczciwych ludzi w Polsce, czego dowodem niezliczone protesty, a przede wszystkim oświadczenia zbiorowe czołowych przedstawicieli polskiej inteligencji. Nie potrzebujemy przypominać, jak wskutek Brześcia zaszargowała się opinia Polaki w całym świecie cywilizowanym, jak wyzyskali go nasi wrogowie, jak zachwiali się w swem do Polski stosunku nasi przyjaciele.

Brześć, to wielki dramat polityczny, a przede wszystkim moralny w życiu narodu polskiego. Ścisiej mówiąc —

raczej dramatu tego akt kulminacyjny. Stale bowiem wykazujemy, że Brześć jest najjaskrawszym wprawdzie wyrazem, ale bądźco bądź tylko wyrazem wielkiego zmagania się w Polsce barbarzyństwa Wschodu z cywilizacją Zachodu.

Obóz „sanacyjny” jest tego barbarzyństwa awangardą. Dlatego między nim a światem polskim, opartym na kulturze zachodniej, na moralności chrześcijańskiej, jest przepaść. Przepaść ta jest i pozostanie. Z tem, czego wyrazem jest Brześć, kompromisu nie ma i nigdy nie będzie.

Tego wymaga zdrowie moralne, tego wymaga cała przyszłość narodu.

Zawali się system brzeski, w pył i proch rozleci się „sanacja”, — a Polska pozostanie, Polska ucziwa i praworządna. Służba dla niej, to służba nasza.

Włochy i Niemcy nadesłały wykaz swych zbrojeń

Według wykazu, nadesłanego do sekretariatu Ligi Narodów w Niemczech niema organizacji o charakterze wojskowym?

Genewa, 10. 9. (Tel. wł.) Do sekretariatu Ligi Narodów wpłynęła odpowiedź rządu włoskiego na memorandum o zbrojeniach. Treść odpowiedzi włoskiej opublikowana zostanie dopiero za kilka dni. Według obiegających wersji w odpowiedzi swej podaje rząd włoski liczbę wojska na 280 tys., liczbę samolotów na 1501, oraz wydatki budżetowe na siłę zbrojną na 6 miliardów lirów.

Berlin, 10. 9. (Tel. wł.) W nocy rządu Rzeszy do sekretariatu Ligi Narodów, zawierającej dane o stanie sił zbrojnych w Niemczech znajdują się m. in. następujące cyfry:

Ogólna siła zbrojna armji lądowej wynosić ma 100.500 ludzi, w tem 4.500

oficerów, 293 oficerów sanitarnych, 200 oficerów weterynaryjnych i 7 aptekarzy. Ogólne siły morskie Niemiec wynosić mają 15.000 ludzi, z czego 1.500 oficerów. Wiek okrętów linjowych określony został na 23 do 26 lat.

We wszystkich innych rubrykach, dotyczących istnienia organizacji o charakterze wojskowym i lotnictwa, odpowiedziano jednym słowem: „Brak”. W dołączonym do tego zestawienia liście, rząd Rzeszy wskazuje na to, iż wykazu wydatków na zbrojenia nie można było narazie podać, gdyż prace nad sporządzeniem odpowiedniego wykazu nie są jeszcze ukończone.

Zamykanie hut na G. Śląsku

Warszawa, 10. 9. (Tel. wł.) — W Łagiewnikach odbyło się zebranie załogi huty „Hubert”, której grozi zamknięcie i zwolnienie ponad 1000 robotników. Zebrani zaprotestowali przeciwko temu. Zamówienia, które przez szereg lat wykonywała huta, skierowano do innych hut. — Dyrekcja ko-

palni „Charlotte” w powiecie rybnickim uwiadomiła radę załogową, że kopalnia wskutek nierentowności zostanie zamknięta. Jeżeli robotnicy zgodzą się na 6 proc. niższe płac, kopalnia będzie mogła funkcjonować. Robotnicy propozycję odrzucili. (w)

skiej do miast, a nawet przesiedlenie dużej części ludności miejskiej, pozabawionej pracy, na wieś.

Do podniesienia rentowności rolnictwa, którego sytuacja gospodarcza jest istotnie bardzo zła (podobnie, jak w Polsce), służą znane posunięcia i zarządzenia ministra Schielego, straszające się głównie w pomocy kredytowej, konwersji długów hipotecyjnych, jakimi obciążone są majątki ziemskie, oraz w ostrych zarządzeniach celnych. Zarządzenia te wywołały, jak wiadomo, ostre sprzeciw ze strony zagranicy i stały się źródłem niekończących się zatargów gospodarczych Rzeszy z całym szeregiem państw, zwłaszcza rolniczych. Ponieważ jednak są one jednym z przejawów wielkiej akcji, zmierzającej do przebudowy struktury gospodarczej Rzeszy, trudno przypuścić, by sternicy nawy państwowej Niemiec — mimo nacisku socjal-demokratów — zeszli z dotychczasowej drogi.

Z akcją ministra Schielego skoordynowana jest ściśle t. zw. „Osthilfe”, czyli pomoc dla prowincji wschodnich. — „Osthilfe” łączy moment gospodarczy z momentem narodowo-politycznym, polegającym na dążeniu do jak najszybszego zgermanizowania obszarów, zamieszkałych przez ludność polską. To też mimo ciężkiej sytuacji finansowej Niemiec projekt ustawy o „Osthilfe” spotkał się z poparciem wszystkich stronnictw. Doszło do takiego paradoksu, że robotnik niemiecki płaci ostatni grosz na to, by ratować zagrożone licytacjami majątki junkrów wschodniopruskich. Świadczy to bądźco bądź dodatnio o patriotyzmie szerokich rzesz społeczeństwa niemieckiego.

Obecnie w toku jest akcja, zmierzająca do osiedlenia bezrobotnych na roli, bądź też przydzielania im małych parcel, na których mogliby uprawiać różne rośliny, warzywa, kartofle i w ten sposób czerpać środki utrzymania. Nie-

dawno frakcja Partji Państwowej w Reichstagu zwróciła się do kanclerza Rzeszy, wzywając go do popierania drobnego osadnictwa rolnego.

Równocześnie ministerstwo finansów opracowało plan drobnego osadnictwa, znajdujący się w ścisłym związku z projektowanym przekształceniem podziału od czynszów domowych. Projektowane jest powołanie do życia stanowiska komisarza Rzeszy dla spraw drobnego osadnictwa, któryby podlegał bezpośrednio kanclerzowi Rzeszy. Przy komisarzu tym funkcjonowałyby rada, w której reprezentowane byłoby ministerjum pracy, ministerjum wyżywienia, ministerjum finansów oraz zainteresowane kraje związkowe.

W jednym z ostatnich numerów „Vossische Zeitung” znajdujemy interesujący artykuł na temat metod, jakimi należy posługiwać się w całej tej akcji. Autor proponuje najpierw, by każda rodzina miejska, której żywiciel stał się bezrobotnym, otrzymała na peryferji swego miejsca zamieszkania dostatecznie duży kawałek ziemi, któryby jej dostarczał potrzebnych do wyżywienia warzyw, kartofli, owoców oraz drobnego inwentarza żywego. W wielu wypadkach te kawałki ziemi mogłyby być przydzielane przez gminy z ich własnego majątku, w innych wypadkach należałoby zmusić najbliższe położone posiadłości ziemskie do wydzierżawienia odpowiednich parcel. Państwo ze swej strony powinno parcele te uwolnić od podatku gruntowego albo też podatek ten obniżyć. W ciągu pierwszego roku dotychczasowe zasiłki dla bezrobotnych, którzy otrzymaliby takie parcele, musiałyby być utrzymane, natomiast już w drugim roku możnaby, zależnie od poczynionych doświadczeń, zasiłki te zmniejszyć.

Niezależnie od akcji przydzielania parcel bezrobotnym autor artykułu proponuje przesiedlenie na wieś tej części bezrobotnych, która pochodzi ze wsi i obznajomiona jest jeszcze z zajęciami rolniczymi. Według projektu autora z bezrobotnych tych tworzyłby należało „kolumny pracy”, którym przydzielane by były następnie większe majątki ziemskie, nabyte na licytacjach przez instytuty kredytowe i towarzystwa osadnicze. Członkowie tych „kolumn pracy”, pozostających pod fachowym kierownictwem, mieliby za obowiązek dokonać odpowiedniego przysposobienia budynków, znajdujących się na terenie danych majątków, oraz postawić brakujące nowe budynki — tak, by znalazło się pomieszczenie nie tylko dla wszystkich rodzin, reprezentowanych w kolumnie, ale także dla miejscowych robotników rolnych. W ten sposób powstałyby drobne gospodarstwa samodzielne, przyczem autor przewiduje, że co rok możnaby osadzić w ten sposób na obszarze całego państwa do 120.000 rodzin. Mniej konkretnie przedstawia się w artykule projekt sfinansowania całej tej akcji.

Jak się zdaje, plany rządu Rzeszy idą mniej więcej w tym samym kierunku, co przedstawione powyżej projekty autora artykułu w „Vossische Zeitung”.

Czy zapoczątkowana w ten sposób na różnych terenach akcja przebudowy gospodarstwa niemieckiego wyda zamierzone rezultaty — należy odczekać. W każdym razie natrafi ona na oważne przeszkody natury psychologicznej — mianowicie na niechęć ludności miejskiej do powrotu na rolę. Pod tym względem smutne rezultaty wydała już akcja osiedleńcza w prowincjach wschodnich, zwłaszcza w Prusiech Wschodnich, skąd — jak stwierdza prasa niemiecka — wielu świeżo osadzonych kolonistów ucieka z powrotem na zachód, do wielkich miast mimo szczodrej pomocy materialnej, udzielanej im przez władze.

Decyzja haska przed forum opinii francuskiej

(Od własnego korespondenta „Kurjera Poznańskiego”)

Paryż, 7 września.

Decyzja trybunału haskiego w sprawie unii celnej austriacko-niemieckiej jest bardzo szeroko komentowana w tutejszych kołach politycznych. Projekt unii został — jak wiadomo — pojęty większością tylko jednego głosu. Mógłby kto zauważyć, iż przy wydaniu wyroku prawicy międzynarodowi kierowali się przedewszystkiem tezą prawniczą, nie biorąc pod uwagę jej konsekwencji politycznych. Na tem jednak, rzecz można, polega właśnie błąd, ogólny. Należało bowiem od pierwszych chwil postawić kwestję „anschlusu” ekonomicznego na terenie politycznym, gdyż w gruncie rzeczy zmierzał on do wcielenia Austrii do Niemiec.

Dlatego też narodowa opinia francuska ogólnie podkreśla, iż decyzja, powzięta przez prawników haskich, jest niewystarczająca — iż stanowi ona wyrok jedynie „czasowy”, iż wreszcie jest to tylko prowizoryczna barjera. Niemcy bowiem i Austriacy już obecnie chętnie się „zwycięstwem moralnym”, odniesionem w Hadze. Międzynarodowa ta instytucja potępiła bowiem jedynie układ w sprawie „Zollvereinu” ze względu na protokół z 1922 r. a nie ze względu na traktat z St. Germain i jego paragraf 88. Skoro zaś w 1943 r., pożyczka, zaciągnięta przez Wiedeń, a mająca być zamortyzowana, będzie uiszczona, Austrija osiągnie swobodę działania. Dlatego też bardzo słusznie „Kölnische Ztg.” zaznacza, iż traktat celny austriacko-niemiecki jest tylko „odłożony”.

Nikt też tutaj pod tym względem nie robi sobie iluzji. Nawet bowiem w lewicowych umiarkowanych kołach radykalnych panuje opinia, iż niebezpieczeństwo „anschlusu” jest tylko odsunięte, a nie definitywnie zażegnane. Wszyscy zdają sobie doskonale sprawę, że Berlin nie wyrzekł się bynajmniej tej idei. Przyklaskują jej jednak w dalszym ciągu tutejsi socjaliści. Utrzymują oni, iż przeszkodzenie w połączeniu się Austrii z Niemcami wskrzesza plany restauracji Habsburgów na tronie węgierskim, przyczem tron miałby być złączony z tronem austriackim. Natomiast ich zdaniem, połączenie Austrii z Niemcami jest normalne, a wszelkie odrodzenie się monarchizmu, nawet zagradzającego drogę Berlinowi, anormalne.

Między głosami lewicowcami, zasługującymi na specjalną uwagę, wybija się opinia dwóch organów, a mianowicie „Volonté” i „Republique”. Pierwszy jest, jak wiadomo, jednym z największych zwolenników zbliżenia francusko-niemieckiego, a przytem holduje ślepo posunięciem Quai d'Orsay. Posłuchajmy jego dytambicznych wynurzeń. P. Briand — oświadcza powyższy dziennik — powraca na arenę polityczną w aureoli triumfu, odniesionego, dzięki jego bystrości politycznej! Główny promotor projektu unii europejskiej zdaje sobie sprawę, iż wybiła godzina, w której należy przeprowadzić w oczach świata „syntezę dynamiczną” tak niecierpliwie oczekiwaną, przez opinię powszechną. Przybywa on do Genewy w chwili zniecierpliwienia rozmaitych delegacji, które wykazały do jakiego stopnia zwalnia się rytm międzynarodowy, gdy największe z meźów stanu europejskich oddała się od codziennej działalności dyplomatycznej!

Gdy się pomyśli, że francuski minister spraw zagranicznych nie tylko nie przewidział niebezpieczeństwa unii celnej, ale w dodatku w chwili, kiedy o umowę tę rokowano, zapewnił z wysokości trybuny izby, że niebezpieczeństwo „anschlusu” jest uchylone, to naturalnie płaskie pochwały „Volonté” wywołują jedynie uśmiech pogardy na ustach czytających. Cały bowiem „dynamizm” tego „największego meża stanu” polegał na ustępstwach względem Niemiec.

W inny ton, ale niemniej niebezpieczny uderza „Republique”, organ prezesa partii radykalnej, p. Daladier. Z naiwnością oświadcza ona, że Niemcy i Austrija „spontanicznie” wyrzekły się projektu unii celnej — i to bez żadnej nowej obietnicy ze strony Francji. Pismo zapytuje potem z niemiłą naiwnością, czy może przewrotnością, czego wreszcie oczekuje rząd francuski, aby poczynić Berlinowi sprecyzowane propozycje, dotyczące równoczesnego rozbrojenia? Nie dość na tem. Ten sam organ, występując w obronie interesów pangermanizmu, podkreśla, iż nacjonalistę francuscy mówią czę-

sto o pogwałceniu traktatów przez Niemcy. Tymczasem międzynarodowi prawnicy bynajmniej tego pogwałcenia nie skonstatowali — to też ich wyrok potępił nacjonalistów francuskich. „Republique” stwierdza również dziecinnie, iż jeżeli pp. Curtius i Schober wyrzekli się swego projektu „anschlusu”, to dzięki inicjatywie prezydenta Hoovera i wogóle zbliżeniom międzynarodowym.

Tym teżom międzynarodowym należy przeciwstawić narodowe. I tak „Journal des Debats” bardzo słusznie podkreśla, że nie należy opinii publicznej wprowadzać w błąd. Rezultat, uzyskany w Hadze jest zły; wyrok, wydany przez ten trybunał, zachęca tylko pangermanistów z Berlina i z Wiednia do podjęcia nanowo ich inicjatywy, skoro tylko okoliczności na to pozwolą. Nie należało też polegać na tym trybunale międzynarodowym, ale odrazu postawić sprawę „anschlusu” na właściwym terenie, tj. na terenie politycznym. Poza tem trybunał haski nie wyszedł wzmocniony z tej próby. Okazały też o wiele więcej przezorności, gdyb. uznał się za niekompetentnego w sprawie „Zollvereinu”, będącego wstępem do „anschlusu”.

W tym samym duchu oświadcza się Pertinax w „Echo de Paris”. Pod-

Hr. Gravina o sytuacji w Gdańsku

Jak już donosiliśmy w dziale depesz, w Genewie opublikowano w tych dniach raport wysokiego komisarza Ligi Narodów, hr. Graviny, dotyczący obecnych stosunków w Gdańsku. Raport ten jest dalszym ciągiem dyskusji, jaka na temat spraw gdańskich toczyła się na majowej sesji Rady Ligi Narodów. Podłożem tej dyskusji był wówczas poprzedni raport hr. Graviny, rozesłany w dniu 25 kwietnia 1931 r. wszystkim członkom Rady. Na jego podstawie referent spraw gdańskich w Radzie Ligi, angielski minister spraw zagranicznych Henderson, opracował i przedstawił Radzie w dniu 22 maja własny raport o stanie rzeczy w Gdańsku.

Kwietniowy raport p. Graviny stwierdził naprężenie stosunków polsko-gdańskich, unikając jednak dokładniejszego sformułowania, po której stronie była wina. Takie sformułowanie raportu po wszystkich niesychnych aktach gwałtu, jakich rozwinęły bandy hitlerowców i stahlhelmowców dopuścili się wobec Polaków na terenie w. miasta, stanowiły niewątpliwą porażkę Polski. Nie można się też było dziwić, że w konkluzji p. Gravina sprzeciwił się wprowadzeniu w życie rezolucji Rady z dnia 22 czerwca 1921 r., przewidującej możliwość wprowadzenia do Gdańska polskich sił zbrojnych celem utrzymania tam porządku.

Skończyło się na tem, że Rada Ligi Narodów postanowiła rozszerzyć nieco funkcje wysokiego komisarza, przyczem rozszerzenie to polega na tem, iż wysoki komisarz może zwracać się w każdej chwili do senatu wolnego miasta z żądaniem zakomunikowania wszelkich danych, dotyczących spraw publicznych Gdańska. Oczywiście to rozszerzenie kompetencji posiada znaczenie bardzo niewielkie, gdyż wysoki komisarz, żądając szczegółowych informacji od senatu, n. p. z powodu gwałtów lub zaburzeń, nie może brać udziału w dochodzeniach władz, przez co ścisłość i obiektywność dochodzeń nie będzie dla niego możliwą do stwierdzenia. W praktyce zaś wiadomo, jak ta „ścisłość” i „obiektywność” władz gdańskich wyglądają; wystarczy wspomnieć chociażby wyroki sądów gdańskich w sprawie marynarza Jerzyka, któremu hitlerowcy wycięli krwawy „hakenkreuz” na piersiach.

Na majowej swej sesji Rada Ligi Narodów uchwaliła też, by wysoki komisarz przedłożył na jesieni dalszy raport o rozwoju stosunków polsko-gdańskich. Obecny raport hr. Graviny jest właśnie wypełnieniem tej uchwały.

Raport stwierdza, iż hr. Gravina po powrocie z Genewy na wiosnę r. b. zastał w Gdańsku sytuację bardzo ostrą. Walki uliczne w czerwcu przybrały groźne rozmiary. Senat wolnego miasta uchwalił szereg zarządzeń, które przyczyniły się do pewnego uspokoi-

enia. On, że skoro tylko Niemcy i Austrija zażegnają burzę finansową, to podejmą nanowo sprawę „anschlusu”. Zresztą już dzisiaj w sferach niemieckich insynuuje się, że właściwie większość prawników przyznała rację tezie Berlina i Wiednia. Wobec tego trzeba, i to pod każdym względem zwalczać opinię, jaką wypowiada w „Matinie” p. Sauerwein, polegającą na tem, że należy zadowolnić się „uzyskaniem wyrzeczeniem”. Wprost przeciwnie. Trzeba zaznaczyć, i to z jak największą stanowczością, że pod żadnym warunkiem „Zollvereinu”, będący wstępem do „anschlusu”, nie będzie tolerowany.

Wszystko to byłoby bardzo piękne, gdyby grze Berlina nie przyklaskiwali francuscy pacyfiści. Czegoż bowiem dowiadujemy się z wywiadu, udzielonego przez pacyfistę niemieckiego dr. Quidde, laureata nagrody Nobla, tygodnikowi „Je suis partout”? Poprostu tego, że dr. Quidde, podobnie jak wszyscy jego ziomkowie, domaga się „korytarza” polskiego i przyłączenia Austrii do Niemiec. Zarzuca on jedynie kierownikowi Berlina, iż działają w sposób niezręczny. Jego jednak zdaniem Austriacy byli zawsze Niemcami; wobec tego jest zgola niemożliwym przeszkodzić im w powrocie na łono matki-ojczyzny. Błąd podjętej akcji polega tylko na obranej procedurze — oświadcza dr. Quidde — a to tembardziej, iż od dłuższego czasu wiedzieliśmy, jaki panuje pod tym względem duch we Francji. Nasi przyjaciele francuscy pacyfiści ostrzegali nas bowiem: „Naturellement... mais taisez-vous donc... I. Briares.

które miały się przyczynić do „pewnego uspokojenia”. Ciągłe szykany wobec ludności polskiej oraz powtarzające się napady i gwałty są żywym zaprzeczeniem tego twierdzenia. W każdym razie ustęp raportu hr. Graviny o szkodliwości manifestacji nacjonalistów niemieckich na terenie w. m., dowodzi, iż wysoki komisarz L. N. zaznacza trafnie ujmować źródło zagrożenia stosunków w Gdańsku.

135 milionów niedoboru budżetowego

(w) Doniesienie urzędowe wykazuje, iż deficyt budżetowy za sierpień 1931 r. wynosi 13,4 milj. zł.

Luty, czerwiec i sierpień należą do najgorszych miesięcy budżetowych. Otóż luty 1930 r. należący do zeszłego roku budżetowego, wykazał w dochodach państwowych 200 milj., a sierpień 1930 r., 215 milj.

Tegoroczny sierpień dał w porównaniu z sierpniem zeszłorocznym dochody bardzo niskie: w sierpniu r. 1931 wyrosły one 169,1 milj., gdy przed rokiem 215 tj. o 45 milionów więcej. Były one niższe od lutego nawet, jakkolwiek luty posiada o trzy dni mniej od sierpnia.

Cztery dotychczasowe miesiące tego roku budżetowego zamknęły się deficytem 122,2 milj. zł. Do tego dochodu jeszcze 13,4 za sierpień, zatem deficyt dotychczasowy tegoroczny wynosi 135,6 milj. zł.

Policyjna inwigilacja Akcji Katolickiej

Z Kaszub otrzymuje „Pielgrzym” następujące uwagi:

„Polska Agencja Telegraficzna ogłosiła komunikat ministra spraw wewnętrznych, że nie jest mu nic wiadome o rzekomo wysłaniu do powiatowych komend policji na Pomorzu okólnika w sprawie Akcji Katolickiej. Wobec tego stwierdzam, że przed 2 tygodniami przyszedł do mnie posterunkowy tutejszego obwodu policyjnego i przeczytał mi pismo swego przełożonego powiatowego, którego treść była ta sama, co podana w „Pielgrzymie” pod nagłówkiem „Nowy protektorat nad Akcją Katolicką na Pomorzu”, prosił o podanie bliższych szczegółów o Akcji Katolickiej w parafji. Poinformowałem go, iż X. pro. boszcz wspominał raz na ambonie, iż założy parafjalną Akcję Katolicką, ale dotąd, o ile mi wiadomo, tego jeszcze nie uczynił. „Jeżeli tak jest, — odparł policjant — to zareferuje, iż Akcja Katolicka u nas jeszcze nie założona”.

„Z innych stron Pomorza otrzymałmy podobne informacje. Biedni posterunkowi są w ambarasie, bo nie wiedzą, co to jest Akcja Katolicka. Referować jednak trzeba i tym sposobem przy zaciąganiu informacji rzecz dostaje się do wiadomości ogółu społeczeństwa”.

Wychowanie młodzieży w Niemczech

W jednym z ostatnich zeszytów pisma „Stahlhelmu” (z 2-go ub. m.) znajduje się opis kursu letniego w zamku Wettin, w którego programie, obok ćwiczeń wojskowych dziennych i nocnych, zauważyć można przedmioty następujące wykładów: traktat wersalski, plan Younga, „Reichswehra”, dzieje wojny, wodzowie wojenni, polityka „Stahlhelmu” i t. d.

Pismo zwolenników pokoju w Niemczech „Das andere Deutschland” (nr. 32) zwraca uwagę na inne znowu kursy letnie, mianowicie w Nohra, koło Weimaru. Są to kursy Ligi Rolniczej dla młodzieży bezrobotnej. Ale w programie tych kursów... rolniczych znajduje się m. in. — tworzenie linii tyralerskiej...

Toż samo pismo „Das andere Deutschland” (nr. 34) oświadcza podręcznik szkolny gimnazjum im. Gerhardta Hauptmanna we Wrocławiu p. t. „Waegen u. Wirren” (Lipsk — Berlin, wyd. Teubnera, 1925), w którym znajduje się opis G. Śląska, a w nim taki ustęp:

„Granica ciągnie się przez las. Po stronie niemieckiej śliczny, pieszczący wzrok obraz: tysiące krańnych młynów wizerza z podszwicia boru. Po stronie polskiej tylko gdzieś przeczaił się samotny muchomór, ponieważ ludność zjada te trujące grzyby, będąc w ostatecznej nędzy...”

Trudno głupiej ogłupiać biedne dzieci niemieckie.

Lord Cecil o rozbrojeniu, rewizji traktatów i zbliżeniu francusko-niemieckim

Mowa przedstawiciela Anglii na dzisiejszym Zgromadzeniu Ligi Narodów

Genewa 10. 9. (Tel. wł.). Dzisiejsze posiedzenie Ligi Narodów rozpoczęło się przemówieniem ministra spr. zagr. Hiszpanji Lerroux, który omawiając stosunek swego kraju do kwestji rozbrojenia, oświadczył, iż Hiszpanja dokonała w ostatnim czasie daleko idącej redukcji zbrojeń, zmniejszając m. in. liczbę etatów oficerskich o 2/3, a ilość dywizyj o 1/3.

Zkolej zabrał głos przewodniczący delegacji angielskiej lord Robert Cecil, oświadcza m. in.: Toczy się dyskusja nad szczegółami. W rzeczy samej chodzi o podstawowe zasady istnienia i celowości Ligi Narodów. Opinia świata trwa od pewnego czasu w atmosferze ciągłego podniecenia, podsyconego agresywnymi enuncjacjami mowami i wystąpieniami zbiorowymi, które w niektórych państwach są na porządku dziennym. Stąd atmosfera nieufności wśród narodów, stąd uporcezywie narzucające się opinii świata widmo wojny. Szczególnym zadaniem Ligi Narodów jest obowiązek przywrócenia wzajemnego między narodami zaufania.

W związku z tem — oświadczył lord Cecil — nie wie on, czy rewizja

obecnego stanu rzeczy, wytworzonego przez traktaty pokojowe, wyszłaby na korzyść samemu pokojowi.

W dalszym ciągu swego przemówienia lord Cecil krytycznie odnosi się — nie wymieniając odnośnych państw — do szeroko zakrojonych zbrojeń powietrznych, które znalazły ostatnio wyraz w wielkich manewrach lotniczych, urządzonych przez pewne państwa. Obecny kryzys gospodarczy wymaga działania zdecydowanego i szybkiego.

Widzę przed sobą — mówił dalej dosłownie — przedstawicieli dwóch wysokich cenionych narodów, które przodują na polu cywilizacji: Francji i Niemiec. Jeśli doszło do prawdziwego zbliżenia Francji i Niemiec, nie tylko w słowach lecz w czynie, ustąpiłoby co najmniej 75 proc dzisiejszego niepokoju i podniecenia. Wyrażono twierdzenie, jakoby Anglja niechętnym okiem patrzyła na zbliżenie francusko-niemieckie. Tego rodzaju sąd jest dla Anglii skandaliczną obrazą. Tak obecnemu jak i przyszłemu rządowi Anglii zawsze będzie szczerze żałowało na zbliżeniu francusko-niemieckim.

Wniosek rządu niemieckiego w sprawie mniejszości

Na końcu dzisiejszego posiedzenia przewodniczący Titulescu zakomunikował Zgromadzeniu, że rząd niemiecki stawił wniosek, aby, podobnie jak w roku ubiegłym, sprawozdanie sekretarza generalnego, dotyczące kwestji mniejszościowej, przekazano komisji

politycznej Ligi Narodów do zbadania i załatwienia.

W ten sposób rząd niemiecki pragnie pobudzić zainteresowanie Zgromadzenia kwestją mniejszości narodowych.

Obrazek polityki zagranicznej Niemiec po dojściu do władzy Hitlera...

Unja z Litwą i Łotwą — Spadkobiercy krzyżactwa

Królewiec, 10. 9. (PAT). Hiltrowska „Preussische Zeitung“ zamieszcza dłuższy artykuł, w którym podaje obraz polityki zagranicznej Niemiec po ewentualnym dojściu do władzy Hitlera.

Stosunek Niemiec do państw bałtyckich pismo wyobraża sobie w następujący sposób: Po dojściu do porozumienia między Niemcami i Rosją państwa bałtyckie nie będą miały innego wyboru, jak ruszyć wraz z Polską do walki przeciwko Rosji i Niemcom, co oznaczałoby ich pewną zagładę albo też połączyć się z Niemcami na terenie politycznym i gospodarczym. Szczególnie dla Łotwy i Litwy byłoby najbardziej odpowiednim zawrzeć z Niemcami unję monetarną i gospodarczą i oddać do dyspozycji niemieckiej akcji kolonizacyjnej swoje mało wykorzystane przestrzenie rolne. My,

Niemcy, nie będziemy im robić żadnych trudności w prowadzeniu własnego życia kulturalnego, o ile wogóle są one w możności prowadzić odrębne życie kulturalne.

„Czasopismo „Lietuvus Kelevis“ ma zupełną słuszność, gdy nazywa nas spadkobiercami krzyżactwa. W przyszłości będziemy z chęcią gotowi traktować w sposób rycerski owe państwa bałtyckie, lecz jedynie pod tym warunkiem, że nie będą one na tyle nieumądre, aby nam stawiać opór. Jedno jest bowiem rzeczą pewną, że obecny stan terytorjalny nad Bałtykiem przestanie istnieć. Kraje bałtyckie stanowią bowiem tylko przeszkodę między Rosją i Niemcami. Żadna jednakowoż potęga na świecie nie może tu wejść w drogę; obydwaj kamienie młyńskie zmiela to ziarno“.

ZASP odrzuca wszelkie porozumienie

Warszawa, 10. 9. (Tel. wł.). — Związek Dyrektorów Teatrów Polskich zgłosił raz jeszcze chęć rokowań ze ZASP-em, mimo że poprzednie próby porozumienia spełzły na niczem wskutek uporu ZASP-u. Odbyła się więc rozmowa między prezesem Z. D. T. P. dr. Szyfmanem, a prezesem ZASP-u tenorzystą p. Dygasem. W rozmowie tej oświadczył p. Dygas, że cztery zasadnicze punkty poprzednich żądań ZASP-u muszą być zgóry przyznane przez teatry, jeżeli rokowania mają się rozpocząć. Ponieważ o niemożliwość ich uznania rozbiły się właśnie układy poprzednie, przeto dr. Szyfman mógł tylko stwierdzić raz jeszcze, że ZASP odrzuca wszelkie porozumienie.

Warszawa, 10. 9. (Tel. wł.). — ZASP zerwał porozumienie, zawarte między aktorami krakowskimi, a teatrem miejskim. Jak wiadomo, teatr miejski w Krakowie doszedł wczoraj do porozumienia z tamtejszą filją ZASP-u na podstawie układu, którego treść podaliśmy. Filja krakowska zwróciła się do zarządu głównego ZASP-u o zatwierdzenie tej ugody. Zarząd otelegrafował, że nie pozwala układać się i ugody nie zatwierdza.

Związek Dyrektorów Teatrów Polskich oświadczył, że akceptuje zarówno stanowisko dyrekcji teatru krakowskiego, jak zawartą ugodę, lecz wobec odmowy ZASP-u, uruchomienie teatru krakowskiego spełzło na niczem.

Pod terorem pruskiego landrata

Dalszy ciąg procesu w Kluczborku

Kluczbork, 10. 9. (PAT). Na wczorajszej popołudniowej rozprawie w procesie Karaśkiewicza ujawniła się znowu tendencja wyeliminowania Związku Tow. Szkolnych jako oskarżyciela ubocznego i sprowadzenia procesu na płaszczyznę procesu prywatnego pomiędzy Karaśkiewiczem a grupą osób, oskarżonych o gwałty względnie pobicie. Obrońca, który przedłożył w tym kierunku wniosek sądowi, powołał się na okoliczność, że mieszkanie Karaśkiewicza, w którym rozegrały się wszystkie zajścia, było

rzekomo zajęte prywatnie przez niego a nie przez Tow. Szkolne. Prokurator przychylił się również do wniosku obrońcy, stwierdzając, iż z punktu widzenia proceduralnego Zw. Towarzystw Szkolnych nie powinien brać udziału w procesie. W związku z tem, przedstawiciel Zw. Towarzystw Szkolnych pos. Baczewski podkreślił, iż zeznania Karaśkiewicza i właściciela domu, świadka Kosaly zawierają sprzeczności, nie pozwalające dokładnie wyjaśnić, czy rzeczywiście mieszkanie to było wynajęte prywatnie

przez Karaśkiewicza, czy też przez niego w imieniu Zw. Towarzystw Szkolnych. Pos. Baczewski wyraża podejrzenie, iż specjalne momenty skłaniają sąd do zacieśnienia ram procesu a to celem niedopuszczenia oskarżyciela ubocznego do wygłoszenia przemówień, które rzuciłyby pewne światło na utrudnienia, stawiane przez czynniki rządowe rozwojowi polskiego szkolnictwa.

Sprawa wyeliminowania Zw. Towarzystw Szkolnych jest w danym procesie bardzo ważną, gdyż z chwilą wyeliminowania stworzyłaby się nowa zupełnie sytuacja. Na razie na wniosek obrońcy sąd postanowił odroczyć swą decyzję w kwestji tej do chwili, którą uzna za stosowną.

W dalszym ciągu przesłuchiowano świadków, wezwanych przez oskarżonych i obrońcę. Widocznym było ze strony tych świadków usiłowanie zeznawania na niekorzyść nauczyciela Karaśkiewicza. M. in. zeznał nauczyciel szkoły niemieckiej w Wędzinach August Zyla, który przyznał się na pytanie p. Baczewskiego, iż w charakterze pisarza gminnego redagował znany już wniosek zarządu gminy Wędziny o skasowanie szkoły prywatnej polskiej i o usunięcie Karaśkiewicza.

Charakterystyczny fakt ujawnił się w zeznaniach Lelonka, u którego Zw. Towarzystw Szkolnych zamierzał wynająć lokal dla szkoły polskiej w Wędzinach. Na zapytanie p. Baczewskiego świadek zeznał, iż przed wynajęciem lokalu zasięgnął rady u zastępcy landrata w Dobrodzieniu, P. Baczewski przypuszcza, iż decyzję niewynajęcia lokalu Zw. Towarzystw Szkolnych przypisać należy wizycie Lelonka w landaturze.

O godz. 19.30 ukończono przesłuchiwanie świadków oraz zamknięto przewód sądowy. W dniu dzisiejszym przemawia obrońca oskarżonych oraz przedstawiciel Zw. Tow. Szkolnych pos. Baczewski.

Ustąpienie prezydenta m. Lwowa

Lwów, 10. 9. (Tel. wł.). Prezydent miasta Lwowa poseł inż. Haluch-Brzozowski wskutek złego stanu zdrowia zgłosił rezygnację, którą przyjęto.

Wyjaśnienie

W dzisiejszym wydaniu porannem pisma naszego, w rubryce „Z teatrów“, reklamującej tutejsze przedstawienia względnie imprezy teatralne, pojawiła się przez omyłkę notatka, polecająca scenę byłego zespołu Teatru Nowego p. t. Teatr Rozmaitości. Wobec tego musimy wyjaśnić Czytelnikom stanowisko nasze i podać do ich wiadomości, że, póki zespół wspomniany nie oświadczy nam, iż nie ma żadnego związku z ZASP-em i nie jest wcieleniem jego dążeń kolektywistycznych, musimy mu odmówić wszelkiego w „Kurjerze Poznańskim“ poparcia. Owe kolektywy — jak wiadomo z enuncjacji p. Schillera, ideologa ZASP-u — mają być częścią składową „walki klasowej ze zgnilizną dzisiejszym ustrojem społecznym“. My do tej walki klasowej o komunę ręki przykładać nie będziemy.

Kurs złotego. Dziś rano notowano kurs dolara w obrotach nieoficjalnych w Warszawie 8.91 1/2 zł.; w Gdańsku na Warszawę 8.93 zł.

Kurs guld. gd. Bank Polski oddział w Poznaniu, płacił dziś za 100 guld. gd. w dewizach 173.14 do 173.40 zł., gotówką 172.80 złotych.

POZNAŃSKA GIEŁDA PIENIĘŻNA

Poznań, dnia 10. 9. 1931.
Tendencja dzisiejszego zebrania giełdowego była utrzymana. Kursy naogół bez zmiany.

Z papierów procentowych lekka zwyżkę doznała 5% pożyczka konwersyjna, za którą płacono 44 1/2%. Z papierów lokacyjnych Pozn. Ziem. Kredyt. handlowano po niezmiennym kursie, 8% listy dolarowe stare po 89% w oddaniu oraz 4% listy zastawne konwert. po 31.— w placeniu, natomiast 6% listy żytnie zwyżkowały ponownie i notowały 15.75 w placeniu przy braku materiału.

Z akcji bankowych względnie przemysłowych płacono za Bank Polski 115.— oraz za Cegielskiego 31.—.

Cedula Urzędowa Giełdy Poznańskiej. Papiry procentowe:
(Kurs w procentach nominalu):
5% Pożyczka konwersyjna 44 1/2% P.
8% dolarowe listy Pozn. Ziemstwa Kredyt. 89.—% O.
4% listy zast. konw. Pozn. Ziem. Kredyt. 31.—% P.
(Kurs w złotych)
6% listy żytnie Pozn. Ziem. Kredytowego 15.75 P.

Akcje bankowe:
(Kurs w złotych za 1 akcję)
Bank Polski I em. 115.— P.
Akcje przemysłowe:
(Kurs w złotych za 1 akcję):
Cegielski H. I em. zł. 31.— P.
Tendencja utrzymana.

Urzędowa cedula Giełdy Zbożowej i Towarowej w Poznaniu

Warunki: Handel hurtowy, parytet Poznań, ładunki wagonowe, dostawa bieżąca za 100 kg.

Poznań, dnia 10. 9. 1931.

„Ceny transakcyjne“

Zyto nowe — zdrowe suche	300 tonn par. Poznań . . .	0.00— 21.50
Usposobienie słabe.		
Pszenna nowa zdrowa sucha	300 tonn par. Poznań . . .	0.00— 21.50
Usposobienie słabe.		
Ceny orientacyjne		
Zyto nowe, zdrowe suche		20.75— 21.25
Usposobienie słabe.		
Pszenna nowa, zdr. sucha		20.25— 21.25
Usposobienie słabe.		
Jęczmień przemiatowy		18.50— 20.00
Usposobienie spokojne.		
Jęczmień browarowy		21.50— 23.50
Usposobienie spokojne.		
Owies		17.50— 18.50
Usposobienie spokojne.		
Maka żytnia 65% wł work.		32.00— 33.00
Usposobienie spokojne.		
Maka pszenna 65% wł work.		31.50— 33.50
Usposobienie spokojne.		
Otręby żytnie		12.25— 13.00
Otręby pszenne		11.75— 12.75
Otręby pszenne (grube)		12.75— 13.75
Rzepak		28.00— 29.00
Groch Victoria		23.00— 26.00
Groch Folgera		23.00— 25.00
Ogólne usposobienie spokojne.		
Transakcje na odmiennych warunkach: żyta 45 tonn, pszenicy 30 tonn, owsa 15 tonn.		

GIEŁDA WARSZAWSKA

z dnia 10. 9. 1931.

Waluty   **Gotówka**
Dolary St. Zjedn. tr.: 8,91; sp.: 8,93;
kup.: 8,89.

Dewizy:

	trans.	sprzed.	kup.
Belgja	124.15	124.46	123.84
Gdańsk	173.43	173.86	173.00
Holandja	360.05	360.95	359.15
Nowy Jork			
czeki	8,924	8,944	8,904
Nowy Jork			
kabel	8,928	8,948	8,908
Paryż	35.00	35.09	34.91
Londyn	43.38	43.49	43.27
Praga	26.45	26.51	26.39
Szwajcaria	174.12	174.55	173.69
Wiedeń	125.53	125.84	125.22
Berlin w obrót. pryw.			211.50.

Tendencja przeważnie słabsza.

Papiry wartościowe i obligacje:

4% poz. inw szt. ser.	91.00
3% poz. bud.	33.00
5% poz. konw.	44.50

Akcje w złotych:

Bank Polski	0.00—116.50
Ostrowieckie Zakłady	0.00— 40.00

Tendencja mocna.

Komentarz.

Dla poz. państw. tendencja niejednolita, dla list. zast. przeważnie utrzymana, dla akcji mocniejsza, przy obrotach minimalnych. Bank Polski i Ostrowiec mocniejszy.

PŁODY ROLNICZE

Zboża i nasiona olejiste za 1000 kg.
reszta za 100 kg.
Berlin, dnia 10. 9. 1931.

Pszenna march. nowe zbiory	21.400—216.00
Tendencja mocna.	
Zyto march. nowe zbiory	176.00—178.00
Tendencja mocna.	
Jęczmień pastewny i przemysłowy	152.00—160.00
Tendencja spokojna.	
Jwies march.	135.00—144.00
Tendencja mocniejsza.	
Maka pszenna	26.00—32.50
Tendencja stała.	
Maka żytnia	24.20—26.75
Tendencja wzmocniona.	
Ospa pszenna	11.50—11.80
Tendencja spokojna.	
Ospa żytnia	9.50— 9.80
Tendencja słabsza.	
Groch Victoria	22.00—28.00
Makuchy iniane	13.60—13.80
Makuchy arachid. 50% loco Hamburg	0.00—11.60
Mączka arachid. 50% loco Hamburg	00.0—11.70
Wytłoki suche paryt Berlin loco Hamburg	6.70— 6.80
Śróty soya ekstrahowany 46% loco Hamburg	0.00—11.90
Śróty soya ekstrahowany 46% loco Szczecin	0.00—12.40
Ziemniaki jadalne białe	1.30— 1.40
Ziemniaki jadalne czerwone i niebieskie z Odenwaldu	1.40— 1.50
Ziemniaki jad. żółte	1.60— 1.80
Ogólna tendencja mocna.	

Notowania złotego w Berlinie

z dnia 10. 9. 1931.
Wypłaty na Warszawę . . . 47.125—47.325
Noty wielkie . . . . . 47.05—47.45

Wstrzymanie subwencji dla literatów i artystów

Z Warszawy piszą nam, co następuje:

Departament kultury i sztuki wstrzymał wydawanie subwencji, jakich udzielał literatom, artystom, malarzom i rzeźbiarzom. Poprostu nie ma na to żadnych pieniędzy. Tegoroczny budżet departamentu kultury i sztuki nieustannie malał. Z 15.000 na kwiecień zmalał na 6.000 w lipcu. W takim stanie rzeczy departament musiał wstrzymać udzielanie subsydjów. Niewątpliwie jest to objaw smutny. Nie mniej opieka państwa nad sztukami pięknymi jest minimalna. Co gorsza: zabezpieczenie wybitnych pisarzy i artystów jest faktycznie znikome. Epoka mecenasów sztuki minęła. Rolę ich przejęło państwo. Ale dla państwa są z natury rzeczy ważniejsze zagadnienia obrony państwowej lub administracji, aniżeli zagadnienia twórczości artystycznej. Na to niema żadnej rady.

Subsydja dla artystów i literatów wydaje i departament sztuki i fundusz kultury i sztuki przy prezydium Rady Ministrów. Subwencjonowały one również i teatry np. „Redutę”.

Rozporządzają obie instytucje kwotami, wyznaczonymi przez prelimitarż budżetowy. Kredyty przeznaczone na subwencje były wyczerpywane. Inna rzecz, kto z owych subwencji korzystał. Pod tym względem społeczeństwo wie bardzo nie wiele. Nie

można tutaj zaliczać dotacyj, jakie otrzymują zasłużeni pisarze lub artyści, sędziwi i nie posiadający dzisiaj środków do życia. Tacy są, ale ze zrozumiiałych względów nazwisk ich nie wspominamy.

Nie o tych jednakże chodzi. Idzie o pomoc dla piszących dzisiaj. O tem różnie mówią. Z wiosną mówiono, że pewien pisarz, któremu wygasł kontrakt z pewną firmą wydawniczą, uzyskał subwencję 15.000 zł jednorazowo. Mówiono o subwencjonowaniu pewnego przedsiębiorstwa wydawniczego, ogłaszającego tłumaczenia. Zestawienia tych subwencji nie przedkładano nigdy ani ciałom parlamentarnym, ani nigdy publicznie nie ogłaszano. Przekonalibyśmy się wtedy łatwo, ilu z subwencji tych korzystało Żydów. Byłoby to bardzo interesujące. Dowiedzielibyśmy się, jak niespodzianie otrzymali subwencje nawet wydatnie ci, co noszą pewną markę polityczną.

Milcząco przechodziło się dotąd nad tem do porządku dziennego. Dzisiaj to źródło złotodajne zamknięte. Nie mamy się czem martwić. Kultura polska na tem niewiele straci. Epoka współczesna nie może się porównać z dobą wielkich talentów przedwojennych, których nikt nie subwencjonował. Ale były one wyrazem społeczeństwa i z społeczeństwa one żyły i czerpały swój rozmach twórczy.

Karta z dziejów Poznania

Pod tym nagłówkiem pisze „Myśl Niepodległa” (nr. 1090):

Dzielo Kazimierza Jarochońskiego „Wielkopolska w czasie pierwszej wojny szwedzkiej od r. 1655 do 1658” (Poznań, nakładem księgarni Zupańskiego) opisuje między innymi zgodnie z kroniką rękopiśmienną Panien Benedyktynek rezultat skarg, składanych szwedzkiemu komendantowi miasta Poznania na gwałty i bezprawia, popełniane przez rozpasane żołdactwo nad obezwładnionymi obywatelami.

Na str. 50-tej czytamy: „Odebrał Szwedzi radzie dotychczasowej zarząd miasta, a placomendant Duderstadt i komisarz cywilny Weissman usadowili się jako jedynowładni panowie na zamku i ratuszu, których podziemia zamieniły się wkrótce na więzienia i kaźnie zwożonych zewsząd zakonników i szlachty.”

Poczem na str. 51-tej: „A było to rzekomo bez wiedzy komendanta, do którego, gdy w tak nieznosnych uciskach skargę swą przynosili, to kazał poznawać, kto to uczył, a w nocy kazał, żeby naszym krzywdy czyniono, co kto może.”

Srogie przeżywał Poznań najazdy i rozmaitych widział swawolników. Daremnie znęcali się nad nim Szwedzi i Brandenburczycy, próżno chciała go ujarzmić nawała teutońska. Wszystko przetrwał, nad każdą zbrodnią w końcu zatriumfował. Im więcej go doświadczano, tem bardziej rósł jego hart i jego wiara w ostateczne zwycięstwo sprawiedliwości nad przemocą.

Socialiści o prof. Ign. Chrzanowskim

Prasą tak obca ideologii prof. Ign. Chrzanowskiego, jak socjalistyczna, nie szczędzi słów ostrych z powodu jego przeniesienia w stan spoczynku. Warszawski „Robotnik” pisze m. i.:

„Prof. Ignacy Chrzanowski nie jest naszym przyjacielem politycznym. Jest jednak wybitnym uczonym polskim, bez przesady powiedzmy, jest chlubą uniwersytetu Jagiellońskiego. To też nic dziwnego, że senat tegoż uniwersytetu przedłożył ministerjum oświaty o przedłużeniu jemu i pięciu jego wybitnym kolegom prawa wykładania na uniwersytecie, chociaż przekroczyli oni granicę wieku, dla wykładających profesorów, wynosząca według polskiej ustawy uniwersyteckiej 65 lat. Atoli ministerjum oświaty przyjęło wniosek wszechnicy Jagiellońskiej co do pięciu owych profesorów, natomiast odpowiedziało odmownie w sprawie prof. Chrzanowskiego.”

Poczem „Robotnik” przytacza z artykułu krakowskiego „Naprzodu” to, co nie zostało skonfiskowane:

„Prof. Ignacy Chrzanowski był profesorem historii literatury polskiej. Katedrę objął po Stanisławie Tarnowskim. Znany historyk literatury, był on również świetnym profesorem, jedną z najznamie-

nitszych sław i powag naukowych uniwersytetu Jagiellońskiego. Ale znany jest on ze swych przekonań narodowo-demokratycznych i z poglądów opozycyjnych względem Brześcia i względem całego reżimu „sanacyjnego”.

Scharakteryzowawszy w ostrych słowach to, co się stało, pisze „Naprzód” dalej:

„Ze „względów oszczędnościowych” po prof. Chrzanowskim katedra ma zostać nieobsadzona. Po prof. Kalenbachu, który zmarł w ub. roku katedra też nie została obsadzona. Z trzech więc katedr historii literatury polskiej, jakie istniały na uniwersytecie krakowskim, pozostała tylko jedna prof. S. Widakiewicza.”

„Naprzód” stwierdza wobec tego, że uniwersytet krakowski, ufundowany przez Kazimierza Wielkiego i Władysława Jagiełłę, upada w okresie „sanacji”.

Sprawa gimnazjum niemieckiego w Tczewie

Perfidne alarmy prasy niemieckiej.

Prasa niemiecka doniosła świeżo z wielkim hałasem wiadomość o tem, że kuratorjum okręgu szkolnego pomorskiego zamknęło niemiecką szkołę średnią prywatną w Tczewie i że uzależnia udzielenie nowej koncesji od wybudowania gmachu szkolnego. W fakcie tym czynnik niemieckie dopatrują się terrorku ze strony polskich władz szkolnych w stosunku do mniejszości niemieckiej na Pomorzu (!). Odnosną wiadomość prasa niemiecka podaje pod takimi nagłówkami, jak „Skandal szkolny w Tczewie”, „Polski system” itp.

Jak stwierdzają polskie źródła miarodajne, wiadomości powyższe nie są prawdziwe, gdyż dotychczasowy koncesjonariusz zrzekł się koncesji dobrowolnie. O nową koncesję na prowadzenie szkoły niemieckiej w Tczewie ubiega się inna osoba zainteresowana, przyczem sprawa ta nie jest jeszcze rozstrzygnięta. W każdym razie wśród szeregu warunków na udzielenie nowej koncesji, stawianych zwykle w takich wypadkach, nie figuruje sprawa budowy nowego gmachu.

Cały alarm prasy niemieckiej ma na celu odwrócenie uwagi od przesładowania mniejszości polskiej w Niemczech.

Reorganizacja ministerstwa oświaty

(w) Jesteśmy nieustannie w fazie reorganizacji poszczególnych ministerstw. Co pewien czas, po maju, dokonywa się reorganizacja ministerstwa i opracowywanie nowych statutów.

W ostatnich czasach pojawiły się wersje o zamierzonym skasowaniu departamentu kultury i sztuki w min. wy-

znań religijnych i oświecenia publicznego. Poszły one zapewne z powodu opracowywania nowego statutu organizacyjnego tegoż ministerstwa. Niedawno ustąpił dyrektor departamentu szkół wyższych dr. Suchodolski, który objął kierownictwo archiwów państwowych.

Ustąpienie to nie było bezcelowe, gdyż kierownicy ministerstwa noszą się z zamiarem zunifikowania obu departamentów w jeden: departament nauki i sztuki. W tym kierunku zapadła uchwała rady ministerjalnej.

Zdaje się, że, orjentując się w tych zamierzeniach i dyrektor departamentu kultury i sztuki prof. Skoczylas nosił się z zamiarem podania się do dymisji. O tem było głośno w czasie wakacyjnym, a teraz na jesieni prawdopodobnie to się zrealizuje. W kołach urzędniczych wymieniają nazwisko wiceministra ks. Żongolowicza jako ewentualnego kierownika połączonego departamentu.

Warto przy tej sposobności nawiasowo tu zanotować, że posiadamy aż około 4.000 urzędników, posiadających trzecią (podsekretarz stanu), czwartą (dyrektor departamentu) i piątą (naczelnik wydziału) kategorię płac. Stanowczo nieproporcjonalnie za dużo...

Kontredans starościński

Polska Agencja Telegraficzna ogłasza następującą listę urzędową translokacyj starościńskich.

Plackowski Jan, starosta w Działdowie został przeniesiony na stanowisko starosty powiatowego w Kobryniu.

Inż. Stanisław Borysowicz, starosta w Klecach, mianowany został starostą w Sieradzu.

Piątkowski Leopold, starosta w Końskich, mianowany został starostą w Miechowie.

Baran Franciszek, starosta w Brześciu, mianowany został starostą koneckim.

Bukowski Bolesław, starosta w Sieradzu mianowany został starostą prużańskim.

Emeryt Jan, starosta powiatowy w Miechowie, mianowany został starostą w Drohobyczu.

Porębski Stanisław, starosta w Drohobyczu, mianowany został starostą kieleckim.

Wendorff Stefan, naczelnik wydz. VI st. śl. w urzędzie wojew. poleskim, mianowany został starostą powiatowym brzeskim.

Montwił Teodor, starosta grodzki w Grudziądzu w VII st. śl. mianowany został starostą pow. w Działdowie w dotychczasowym st. śl.

„Szczerebiec”

Ostatni (22) numer poczytnego narodowego dwutygodnika „Szczerebiec” przynosi nam we wstępnym artykule p. t. „Dusze zetartyzowane”, aktualne uwagi na temat pomocy głodującym bezrobotnym rzeszom. „Upadek potęg gospodarczych” omawia sprawę kryzysu w przodujących dotychczas w życiu ekonomicznym państwach O organizacji pogotowia wojennego Polski pisze p. gen. Dzierżykraj-Stokalski w artykule: „Obronność państwa”. „Prawo Kontroli” p. Trzaski porusza kwestję sądenia poczynań rządowych według sumienia obywatelskiego. P. J. Białosiewicz pisze o upadku gospodarczym Polski: „Jedną przyczyną zła” — to brak programu politycznego w rządowym pomajowym obozie. Treść ostatniego zeszytu „Szczerebiec” zamyka szkic dyskusyjny „Z zagadnień oświatowych”.

„Szczerebiec” jest do nabycia we wszystkich kioskach „Ruchu” i u sprzedawców ulicznych. Prenumerata kwartalnie wynosi 2 zł.

W niemieckie ręce

Tarnowo Podgórze, 7 września.

Miejscowość pasza z niemałym trudem pozbyła się wielu zamieszkałych tu przed wojną Niemców, czem obywatelstwo tutejsze słusznie się chlubiło. Tymczasem w ostatnich czasach zaszedł fakt, zasługujący na bezwzględne napiętnowanie. Otóż stan posiadania polskiego zmniejszył się o 50 morgów dzięki obojętności narodowej gospodarka Paula (Polaka). Sprzedał on odziedziczone po ojca gospodarstwo Niemcowi Güntherowi z Poznania, nie bacząc na nakazy narodowe, wobec niemieckiego „Drang nach Osten” tak ważne.

Wśród tutejszych gospodarzy istnieje wątpliwość, czy Niemiec — nowonabywca jest wogóle gospodarzem. Nie osiadł on bowiem na zakupionej roli, lecz ulokował na niej swego zastępcę, oczywiście także Niemca.

Z różnych stron Polski

Zakłady opiekuńcze dla młodzieży w Polsce.

Liczba zamkniętych zakładów opiekuńczo-wychowawczych dla młodzieży w Polsce wynosi 1011. Przebywa w nich obecnie około 55 000 wychowanków i wychowanic. Z polecenia ministerstwa pracy i opieki społecznej przeprowadza się na terenie wszystkich tych zakładów badania stanu zdrowotnego młodzieży. Pierwsze badanie przeprowadzono w r. 1926. Zbadano jednak wtedy zaledwie część wychowanków, bo 20 000, drugie odbyło się w r. 1928, a trzecie w r. 1930. W r. 1928 zdołano już zbadać 40 000 wychowanków, a wyniki okazały się mało pocieszające: 61 proc. dzieci cierpiało w mniej lub większym stopniu na choroby (np. 205 miało otwartą gruźlicę, 2161 jaglicę, a 1177 dzieci było nieuleczalnymi kalekami). Wyniki badań z września 1930 roku nie zostały jeszcze dotąd opublikowane.

Złoty jubileusz kapłański ks. infułata Brzeziewicza w Warszawie.

Parafia św. Aleksandra w Warszawie obchodziła uroczyste złoty jubileusz kapłański swego długoletniego proboszcza, ks. infułata Euzebjusza Brzeziewicza, kanonika metropolitalnego warszawskiego.

W dzień Narodzenia Najśw. Panny dośrobinny jubilat odprawił mszę św. w swym parafjalnym kościele, na której byli obecni ks. kardynał Kakowski, Nuncjusz Apostolski Marmaggi, wielu kapłanów i świeckich, znajomych i przyjaciół Ks. Jubilata. Kościół był przepelniony parafjanami, których serca zaskarbił sobie w swej 30-letniej pracy pasterskiej ks. infułat Brzeziewicz. Przed rozpoczęciem mszy św. ks. audytor Colli odczytał list-autograf Ojca św., z uznaniem dla zasług Jubilata w jego pracy pasterskiej. Na znak swej łaskawości i wdzięczności obdarza go Ojciec św. złotym krzyżem i pierścieniem.

Ks. infułat Brzeziewicz w ciągu kilku lat gościł w swym domu pierwszego nuncjusza Stolicy Apostolskiej w odrodzonej Polsce, a obecnie Ojca św., oddając na nuncjaturę i na mieszkanie dla nuncjusza całe swe proboszczowskie apartamenty.

Po mszy św. i po błogosławieństwie kazanie wygłosił ks. Kosiński, dając krótki rys chwalebnej pracy i życia ks. Jubilata. Następnie parafianie składali życzenia swemu proboszczowi, ofiarując mu piękny album pamiątkowy.

Sąd eksmituje siebie samego.

Z Lidy donoszą o niezwyklej sprawie sądowej, jaka ma się tam rozegrać w najbliższych dniach. Oto magistrat w Lidzie wynajął dla nowoutworzonego oddziału sądu okręgowego lokal w domu prywatnym, ale ponieważ jest w kłopotach finansowych i zobowiązań swoich nie płaci, więc nie płacił także komornego. Wobec tego właściciel domu wniosł do oddziału sądu okręgowego w Lidzie skargę o eksmisję i w ten sposób sąd będzie musiał sam siebie eksmitować, o ile przedtem sprawa nie zostanie polubownie załatwiona w ten sposób, że zobowiązania magistratu zapłaci rząd.

Rosyjski uczyony w Warszawie.

Warszawa, 10. 9. (Tel. wł.). — W sobotę przyjeżdża do Warszawy znakomity uczyony rosyjski prof. Samojłowicz, uczestnik wyprawy podbiegunowej na „Małyginie” i sterowcu „Hr. Zeppelin”. Prof. Samojłowicz wygłosi w niedzielę odczyt w Filharmonji.

Napad komunistów na lokal hitlerowców.

Berlin, 10. 9. (Tel. wł.). Wczoraj wieczorem komunisty dokonali napadu na lokal hitlerowski, mieszczący się w jednej z dzielnic Berlina. Przez otwarte okna i drzwi oddano do wnętrza lokalu kilkanaście strzałów, które raniły kilka osób, w tem cztery osoby ciężko. Jedną z nich zmarła w chwilę po odwiezieniu do szpitala.

Schober po powrocie z Genewy do Wiednia.

Wiedeń, 10. 9. (Tel. wł.). Powrócił tutaj wczoraj przedpołudniem z Genewy wicekanclerz i minister spraw zagranicznych Schober. Po dwugodzinnym odpoczynku Schober udał się do rady ministrów, gdzie odbyło się trzygodzinne posiedzenie gabinetu austriackiego, który zebrał się w pełnym składzie celem wysłuchania sprawozdania Schobera z przebiegu i wyniku prowadzonych przez niego konferencji z innymi mężami stanu zwłaszcza angielskimi i francuskimi.

„Polizeipräsidium“ w Gdańsku — gniazdem szpiegostwa przeciw Polsce

III. Porywanie w Gdańsku obywateli polskich przez organa policji gdańskiej i przewlekanie ich przez granicę do Prus

Omawiana już częściowo współpraca gdańskiego Polizeipräsidium z niemieckim wywiadem ofensywnym, Niemcom traktatem wersalskim zabronionym, nie ogranicza się jedynie do wykradania akt w polskich urzędach wojskowych i wysyłania agentów do Polski (do przedmiotu tego jeszcze zresztą powrócimy), lecz współpraca ta posuwa się do najohydniejszych gwałtów, dokonywanych na obywatelach polskich na terenie Gdańska, i to nie przez kogo innego, jak właśnie przez urzędników gdańskiej policji.

Przypominamy tu na pierwszym miejscu głośną swego czasu sprawę Dziocha, którą omawiała już niedługo cała prasa światowa. Sprawa ta jest jednak ciągle jeszcze zupełnie aktualną; ponieważ Dzioch cierpi do tej pory w pruskiej katowni. Historia mezczeńska Dziocha przedstawia się, jak następuje:

27. maja 1927 r. około południa dwaj urzędnicy „Fremdenpolizei“ w Gdańsku Osłowi i Krefft w ubraniu cywilnym zatrzymali Dziocha na ulicy, zapytali, czy jest urzędnikiem konsularnym nazwiskiem Dzioch i prosili go, by się udał do Polizeipräsidium celem udzielenia informacji o obecnym mieszkaniu. Dzioch prosił, by mu pozwolono przedtem udać się do pobliskiego gmachu komisariatu generalnego, aby mógł uprzedzić swego szefa, że spóźni się do biura, na co mu nie zezwolono, zapewniając, że idzie o krótką chwilę.

Dzioch, nie chcąc wywołać zbiegowiska ani użycia przemocy, udał się do Polizeipräsidium (Dominikswall), gdzie wprowadzono go do biur „Fremdenpolizei“ na III. piętrze. Tam, mimo protestów Dziocha i żądania natychmiastowego uwolnienia oraz żądania zatelefonowania do komisariatu generalnego, odebrano mu teczkę, przeszkukano i zabrano całą zawartość kieszeni i wprowadzono siłą do biura, położonego na półpiętrze w więzieniu policyjnym, gdzie znajdował się dyżurny urzędnik w mundurze oraz drugi ubrany po cywilnemu, dalej jeszcze 2-ch mężczyzn w ubraniach cywilnych, z tych jeden ubrany w palto skórzane i okulary samochodowe. Ten ostatni żądał, by Dzioch z nim poszedł, przekonując go, że chodzi tylko o małą sprawę w Danziger Werder i że następnie odprowadzony będzie do swoich władz, które zostały już powiadomione telefonicznie.

Gdy Dzioch oświadczył, że zapewnieniom nie wierzy i nie pojedzie, mężczyzna w okularach samochodowych wyjął żelazne kajdany, a drugi powiedział: „Mit dem Burschen werden wir auch anders fertig“. Następnie obaj urzędnicy, jak też wymienieni dwaj mężczyźni, siłą, zatykając mu ręką usta, przenieśli go na podwórze więzienne do wielkiego krytego samochodu, który prowadził jeden z oficerów gdańskiego Schupo.

Z pomiędzy urzędników, którzy brali w gwałcie fizycznym udział, jeden nazywa się Bartsch i jest pomocnikiem komisarza Reillego, a obecny był przy zajęciu Polizeiasistent Balschus. Wewnątrz samochodu z Dziochem usiadło 3-ch urzędników, czwarty obok szofera. Podczas przejazdu trzymano go za ręce i nogi, oraz zatykano usta. Dzioch rozpoznał w czasie przejazdu Milchkanengasse. Następnie w Schöneberg przeprowadzono go promem na drugą stronę Wisły, przyczem było widoczne, że prowadzący prom i personel znali urzędników.

Samochód przejechał przez Kalthof do Malborka (Marienburg). Na zarzuty Dziocha w czasie jazdy odpowiedziano mu, że urzędnicy spełniają swój obowiązek na rozkaz komisarza Reillego. Na granicy u mostu malborskiego przy urzędzie celnym gdańskim samochód zatrzymał się i wtedy przyłączył się niemiecki urzędnik „Grenzpolizei“ w cywilnym ubraniu, który wstąpił na stopień samochodu, poczem ruszono w stronę Niemiec. Przy urzędzie granicznym niemieckim nie zatrzymano samochodu, jedynie urzędnik niemiecki podniósł rękę i samochód przejechał granicę.

Na ponowne protesty Dziocha oświadczone mu, że chodzi tylko o konfrontację, poczem będzie odwieziony z powrotem. W Malborku odstawiono Dziocha do wielkiego gmachu, w którym na dole znajduje się areszt policyjny. Dziocha wprowadzono na II lub III piętro do biura, gdzie po jakimś

czasie zjawił się urzędnik, którego nazywano komisarzem, a miał to być Grenzkomissar Wallberg. Dzioch nie dawał żadnych rzeczowych wyjaśnień, a jedynie protestował przeciw gwałtowi. Komisarz rozkazał zamknąć go do celi więziennej, a wieczorem trzej urzędnicy policji granicznej odstawili Dziocha pociągiem pospiesznym do Królewca. Na dworcu w Królewcu został przyjęty przez 3-ch mężczyzn, którzy podali się za urzędników policji i dostarczyli go do aresztu policyjnego.

Wypadki omówione są dostatecznie urzędowo stwierdzone i prawdziwość ich nie ulega już dziś żadnej wątpliwości. Jakie stanowisko zajął na interwencję polską w danej sprawie senat gdański? — Otóż dn. 28 czerwca 1927 r. Senat odpowiedział pod L. A. III. 3762/27.

Na tamtejsze pismo z 9. VI. 27. — Nr. 7104/27 oraz przypomnienie z 22. VI. 27. — Nr. 7140/27 — mamy zaszczyt zawiadomić, że poszukiwania, wszczęte za pobytem Czesława Dziocha nie są jeszcze ukończone. — Po ukończeniu poszukiwań doniesiemy natychmiast o wyniku.

Późniejsze zaś pismo Senatu z 11. 7. 27. pod C. A. III. 4043/27. brzmi:

„W ślad za naszym pismem z 28. VI. 27. — A. III. 3762/27. — powołując się na tamtejsze pismo z 9. i 22. VI. 1927 r. Nr. 7104/27. — mamy zaszczyt zawiadomić, że obywatel polski Czesław Dzioch, ur. 9. VII. 1887 r. w Nowem Mieście został odmeldowany z dn. 16. II. 1925 r. z ul. Kastanienweg 4a do Warszawy i w Gdańsku nie jest do odszukania. Pobyt jego obecny nie jest tutaj znany“ — podpis J. A. Mundt.

Obydwa te pisma wykazują dostatecznie niesłychaną bezczelność gdańskich władz, posuniętą do najwyższego stopnia, a zarazem są namacalnym dowodem współpracy Gdańska z wywiadem niemieckim, który posadził Dziocha zupełnie bezpodstawnie o prowa-

Piątek wieczór jest przeznaczony na mycie włosów Shampoo'nem Elida!

To znaczy trzeba już zawczasu umyć głowę Shampoo'nem Elida, aby po zakończonym tygodniu...

... w **niedziele** włosy były ładnie uczesane

Po użyciu Shampoo'nu Elida włosy lepiej się trzymają, nabierając jedwabistego połysku. Można zaoszczędzić sobie trudu ciągłego poprawiania włosów i tem samem spędzić niedzielę przyjemniej.

Co piątek mycie głowy

SHAMPOO ELIDA

Pw 6205 62.277

dzenie wywiadu na niekorzyść Niemiec i spowodował ukaranie go 7-letniem ciężkim więzieniem.

Lecz nie na tem koniec. W projekcie szpicłów gdańskich było również wprowadzenie w podobny sposób kapita- na wojsk polskich Cymera, który przyjeżdżał niekiedy do Gdańska, w celu odwiedzenia rodziny, a któremu również wywiad niemiecki chciał zarzucić akcję wywiadowczą. Od zamiaru jednak odstąpiono, ponieważ obawiano się widać skandalu, wobec niemożności u-

dowodnienia czegokolwiek kapitanowi Cymerowi.

Uprowadzenie, podobne jak Dziocha, miało miejsce dn. 20. kwietnia 1927 r. A mianowicie w firmie Jyrgensen przy ul. Langgasse 81 pracował obywatel polski Władysław Krysztofiak, który nie wiadomo dlaczego, nie spodobał się kierownikom szpiegostwa niemieckiego (t. zw. Abwehrstelle) w Królewcu, wobec czego postanowiono go aresztować. Wykonanie polecono policji gdańskiej.

Dn. 27 kwietnia 1927 r. o godz. 16.30 do idącego ulicą kolejową we Wrzeszczu Krysztofiaka krystąpił urzędnik gdańskiej policji kryminalnej i zawzwał go, by Kr. udał się z nim do przydzium policji w Gdańsku, gdyż jest aresztowany. W Gdańsku odebrano aresztowanemu pieniądze i zegarek, nie dając żadnego pokwitowania i wsadzono go do celi więziennej.

Nazajutrz o godz. 6.30 przewieziono Krysztofiaka samochodem do Malborka. W Malborku odstawiono Kr. do aresztu policyjnego, skąd, bez przesłuchania, wywieziono go o godz. 17.30 koleją do Królewca.

W Królewcu usiłowano wymusić na aresztowanym przyznanie się do prowadzenia szpiegostwa na szkodę Niemiec, jednak nadaremno.

Mimo to przytrzymano Krysztofiaka do dnia 22. czerwca godz. 11-tej, w którym to czasie K. nie był ani razu przez sędziego śledczego przesłuchiwany, ponieważ, jak się dowiedział od swego adwokata, już w kwietniu dochodzenia przeciw niemu zostały zastanowione, z powodu zupełnego braku winy.

Wreszcie 22. czerwca 1927 r. wypuszczono Krysztofiaka na wolność i odesłano napowrót do Gdańska.

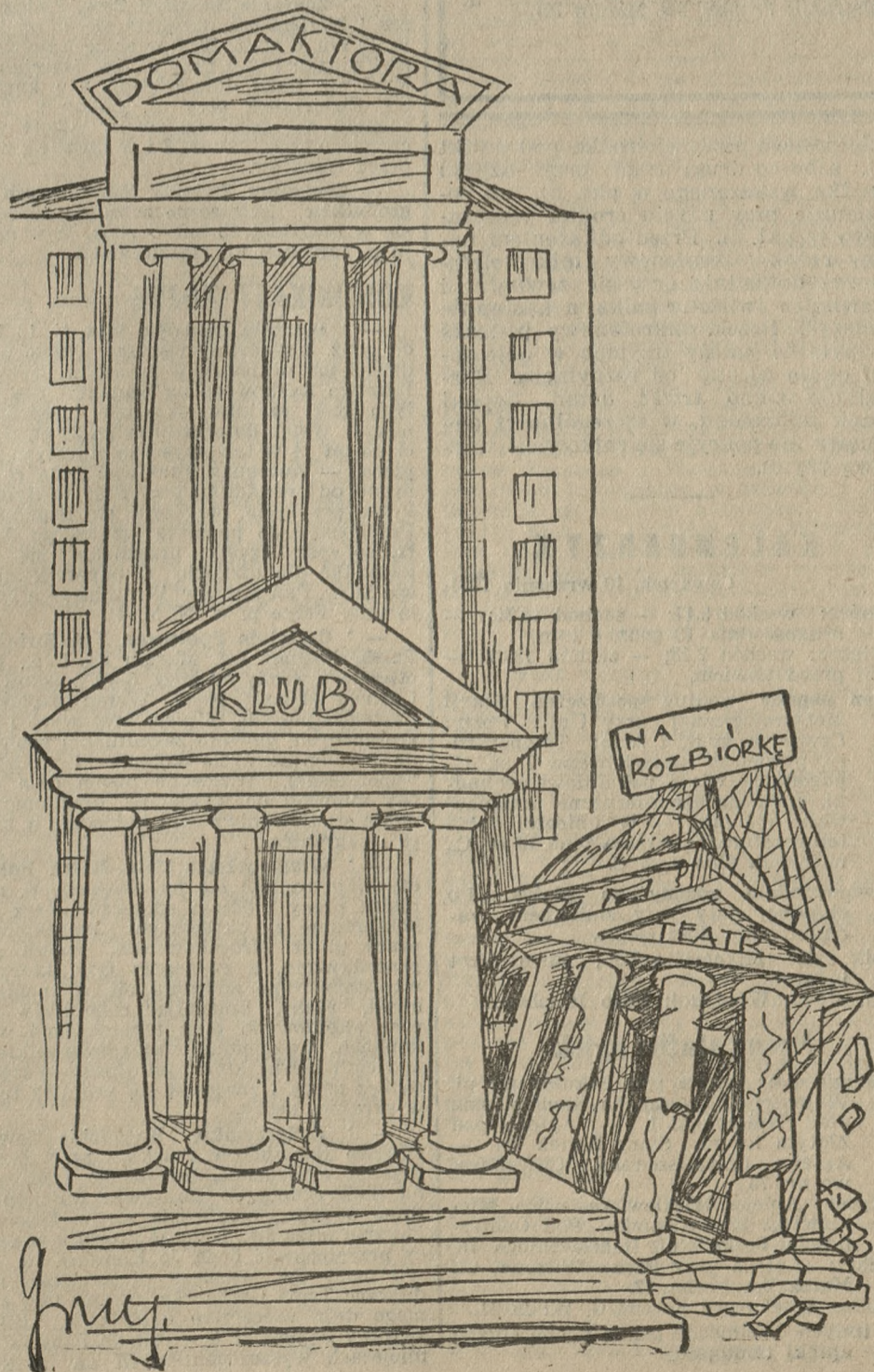
Nieco odmienną formę miało uprowadzenie Leona Simona. A mianowicie Simon był agentem gdańskiego komisarza kryminalnego Reille'go, działającego zarówno jak kom. krym. Sowa, dla wywiadu niemieckiego. Jednak z biegiem czasu Simon naraził się swemu zwierzchnikowi, który posadził go o kontakt z wywiadem polskim i postanowił usunąć. Reille „przekazał“ więc swego pracownika kierowniczej placówce wywiadu niemieckiego w Królewcu t. zw. „Abwehrstelle“ przy I. dywizji, rzekomo dla dalszej pracy na chwałę „Vaterlandu“. Tymczasem Simon, zameldowawszy się w „Abwehrstelle“, został natychmiast aresztowany i zamknięty.

Oto „piękne“ przykłady działalności policji gdańskiej, neutralnego Wolnego Miasta, stojącego pod protektoratem Ligi Narodów.

Wyjazd Ks. Nuncjusza

Warszawa, 10. 9. (Tel. wł.). — (KAP). J. E. Nuncjusz apostolski, Ks. Arcybiskup Marmaggi, wyjechał dnia 9-go b. m. do Rzymu.

Teatr czy aktor?

WIADOMOŚCI POTOCZNE

W niedzielę „Dzień Sokola“

Każdy powinien przyczynić się do materialnego poparcia wytrwałej i ofiarnej pracy Sokolstwa!

Nie potrzebujemy tu przypominać naszemu społeczeństwu, jak szczytne są zadania oraz cele Sokolstwa i że spełnia je ono ofiarnie, z prawdziwym samozaparciem, nie bacząc na piętrzące się niemal na każdym kroku trudności, nie zniechęcając się różnymi przeszkodami. Przeciwnie — dodają one raczej bodźca naszemu Sokolstwu. Zaprawione w długoletnich, a uciążliwych walkach z okresu niewoli — potrafi zdobywać się nie tylko w decydujących chwilach na wspaniałe wysiłki, świadczące o jego tężyznie fizycznej i moralnej.

Potrafi również — dzięki swej spoiści wewnętrznej, oraz wszechstronnemu uświadomieniu narodowemu — dowieść czynem, że idea sokola, to naprawdę Wielka Rzecz i pod jej sztandarem wciąż pracuje wytrwale. Nic więc dziwnego, że owoce tej pracy nie każą długo czekać na siebie, a każdy występ zewnętrzny świadczy wymownie o wspaniałym rozwoju organizacji, jest niezbitym dokumentem jej potęgi. Każdy ma jeszcze świeżo w pamięci, jakie ogromne wrażenie wywarł ostatni zlot dzielnicowy w początkach lipca, podczas uroczystości wilsonowskich w Poznaniu. Również znakomicie się udały i wypadły imponująco wszystkie zloty okręgowe na pro-

wincji, świadcząc, że pod sztandary sokole garną się coraz to liczniejsze rzesze.

Obowiązkiem zatem społeczeństwa, jest popierać nie tylko moralnie, ale również i materialnie zbrożną akcję sokola, spiesząc z pomocą zasłużonej organizacji, która musi wyłącznie opierać się na ofiarności szerokiego ogółu, nie posiadając niestety żadnych zasilków ani subsydjów państwowych.

Sokolstwo wierzy, że zrosnięte z nim, związane najszerzej wziętymi wężłami społeczeństwo i tym razem nie zawiedzie pomimo wyjątkowo trudnych obecnych warunków. Nie wątpi więc też każdy złoży w niedzielę 13. bm. podczas zbiórki z okazji „Dnia Sokola“ chociażby najskromniejszą ofiarę.

Ponieważ władze nie pozwoliły na zbiórki w samym Poznaniu i w powiecie poznańskim — niech zatem mieszkańcy Grodu Przemysława i powiatu samorzutnie spełnią swój obywatelski obowiązek względem Sokolstwa. Pragnąc im ułatwić nadmieniamy, że wszelkie ofiary przyjmuje administracja naszego pisma, a można je składać również w sekretariacie przewodnictwa Dzielnic Wielkopolskiej (plac Świętokrzyski 3) lub w P. K. O. na koncie pod nr. 205-211.

KRONIKA KOŚCIELNA

— **Z Koła Eucharystycznego Pań na Jeźycach.** Nabożeństwo miesięczne z kazaniem odbędzie się dziś, w czwartek o godz. 19.30 w kościele Serca Jezusowego. Na nabożeństwo to zaprasza się wszystkie panny, należące do stowarzyszeń oraz pragnące zapisać się do Koła.

— **Z Sodalicji Panien Urzędniczek.** Nabożeństwo w niedzielę, 13 bm. o godz. 9-tej w kaplicy sodalicyjnej u OO. Jezuitów. Zebranie o godz. 19 w sali sodalicyjnej tamże.

ZYCIE SOKOLE

— **Zawody Kościuszkowskie** druhowi Okręgu Poznańskiego przełożono na dzień 20 września. Zbiórka zawodników o godzinie, jak podano w rozkazie naczelnictwa i programie zawodów. Czołem! Naczelnictwo Okręgu Pozn.

ZEBRANIA, ZJAZDY

— **Towarzystwo Wydawnicze „Polskiej Armii Błękitnej“** urządza w poniedziałek, dnia 14 września br. w salce restauracji Belweder przy ul. Marsz. Focha nr. 18 organizacyjne zebranie członków, zamieszkałych na terenie m. Poznania, połączone z likwidacyjnym zebraniem Komitetu Wystawy Pamiątek Armii Błękitnej. Początek zebrania o godz. 19. Na program zebrania składa się sprawozdanie z ostatnich czynności Towarzystwa, m. in. z wystawy i zjazdu, poza tem omówienie zadań i prac bieżących, jak i na dalszą metę. Do takich spraw należy zaliczyć wystawy hallerowskie objazdowe, sprawa muzeum Armii Błękitnej, sprawy finansowe i inne. Ze względu na doniosłość zagadnień, które się przeprowadza, Towarzystwo uprasza o przybycie na zebranie tak członków, jak i tych, którzy do Towarzystwa nie należą, a sprawami hallerowskimi się interesują, m. in. Hallerczyków i członkiń Koła Pań przy Związku Hallerczyków. Towarzystwo Wyd. „Polskiej Armii Błękitnej“ podaje równocześnie do wiadomości, że z dniem 16 września br. zmieni swój lokal, przeprowadzając się z ul. Matejki 36, na ul. 27 Grudnia nr. 19, tylny dom i p. tel. 33-11. Godziny urzędowania od 9-13 i 15-19.

— **Zebranie Sekcji Eucharystycznej Sodalicji Pań Miejskich** odbędzie się w piątek, dnia 11 bm. o godz. 17 w sali Księgarni i Drukarni św. Wojciecha przy Alejach Marcinkowskiego 22. Na porządku obrad wykład ks. Skórnickiego na temat: „Wrażenia moje z Konnersreuth o Teresie Neumann“.

— **Zebranie Sodalicji Zaw. Pielęgniarek i Higienistek** odbędzie się w niedzielę, 13 bm. o godz. 19.30 w salce Katolickiego Związku Polek przy ul. św. Marcina 69. Msza św. tegoż dnia o godz. 8 w kaplicy SS. Elżbietanek przy ul. Łąkowej. Spisobność do spowiedzi św. w sobotę wieczorem o godz. 7.30 do 8 i w niedzielę rano przed mszą św.

— **Centralny Związek Zawodowych Ogrodników.** Miesięczne zebranie odbędzie się w niedzielę, 13 bm. o godz. 18 w lokalu p. Jarockiej ul. Masztalarska.

KOMUNIKATY RÓŻNE

— **Ostatnią niedzielę lata,** tj. 13 bm. od godz. 2 spędzimy wszyscy wesoło przy dźwiękach orkiestry w uroczym ogrodzie Bractwa Kurkowego na Szelagu. Dla miłych gości szykuje się wiele niespodzianek. — Wstęp do ogrodu tylko 30 gr, dzieci do lat 14 w towarzystwie starszych nie płać. — Autobusy kursować będą co 20 minut od przystanku przy Starym Rynku. Przez przybycie przyczyni się Szanowna Publiczność do poparcia wzniesłego dzieła, bo zysk czysty przeznaczony jest na gwiazdkę dla ubogich. O poparcie uprasza Stow. Pań Mił. Św. Wincentego a Paulo przy Farze p. w. N. M. P.

— **Czytelnia Społeczna Kat. Związku Polek,** Poznań, św. Marcina 68, I. p., jest otwarta w środy od godz. 5-9 popołudniu i soboty od godz. 10-11. Wstęp bezpłatny. Czytelnia posiada 36 pism krajowych i zagranicznych, głównie zagadnienia społeczne i religijne życia kobiety i rodziny współczesnej. Wyłożone pisma dają obfity materiał do wykładów, oraz umożliwiają studjowanie ruchu kobiecego w kraju i zagranicą.

— **Wielkopolskie Tow. Kółek Rolniczych,** powołując się na polecenie p. ministra pracy i opieki społecznej oraz na konferencję z okręgowym inspektorem pracy p. dr. Mroczkowskim, zaleca pp. pracodawcom, a zwłaszcza tym, których warsztaty rolne znajdują się w pobliżu miast, ażeby, angażując robotników do prac akordowych przy tegorocznych wykopkach, uwzględniali przedewszystkiem żywicieli rodzin, którzy od dłuższego czasu są bez pracy i znajdują się wskutek tego w skrajnej nędzy.

— **Pielgrzymka.** Katolickie Towarzystwo Robotników Polskich przy Farze urządza w niedzielę, dnia 13 bm. tradycyjną pielgrzymkę do Dąbrówki Kościelnej. Rano o godz. 3 odbędzie się w kościele Farnym msza św., podczas której uczestnicy przystępować będą do Komunii św. — Po mszy św. wyruszy pielgrzymka na dworzec Tama Garbarska, powrót tego samego dnia wieczorem o godz. 8. Bilet zwrotny wynosi zł 4, a jest do nabycia w miejscach wyszczególnionych na plaka-

Uporczywe zaparcie, katary jelita grubego, wzdęcia, osłabione funkcje żołądkowe, zastójna ogólna, osłabione funkcje watroby, bóle w bokach i pod żebrami przechodzą przy używaniu rano i wieczorem po szklanceczce naturalnej wody gorzkiej „Franciszka-Józefa“ n.w. 5620

tach, umieszczonych przy bramie kościelnej.

KRONIKA MIEJSCOWA

— **P. Henryk Dereziński,** Poznań, ul. Matejki 53, uczeń gimnazjum, prosi nas o zaznaczenie, że nie jest identyczny z Henrykiem Derezińskim, skazanym za kradzież.

KRONIKA WYPADKÓW

— **Fatalny karambol.** Na ul. Wodnej motocykl P. Z. 47 667, kierowany przez porucznika 1 p. lotn. p. Marjana Czezańskiego (Polna 37) najechał na wózek, popychany przez p. Władysława Naskręta (Zydowska 4). Wskutek zderzenia wózek wpadł do składu papieru firmy Galkiewicz przy ul. Wodnej 1, rozbijając szybę wystawową. Motocykl został uszkodzony, p. por. Czezański odniósł lekkie okaleczenia. (k.)

— **Pożar od wadliwego komina.** W Sokolowie w pow. chodzieskim spaliła się stodoła i świnia wartość około 10 000 złotych. Budynek był własnością p. Władysława Kosmowskiego z Grudziądza. Pożar powstał od iskier, ulatniających się z wadliwego komina. (k.)

KRONIKA POLICYJNA

— **Aresztowania.** Jako obwinionego o kradzież osadzono w areszcie Franciszka Dembniaka (ul. św. Czesława 3). — Za kradzież roweru aresztowano Leona Hartmanna, bez stałego mieszkania. (k.)

— **Cyganie skradli 3 konie i powózkę.** W nocy na 9 bm. skradziono w Rogoźnie z zabudowań p. Kazimierza Świątlika 3 konie, wóz i 4 szory wyjazdowe. Były to 2 klacze (szpakowata i gniada) oraz gniady wałach. O kradzież koni odezwał się cyganów, których widziano tej nocy w Rogoźnie. W przedzłazającym obozie zauważono m. in. skradziony wóz, który ciągnęła para koni. (k.)

— **Sprzeniewierzenie.** W firmie Gdańskie Towarzystwo Elektryczne przy ulicy 27 Grudnia 5 ujawniono w tych dniach sprzeniewierzenie na sumę 5 do 6 tysięcy złotych. Jako obwinionego aresztowano magazyniera firmy Czesława Kaczmarza z ul. Marc. Mottego 8. (k.)

— **Kradzież i włamanie.** Przy Górnej Wildzie 109 włamano się do mieszkania p. Franciszka Woska i skradziono 2 płaszcze męskie wartości 300 zł. — Z mieszkania p. Bronisława Niewiady przy ul. Pocztowej 30 porwano odzież męską i damską wartości 1100 zł. — P. Kazimierzowi Słoboszewiczowi (ul. Dąbrowskiego nr. 53-55) skradziono złoty zegarek męski z złotą dewizką i futerałik iłacznej wartości 1100 zł. (k.)

— **Pod zarzutem podpalenia.** W związku z pożarem w zabudowaniach Feliksa Witkowskiego w Witoblu w powiecie poznańskim w początkach sierpnia t.r. padło podejrzenie na właściciela Witkowskiego, którego odstawiono do więzienia sądowego w Poznaniu. (k.)

— **Kradzież papierów wartościowych.** P. Kazimierz Niziński z Szamotuł skradziono z zamkniętej szafy obligacje 5-proc. Państw. Pożyczki Konwersyjnej. Były to obligacje tysiączłotowe nr. 4331 790 i 4331 791; dwie po 500 zł nr. 4319 967 i 4319 968, dwie 100-złotowe z nr. 4270 764 i 4270 567, oraz dwa odcinki 10-złotowe. — Kradzież zauważono w ostatnich dniach; popelniono ją w ciągu drugiej połowy miesiąca sierpnia. (k.)

KRONIKA SĄDOWA

— **Za kradzież 2 zł.** W Dolsku w restauracji p. Kowalskiej wędrownemu dziadwu Lewickiemu wysypały się z woreczka pieniądze. Skorzystal z tego niejaki St. Dzikowski i skradł dziadowi 2 zł. Izba karna sądu okręgowego skazała Dzikowskiego na 14 dni więzienia.

— **Za fałszywe doniesienie.** Przed sądem w Śremie stanął Wawrzyn Kamiński, oskarżony o fałszywe doniesienie do ministra sprawiedliwości na 3 urzędników, którym zarzucił naruszenie obowiązku służbowego. Kamińskiego sąd skazał na miesiąc więzienia.

Taką samą karę otrzymał J. Mańkiewicz za fałszywe oskarżenie sołtysa Wajnerta przed starostą w Śremie o ciemne manipulacje drzewem.

— **Za kradzież i napad rabunkowy.** Za kradzież, połączoną z włamaniem, sądzony został wyrokiem sądu apelacyjnego Władysław Kazański i Józef Kowalski — pierwszy na 18 miesięcy, drugi na półtora roku więzienia. Ten sam sąd apelacyjny rozważał ponownie sprawę Teofila Matyasika i Jana Lesickiego. Oboje napadli na kasjera, jadącego rowerem do Wronek. Pod groźbą rewolwerów zmusili kasjera do zatrzymania się i zrabowali mu 2 225 zł gotówki. Wyrokiem pierwszej instancji Matyasik zasądzony został na 4 i pół, Lesicki na 3 i pół roku więzienia. Instancja apelacyjna złagodziła nieco pierwotny wyrok, wymierzając każdemu karę więzienia po 3 lata. (z.)

Rychło czy późno tak się świat o tem dowie!

Słuszność powiedzenia tego potwierdziła się znów przez wykrycie tajemniczej zbrodni, dokonanej w Poznaniu przed 8 laty,

której ilustrowany opis przynosi najświeższy (50) numer „Ilustracji Polskiej“.

(Największe i najtańsze pismo ilustrowane dla szerokich kół publiczności. Pojedynczy egzemplarz tylko 45 groszy. Nabyć można u kolporterów ulicznych, w kioskach dworcowych „Ruchu“, w księgarniach oraz w agenturach naszych. Miesięczny abonament 1.50 zł kwartalnie 4.— zł., bez kosztów przesyłki. — Egzemplarzy okazowych bezpłatnie należy żądać wprost od administracji: Poznań, św. Marcin 70).

Sensacyjne aresztowanie

urzędnik fałszerzem znaczków pocztowych.

Nasz korespondent grudziądzki (ski) donosi:

We wtorek dnia 8 bm. zarządzeniem władz prokuratorskich aresztowany został urzędnik Okręgowego Urz. Ziemińskiego w Grudziądzu Marjan Horodyński, magister praw. H., niedawno przeniesiony z Stanisławowa (wschodnia Małopolska) do Grudziądza, aresztowany został pod zarzutem fałszowania od pięciu lat znaczków pocztowych; rewizja, przeprowadzona w jego mieszkaniu w Grudziądzu, dała dalsze dowody winy aresztowanego; wskutek popełnionych fałszerstw skarb państwa poniósł ogromne szkody. H. odstawiony został pod silną eskortą do Stanisławowa.

Odkazanie słuchawek

Każdy sam może to zrobić.

W odpowiedzi na liczne zapytania w sprawie odkazania słuchawek telefonicznych komunikujemy naszym Czytelnikom, których nachodzą wysłannicy różnych związków (np. Związku Oficerów Rezerwy!), posiadających licencję na odkazanie, iż w myśl rozporządzenia p. wojewody poznańskiego z dn. 23 maja 1931 r. (Poznański Dziennik Wojewódzki nr. 24, poz. 442) czynność odkazania może wykonać każdy abonent, byle mógł w danej chwili udowodnić, że okazanie uskuteczni się w sposób przepisany rozporządzeniem.

Dla wygody Czytelników przypomniemy zapisy rozporządzenia, które nakładają obowiązek odkazania, telefonów za pomocą rozpylenia: a) datolu, lub b) 10-procentowego rozczynu sagrotanu w zaprawie pyłochronnej, lub c) 25-procentowego rozczyntu lyzolu w zaprawie pyłochronnej.

Odkazanie winno być uskutecznione stale, tj. co 7 dni przy użyciu wy-

mienionego powyżej środka pod punkt a), albo co drugi dzień przy użyciu środka wskazanego w pkt. b), lub co-dziennie przy użyciu środka wskazanego w pkt. c). Przed odkazaniem należy rożek mikrofonowy (mikrotelefonowy) dokładnie oczyścić zewnątrz i wewnątrz zwilżoną gąbką, a następnie osuszyć. Rożek mikrofonowy podczas rozpylenia należy trzymać w odległości około 40 ctm. od rozpylacza. Rozpylanie winno trwać dotąd, dopóki rożek mikrofonu, w szczególności wewnątrz nie pokryje się całkowicie warstwą pynu.

KALENDARZYK

Czwartek, 10 września 1931.

Słońce: wschód 5.17; — zachód 18.21; — długość dnia 13 godz. 4 min.
Księżyc: wschód 2.13; — zachód 18.01; — przed nowiem.

Stan pogody według spostrzeżeń Stacji Meteorologicznej przy Uniw. Pozn: Czwartek, godz. 7 rano: Temperatura powietrza umiarkowana 7 st. C., pogodnie, wiatr południowo-zachodni, ciśnienie atmosferyczne umiarkowane 754 mm. — W ubiegłej dobie temperatura najwyższa plus 16 st. C., najniższa plus 6 st. C.

Przepowiednia pogody na piątek: Po chłodnej nocy przy zmiennem zachmurzeniu dość ciepło.

Kal. rzk.: Mikołaj z Tol.; jutro Prot i Jacek.

Kal. słow.: Władysława; jutro Iścislawa.

Nocna służba aptek

Śródmieście: Apteka pod Eskulapem, pl. Wolności 13. — Apteka Sapieżyńska, plac Sapieżyński 1. — Apteka pod Złotym Lwem, Stary Rynek 75. — Apteka Chwaliszewska, Chwaliszewo nr. 76.

Jeźyce: Apteka Mickiewicza, ulica Mickiewicza 22. — Apteka „Pod Opatrznością Boską“, ul. Dąbrowskiego 76.

Lazarz: Apteka przy Parku Wilsona, ul. Marszałka Focha 47.

Wilda: Apteka pod Koroną G. Wilda 61. W innych dzielnicach pełnią nocną służbę apteki tamtejsze.

Z WIELKOPOLSKI

— **Puszczykowo.** (Osobiste.) W kościele tutejszym dnia 4 września br. odbyła się uroczystość 25-lecia małżeństwa pp. Andrzeja Tylińskiego i małżonki jego Agnieszki. Ks. prob. Koppe wygłosił do Jubilatów piękną przemowę i pobłogosławił ich, poczem na ich intencję odprawił mszę św. — Jubilat jest znany z pracy społecznej, jest członkiem dozoru kościelnego, skarbnikiem kasy pogrzebowej, opiekunem społecznym na obwód Puszczykowa Starego, członkiem rady gminnej Puszczykowa Starego i rewizorem kasy gminnej; był prezesem Tow. Gimn. „Sokol” w Puszczykowie i za jego urzędowania Tow. powiększyło liczbę członków, zakupiono sprzęty i pobudowano boisko.

— **Czempin.** (Kradzież.) W ub. tygodniu zakradli się złodzieje do oberży p. Kasprzaka w Chalawach pow. Śrem i zabrali wszystkie wódki i zapas papierosów. Domownicy spali tak mocno, że nie podejrzano nie usłyszeli. Policja zajęła się odszukaniem złodziei.

— (Pożar.) W nocy na wtorek wybuchł pożar w zagrodzie p. Ludwika Bródki w Piotrkowicach pod Czempinem. Spaliła się doszczętnie stodoła z calorocznym żniwem. Co było przyczyną pożaru, dotychczas wiadomo, przypuszcza się jednak, że jakiś osobnik rozmyślnie to uczynił, gdyż w okolicy w krótkim czasie kilkakrotnie wybuchł pożar z niewiadomych powodów. Policja śledzi podpalacza. (ck.)

— **Wronki.** (Z Tow. Powstańców i Wojsaków.) W niedzielę, dnia 6 bm. obchodziło tutejsze Tow. Powst. i Wojsaków uroczystość zaprzysiężenia oddziału przedpoborowego. Rano odbyło się uroczyste nabożeństwo w kościele parafjalnym. Po poł. udano się przy dźwiękach muzyki wojskowej do ogrodu Bractwa Kurkowego, gdzie nastąpiło zaprzysiężenie 30 członków przedpoborowych na sztandar Powstańców i Wojsaków. O znaczeniu przysięgi przemówił przez dr. Gorzakowski. W dalszym ciągu uroczystości odbyło się strzelanie z broni małokalibrowej i wiatrówek o cenne nagrody Towarzystwa. Na zakończenie uroczystości odbyła się wspólna zabawa tańeczna na salce Bractwa Kurkowego.

— (Strzelanie żniwne.) W niedzielę 6 b. m. urzędziło tutejsze Bractwo Strzeleckie tegoroczne strzelanie żniwne z następującym wynikiem: Zwycięzcą strzelania został brat Wł. Englert. Ufundowane przez Bractwo nagrody zdobyli bracia: I. Strzeszyński, II. Edmund Ratajczak, III. Wojciech Sroczyński, IV. dyr. Franciszek Sokolowski, V. prezes J. Bronikowski, VI. Wł. Englert, VII. W. Hały.

— (Z parafii.) W ostatnich dniach opuścił naszą parafię ks. wikariusz Bober, udając się do Międzyzdrojów jako prefekt do tamt. gimnazjum. Na jego miejsce przybył ks. Finke z Rogoźna.

— (Bezrobocie.) W związku z stale zwiększającym się bezrobociem zostało zwolane w niedzielę, dnia 6 bm. zebranie organizacyjne Komitetu niesienia pomocy bezrobotnym. Komitet rozpocznie niebawem swe działanie.

— (Ze szkolnictwa.) W związku z zlikwidowaniem tutejszej szkoły wydziałowej zarządzono w myśl rozporządzenia Kuratorium Szkolnego, że do dotychczasowej szkoły powszechnej uczęszczają chłopcy, a do zlikwidowanej szkoły wydziałowej dziewczęta. Kierowniczką oddziału dla dziewcząt jest nauczycielka p. Perzewska.

— (Kolonje letnie.) Z końcem tegorocznych wakacji szkolnych opuściło nasze miasto około 50 dzieci z Towarzystwa Kolonji Letnich „Stella”, które w czasie wakacji zostały umieszczone w tut. szkole powszechnej. (wr)

— **Ujście.** (Rozwój Straży Pożarnej.) Tutejsza ochotnicza straż pożarna rozwija się pod kierownictwem naczelnika p. Konrada Harwasa i przy poparciu p. burmistrza Lewandowskiego bardzo pomyślnie. Jeden pluton jest już kompletnie umundurowany i wyposażony w przyrządy techniczne. Na ostatnim posiedzeniu, które się odbyło w ub. tygodniu, uchwalono zakupić dalszych 10 kasków i pasów, tak, że przy dobrej i racjonalnej gospodarce będzie z biegiem czasu cała straż umundurowana. Na ostatnim zebraniu uchwalono również urządzić ćwiczenia raz na tydzień i to w niedzielę rano od godz. 6 do 8. Miejskie sprzęty pożarowe zostały oddane do dyspozycji ochotniczej straży.

— (Z „Sokoła”.) W ub. niedzielę odbyło się w sali Domu Katolickiego przy bardzo licznych udziałach członków zebranie tutejszego „Sokoła”, które zgalił prezes p. Łukaszczyk, poczem sekretarz przeczytał protokół z ostatniego zebrania, który przyjęto bez poprawek. Następnie omawiano urzędniczo „Dnia Sokoła”, który przypada na niedzielę, 13 bm. Połączono z tem już poprzednio uchwalone strzelanie na boisku z broni małokalibrowej. Prezes przedstawił uchwalony przez zarząd program, w myśl którego ma towarzystwo pójść na nabożeństwo, poczem orkiestra ma koncertować na placu i w tym czasie ma się odbywać zbiórka uliczna. Po krótkiej przerwie obiadowej pomaszkuje towarzystwo na nowe boisko, gdzie odbędzie się strzelanie. Wieczorem odmarsz do lokalu, gdzie odbędzie się zebranie. Program ten został przez zebranie przyjęty.

— (Obfitość grzybów.) W tutejszych okolicznych lasach daje się zauważyć bardzo dużo grzybów. Ludność a przedewszystkiem bezrobotni wykorzystują tę okazję i zbierają je. Jednakowoż ze wzglę-

du na bardzo duże obrodzenie się grzybów są one bardzo tanie. (um.)

— **Nowy Tomyśl.** (Ulica Długa.) W tych dniach zostanie ukończona brukowana ulicy Długiej, które miało nastąpić już przed paru laty. Obywatelstwo przyjmując ten wyczyn magistratu z zadowoleniem.

— (Śmiertelny wypadek.) W ub. piątek znaleziono w Blakach zwłoki mężczyzny Poznański wskazywały na otrucie lub uduszenie. Jak się później okazało był to 56-letni Walenty Przybylski z Blaków, który wyszedł komornikowi naprzeciw, gdyż miał się tego dnia u niego odbyć przetarg. Na miejsce przybyła komisja sądowo-lekarska, która stwierdziła, że Przybylski zmarł na udar serca. Jednak gotówkę, jaką miał przy sobie zabrał zmarłemu włóczęga. Policja poszukuje złoczyńcę.

— (Z Chopina”) Tow. Śpiewu „Chopin”, które uzyskało pierwszą nagrodę w popisach okręgu XV. Iwówceckiego, czyni przygotowania do wielkiego wieczoru pieśni z współudziałem okolicznych kół. Wieczór ten odbędzie się w niedzielę, dnia 4 października br. Będzie to pierwsza tego rodzaju atrakcja w Nowym Tomyślu.

— (Kradzież.) Gospodarzowi Ranowi w Strzyżewie, skradziono jednej z ostatnich nocy świnie ważącą 80 kg., którą niewyśledzony jeszcze złodziej zaraz ubił w chlewie. (tp)

— **Śnieciska.** (Ze Stow. Młodzieży.) Dnia 6 bm. odbyła się tutaj uroczystość wręczenia sztandaru miejscowemu S. M. P. Sztandar, ufundowany w r. 1919 przez młodzież, która wróciła z wojny, wręczył towarzystwu ks. prob. Faustman, podkreślając w podniosłym przemówieniu cele i zadania młodzieży katolickiej. Podczas nabożeństwa ogólną uwagę i uznanie gości zwracało piękne odśpiewanie polskiej mszy św. kompozycji Krupińskiego przez cgoł wiernych. Popołudniu odbyła się w ogrodzie ks. prob. zabawa z tańcami, podczas której wykonano dożynki krakowskie i wręczono wieńce ks. Faustmanowi i p. insp. Kapalczyńskiemu. O godz. 7 zabawę zakończono odśpiewaniem pobożnej pieśni.

— **Leszno.** (Wieniec-dożynki.) Salyra warszawska tak ośmieszyła samą nazwę „dożynki”, że chcąc obronić się od ubocznych myśli i uszczypliwych komentarzy, zastosowano w Lesznie podwójne określenie dla imprezy, którą organizatorzy (Tow. śpiewu Dembiński przy udziale Koła śpiewu Nowowiejski z Zeborowa) pomyslieli i wykonali w wielkim stylu. Całość, ujęta w obraz ludowy układu St. Kwaśnika, na chóry mieszane, sola i orkiestrą dęta pod dyrekcją L. Szymańskiego, tańca układu świętego wodzireja i baletmistra W. Sękowskiego oraz pod reżyserią p. M. Plączka, wypadła bez zarzutu. Tak wyprowadzonego mazura, jakiego nam ukazał p. Sękowski, widziałem chyba 20 lat temu w Radomsku, gdzie w przestronnych komnatach starego dworu, z okazji zjazdu sąsiadów, zakończonego barwnym, roześmianym kuligiem, podziwiałem i całą duszą wchłaniałem jedyny w swoim rodzaju urok, jaki bije z rozmachu, stylu, gestu i poezji tego królewskiego zaprawde tańca. Impreza leszczyńska chlubnie świadczy o organizatorach. Pełne również uznanie należy się wykonawcom, którzy w sporej gromadzie 100 osób wywiązali się z zadania swego wzorowo. Orkiestra 55 p. p. pochwał nie potrzebuje, zbyt ustaloną ma swoją dobrą opinię. Chór Dembiński przypominał nam szereg przepięknych staropolskich pieśni ludowych. Ogólna wesołość wywołała aktualności z leszczyńskiego bruku, wyśpiewane przez dobrze ucharakteryzowanego „dziada z pod fary” dr. J. Gdy dziad przyniósł nowinę, że podczas Bożego Cięcia orkiestra wojskowa nie grała (wiadomo, że wojsko świeciło w tym roku abstenencją z powodu zatargu o honory) publiczność tłumnie zebrana przyjęła tę zwrotkę grzmiotem oklasków. Całość wypadła jeszcze znacznie efektywniej, gdyby pogoda dopisała. Na ogólne życzenie dożynki powtórzone zostaną w następną niedzielę, jeżeli pogoda dopisze, na wolnym powietrzu. Reasumując: pełne uznanie!

— (W sprawie sądu okręgowego w Lesznie.) Zamierzona, jak słyhać, likwidacja sądu okręgowego w Lesznie zaniepokoiła ogromnie i słuszenie opinij publicznej miasta. Zawiazał się komitet z przedstawicieli organizacyj obywatelskich, który wysłał jutro delegację w osobach pp.: mec. Wyżykowskiego, J. Metelskiego radcy i prezesa kupców i J. Nowakowskiego, prezesa rady miejskiej do miarodajnych czynników. Życzyć sobie należy, by odłożono ad acta ten niefortunny pomysł, z którego ew. zyski oszczędnościowe nie stałyby w żadnym stosunku do strat, grozących miastu. (Akr.)

— **Rawicz.** (Wizytacja biskupa.) — Miasto już od dwóch miesięcy przygotowywało się na przyjęcie ks. biskupa Dymka. Wynik tych przygotowań wyraził się w uroczystej szacie, jaką przybrało miasto w sobotę, 5 bm. Na ulicach i na rynku wystawiono kilka bram, domy przybrano w girlandy, wśród których powiewały liczne żółto-białe i narodowe chorągwie. Po przywitaniu ks. biskupa przez duchowieństwo i przedstawicieli władz nastąpiło uroczyste powitanie przez burmistrza w imieniu obywateli miasta, poczem ks. biskupa wprowadzono w procesji do kościoła. W kościele przemówił ks. prob. Gumprecht, odpowiedział Najprzew. ks. Biskup. Jeszcze w sobotę odbyło się bierzmowanie części zgłoszonych osób, reszta przystąpiła do bierzmowania w nie-

dziale. Ogółem przyjęło ten sakrament 2000 osób. W niedzielę przedpołudniem odbyła się msza pontyfikalna, odprawiona przez ks. Biskupa w asyście duchowieństwa. Tegoż dnia odbył się oficjalny obiad w gmachu starostwa, wydany przez miasto. Wieczorem o godz. 8 odbyła się w sali strzelnicy akademja, urządzona przez Ligę Katolicką parafji rawickiej. — Na program złożyło się przemówienie wstępne prezesa Ligi p. prof. Czechowskiego, deklamacje oraz występy chórów Jutrzenki, Dembińskiego i kościelnego. Na koniec przemówił ks. Biskup, kładąc nacisk na konieczność podtrzymania ducha katolickiego w dzisiejszych czasach kryzysu wszechświatowego. W poniedziałek odbyła się wizytacja biur parafjalnych, więzienia karnego itp. Wtorek był dniem uroczystym w życiu młodzieży szkolnej, która w ostatnim tygodniu z zapalem się przygotowywała do występów muzycznych, śpiewów i deklamacyj. Ks. Biskup zszedł najpierw seminarjum nauczycielskie, potem gimnazjum, a wreszcie korpus kadetów, gdzie pozostał na obiedzie koszarowym. We wtorek popołudniu o godz. 4 ks. Biskup opuścił Rawicz.

— (Wystawa misyjna.) Z okazji przyjazdu J. E. ks. biskupa Dymka Związek Misyjny Polek urządził wystawę. W skład wystawionych przedmiotów wchodziły szaty liturgiczne, sprzęty liturgiczne z drzewa oraz bielizna dla dzieci murzyńskich. Są to wszystkie prace członkin Związku. Wystawę otworzono w strzelnicy, a trwa ona od niedzieli do środy. Otwarcia dokonał ks. Biskup w niedzielę o godz. 8.

— (Ujęcie zbiegłego więźnia.) W sobotę, 5 bm., pociągami wieczornym przywieziono jednego ze zbiegłych niedawno więźniów tut. więzienia karnego. Zbiega tego przychwyciła policja w Gnieźnie. — Schwytany obok kluczy wytrychów itp. miał płaszcz naucz. więziennego, p. Kamienniarza, który został również skradziony z gmachu więzienia z 2 browningami i 500 zł gotówki. Drugiego więźnia dotąd nie schwyciono. (ki.)

— **Krotoszyn.** (Wystawa pszczelnicza.) Towarzystwo Pszczelnicze na Krotoszyn i okolicę obchodziło dnia 6 bm. uroczystość 30-lecia swojego istnienia. Przy tej okazji urządzono wystawę pszczelniczą, która wypadła imponująco. W obszernej sali Strzelnicy znalazły pomieszczenie ekspozaty kilkudziesięciu firm z różnych dziedzin przemysłu, opartego na pszczelnicztwie, a więc ule i sprzęt bartniczy, wyroby z wosku, różne gatunki miodu itp. Na ścianach rozwieszono tablice statystyczne i wykresy, ilustrujące stan pszczelnicztwa w powiecie krotoszyńskim. W ogrodzie „Strzelnicy” ustawiono ule z pszczołami, hodowle matek pszczelech i urzędowania bartnicze. Uwagę zwracał kawk historyczny ule, gdzie zgrupowano w kolejności rozwoju różne systemy uli od pierwotnej błoty do najnowocześniejszego żelaza. Nic dziwnego, że wystawa cieszyła się powodzeniem i przez trzy dni (6, 7 i 8) była odwiedzana tłumnie przez publiczność i wycieczki szkolne. Komitetowi wystawy, a przedewszystkiem p. M. Dronowiczowi, prezesowi Towarzystwa Pszczelniczego i p. kpt. J. Lewandowskiemu należy się uznanie za zorganizowanie obchodu i wystawy Towarzystwa Pszczelniczego w tak trudnym pod względem gospodarczym czasie. (kl.)

— **Ostrów.** (Kiermasz.) Corocznie urządzany kiermasz staraniem zjednoczonych towarzystw na rzecz rozbudowy „Przytuliska dla starców” odbył się w niedzielę. Z powodu deszczu przeniesiono całą imprezę z ogrodu do sali strzelnicy miejskiej. Mimo niepogody publiczność dopisała tak, że odniesiono pod względem kasowym pełny sukces.

— (Z życia Czytelni Kobiet.) Pierwsze powakacyjne zebranie Tow. Czytelni Kobiet zgromadziło niezwykle licznych członków i gości. Referat wygłosiła p. aptekarzowa Suchocka z Pleszowa o obecnych zadaniach towarzystwa w związku z zaliczeniem go do akcji katolickiej. Prelegentce oraz p. Jadwidze Porankiewiczowej, odznaczonym ostatnio orderem papieskim, zgotowano serdeczną owację z tej racji i zebrani przedstawiciele organizacji katolickich z ks. prob. Zamysłowskim na czele składali odznaczonym gratulacje.

— (Film misyjny.) W sobotę i w niedzielę zostanie na sali Domu Kat. wyświetlany film misyjny p. t. „Insulinda”. Dochód przeznaczony jest na misje.

— (Wykrycie złodziei rowerów.) Od dłuższego czasu ginęły u nas rowery, zostawione na ulicy lub po sieniach. Obecnie udało się naszej policji wykryć sprawców tych kradzieży. Są to 3 uczniowie: Stanisław Sadiński, Ignacy Nochalski i Stanisław Szymański. U pierwszego znaleziono jeszcze 7 rowerów.

— (Pożar.) Ostatniej nocy wybuchł pożar w pobliskiej wsi Westrzy w zabudowaniach gospodarza Jana Idziorka. Spaliła się doszczętnie stodoła, napełniona zbożem i narzędziami rolniczymi. Do gaszenia pożaru stanęły 3 okoliczne straże pożarne i dzięki ich pracy ratowniczej i tej okoliczności, że poprzednio spadł silny deszcz, zawdzięczać należy, że pożar nie przeniósł się na sąsiednie słońca kryte zabudowania. (L.)

Z POMORZA

— **Grudziądz.** (Tragiczny koniec bandyty.) W nocy na 9 lipca br. trzech osobników wtargnęło w celach rabunkowych do mieszkanki gospodyni Grönke w Radzynie. Dzięki czujności syna właścicielki, który był uzbrojony w broń palną, napad został odparty. W toku śledztwa policja ujęła dwóch opryszków, trzeci na-

tomiast, niejaki Maszewski, znany na terenie tut. powiatu bandyta, zaginał bez śladu. Obecnie, po dwóch miesiącach, znaleziono jego zwłoki w zarostach w odaleniu około 400 mtr. od zagrody Grönkowej. Dochodzenia ustaliły, że M. w czasie napadu odniósł śmiertelny strzał w pierś. Ostatniem wycieceniem sił zdołał doczołgać się jeszcze w zarosty, gdzie wyzionął ducha. Trup bandyty uległ zupełnemu rozkładowi.

— (Śmiertelny wypadek rowerzysty.) Gospodarz Ujda z Łęgu, jadąc rowerem do Grudziądza, zderzył się na szosie pod Strzemięcinem z furmanką rzeźnika Drobczyńskiego, przyczem odniósł ciężkie wewnętrzne okaleczenia. Mimo pomocy lekarskiej zmarł U. tego samego dnia w szpitalu miejskim w Grudziądzu. (ski.)

RUCH W TOWARZYSTWACH

— **K. S. „Sparta”.** Zebranie plenarne odbędzie się w sobotę, dnia 12 bm. o godz. 20 w lokalu p. Tomikowskiego przy ulicy Szamarzewskiego 18.

— **Kolo Śpiew „Gedźba” Poznań-Winiary** urządził dnia 12 września rb. tj. w sobotę o godz. 19.30 zebranie plenarne u p. Kotlińskiego przy ul. Obornickiej. Z powodu ważnych obrad przybycie konieczne.

— **Tow. Marynarzy Rezerwistów.** Zebranie odbędzie się dnia 12 bm o godz. 20 na sali p. Jarockiej przy ul. Masztalarskiej 8.

— **Chór kościelny pod wezw. św. Kazimierza przy kościele św. Wojciecha.** Zebranie plenarne odbędzie się w piątek, dn. 11 bm. o godz. 20 na salce parafjalnej.

— **Klub Sp. „Grom” Poznań.** Roczne walne zebranie odbędzie się w sobotę, 12 bm o godz. 18 w sali p. Jezierskiego, ul. Wroniecka 13.

KSIEGI STANU CYWILNEGO

Zrony:

Stefan Prędk, em. strażnik celny, 42 l. Stanisław Janusz, kupiec sam., 73 l. Tadeusz Piłatowski, urzędnik bankowy, 63 l. Helena Rutkowska, z d. Rożek 25 l. Nikodem Madaliński, starszy woźny, 58 l. Marjan Witt, 1 dzień.

SKRZYNKA DO LISTÓW

— **J. St.** Oczywiście; zależy to od dobrowolnej umowy i Pan nie może o tem decydować. (CK.)

— **Ir. No.** Ministerstwo Pracy i Opieki Społ., Warszawa, ul. Długa 38-40. (K.)

— **Ren.** W Poznaniu, Grudziądzu i Katowicach. (K.)

— **Kazimiera, Traugutta 32.** Wody tej niema w handlu, zatem adresu wskazać nie możemy. (K.)

— **B. O.** Nie mamy Pańskiego zapytania. Może by Pan powtórzył je krótko. (K.)

— **Abonent Żiom.** Ma Pan prawo do wykonywania napraw. Dzierżawca nie może zatrzymywać czynszu. Data zapisania w sądzie. (K.)

— **Nowoczesne okulary.** Dotąd niema ich u nas w handlu. (K.)

— **St. hipoteka.** Radzimy powierzyć sprawę adwokatowi, celem wytoczenia skargi. (K.)

— **Ryba.** Oczywiście wolno. (K.)

— **K. W.** Dr. J. Świtalska, Warszawa, Krucza 31. (K.)

— **HYZ.** Ulica Sew. Mielżyńskiego 24; ale to nie adwokat, lecz drukarz. (K.)

— **Z. K.** Obecnie jest tak, jak opiewają wyroki Sądu Najwyższego I 157 — 31 i I. 188-31, a więc urlop poza czasem wypowiedzenia. (K.)

— **R. Z.** Nie wydaje się nam, żeby taką sprawę mógł przeprowadzić z powodzeniem. Zresztą może Pan poradzi się adwokata. (K.)

— **X. X.** Odpowiada każdorazowy właściciel przedsiębiorstwa. Skarga do Najwyższego Trybunału Administracyjnego musi być podpisana przez adwokata, niech więc przy tej sposobności poinformuje dokładnie. (K.)

Składki i pokwitowania

W administracji pisma naszego złożono w dalszym ciągu:

Na pomnik Serca Jezusowego: Szymkowiakowie, Kamieniec, 10 zł. — Ratajczakowa w pewnej intencji, 5 zł. — W. K. z prośbą o błogosławieństwo dla całego domu 10 zł. — Kazimiera Szudlarek 3 zł. — St. M. z podziękowaniem Najsw. Serca Jezusowemu za otrzymaną posadę 1 zł. — Razem z poprzednio pokwitowanemi 1 076.75 zł.

Dziś i jutro Rewellersi w Teatrze Polskim.

We czwartek, dziś i w piątek odbędą się dwa zapowiadane od pewnego czasu koncerty wirtuozowskiego zespołu śpiewaczego Rewellersów Polskich Columbia. Znany szerokiemu ogółowi ze świetnych płyt gramofonowych Columbia, oraz z licznych występów na scenach rewiowych ten idealnie scharmonizowany, nawskroś współczesny zespół koncertowy cieszy się wszędzie wyjątkowym powodzeniem.

Szereg piosenek, tańców i romansów stanowiących ostatnie przeboje muzyczne doby obecnej, który wykonają Rewellersi Polscy wzbudzą swą zapowiedzią zainteresowanie wśród publiczności.

Dodać należy, że Rewellersi Polscy Columbia są stu procentowo polskim zespołem śpiewaczym.

Ceny biletów bardzo przystępne od 50 groszy do 4-ech złotych, zw 10 923

DZIAŁ KULTURY I SZTUKI

ŻYCIE KULTURALNE W NASZYCH REGIONACH

NOWY CENNY NABYTEK AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI

Z Krakowa donoszą nam: Przed paru miesiącami odbyła się w Warszawie wystawa dawnych rycin, pochodzących ze zbiorów Biblioteki Polskiej w Paryżu. Był to etap podróży tego zbioru w drodze do Krakowa. Biblioteka Polska posiada, jak wiadomo, około 40 tysięcy rycin (miedzioryty, staloryty, akwaforoty, litografie itd.) z różnych zapisów i legatów. Zbiór ten został skatalogowany i opracowany naukowo, oraz przeznaczony do gabinetu rycin Polskiej Akademii Umiejętności i teraz nadszedł na miejsce swego przeznaczenia, z wyjątkiem około 8000 sztuk, które jeszcze w Paryżu pozostały.

Kolekcja jest wspaniała. Posiada ona niejedyn unikat i mnóstwo okazów nader rzadkich z pominięciem dzieł artystów holenderskich (kilkadziesiąt Rembrandtów), niemieckich (drzeworyty Duerera), włoskich, angielskich (mezzotynty i sztychy kolorowe), francuskich i włoskich. Obejmuje czas od wieku XVI do XIX włącznie. Skarb pomnoży teraz artystyczno-naukowe klejnoty Krakowa i będzie jedną z jego atrakcji. (kp)

NAUKA

Polski Związek Entomologiczny odbędzie zebranie z referatami S. hr. Toll pt. „Kilka spostrzeżeń, dotyczących Poprocha cętniaka (Bupalus piniarius L.) w państwowym nadleśnictwie Klosnowo” oraz L. Schmer-Peplawski pt.: „Notatki lepidopterologiczne z Szczeplot”.

MUZYKA

Echa medjolańskich występów Paderewskiego. Zbyt mało pisano u nas o olbrzymim sukcesie Paderewskiego z racji koncertu w medjolańskiej La Scala dnia 20-go czerwca. Należy więc podać choćby parę szczegółów z entuzjastycznych artykułów w Corriere della Sera z 20-go i 21-go czerwca, podpisanych przez Orio Vergani („Un artista da leggenda”) i G. C. Występ Paderewskiego odbył się w przepelnionym audytorjum w ramach koncertu symfonicznego orkiestry operowej, którą dyrygował Antonino Votto. Koncert rozpoczęła orkiestra trzecią symfonią G. B. Sammartiniego, poczem odegrał Paderewski swój „Koncert” na fortepian i orkiestrę. Drugą część zajął wyłącznie już Paderewski, poświęcając ją Chopinowi (Balada in as-dur, Nokturn c-moll, mazurek fis-moll, Etuda a-moll, Scherzo b-moll). Rozentuzjowani słuchacze domagali się naddatków, grał więc Paderewski nadprogramowo Chopina i Brahmsa oraz Impromptu Schuberta. Dodać tu warto, że Paderewski grał ostatni raz w La Scala przed 34 laty, a więc w r. 1897. Z głębokim podziwem pisze Orio Vergani o próbie przed koncertem, o działalności patriotycznej Paderewskiego, o jego ofiarności i nieznużonej pracy dla Polski. Każdorazowy występ Paderewskiego zagranicą jest zarazem aktem propagandy na rzecz Polski, propagandy najwyższej miary. (P.)

D'Albert i jego 21-sza opera. Z Berlina donoszą nam: „Eugeniusz d'Albert, autor „Nizin”, napisał nową operę. Jest to 21-sze z rzędu jego dzieło sceniczne. Tekst jest osnuty na znanym melodramacie „Mandaryn Wu”. (bm)

TEATR

„Car Lenin”. Z Paryża donoszą nam: Teatr Atelier, jeden z teatrów „eksperymentalnych”, które w Paryżu dobrze prosperują, wystawia dramat Franciszka Porché pod tytułem „Car Lenin”. Będzie to pierwsza nowość w bieżącym sezonie, który otwarty będzie powtórka staroangielskiej sztuki Ben Jonsona „Volpone”, (granej przed rokiem w Teatrze Narodowym w Warszawie). „Volpone” cieszył się dużym powodzeniem.

Dramat o Donizettim. Z Rzymu donoszą nam: W teatrze Adriano wystawiono dramat Arturo Rossato pt. „Donizetti”. Jest to ułożona w akty historia życia słynnego maestra, które było jak wiadomo wielce burzliwe i dramatyczne. Wykonało „Donizettiego” towarzystwo dramatyczne Giorda z dużym sukcesem. (tr)

SZKOLNICTWO

Egzamin praktyczny. W pierwszym powakacyjnym numerze „Przyjaciela Szkoły” snuje uwagi na ten stale aktualny temat p. Borzecki, który jako inspektor szkolny bierze w egzaminach czynny udział. W przeciwieństwie do poprzednio drukowanych głosów, p. B. uważa, że egzamin praktyczny jest pod względem formy i programu dobry. Włączony do artykułu materiał dowodowy nie jest jednak zbyt przekonujący, gdyż dotyczy pewnych tylko nauczycieli, a nie ogółu. Dyskusja, która zapewne się wyłoni, oświetli to trudne zagadnienie wszechstronnie i da władzom szkolnym materiał do reformy. — W tym samym numerze p. Kowalski pisze o testach psychologicznych, dr. Kłęk o stanie zdrowia dzieci w pierwszej klasie, p. Menzel o bibliotece szkolnej. (St. N.)

U BRZEGU ŚWITEZI

Wilno, 8 września.

Do Świtezi i okolic jeziora pociąga polskiego turystę nie tylko piękno i malowniczość przyrody, ale też sentyment, jaki wieje od miejsc uwiecznionych w balladach mickiewiczowskich, od miejsc tak ściśle z życiem Mickiewicza związanych.

W odległości niespełna ośmiu kilometrów na wschód od jeziora leży folwark Płużyny, należący do Wereszczaków, a w bliskim sąsiedztwie Tuhanowicze ze sławną altaną, upamiętnioną w „Dziadach”, i śladami dawnego dworu. Niedaleko znów stąd, w północno-zachodnim kierunku, w pobliżu jeziora Kołodyczewskiego, spotkamy Zaosie, w którym Mickiewicz spędzał lata dziecińne. Wreszcie sama Świteź i las płużyński, pamiętne z ballad — wszystko to nasuwa wspomnienia i zadumać się każe polskiemu turystyce.

O trzy kilometry w bok od drogi, wiodącej z Horodyczna do Wałówki, w kotlinie obramowanej zielenią lśnią zielone wody Świtezi. Prawie okrągłe jezioro, z niskimi i suchymi brzegami, zajmuje około 170 ha przestrzeni. Dno piaszczyste, woda przejrzysta, w niektórych miejscach głęboka na 13 metrów. Tafla jeziora mieni się kolorami, zależnie od pogody. W jasne dni błękitna, aż seledynowa przy brzegach, przybranych trzciną i sitowiem; przy zachmurzonym niebie nabiera barwy ołowiu, a w noc pogodną nad brzegiem jeziora „gwiazdy nad sobą i gwiazdy pod sobą i dwa zobaczysz księżycy”.

Flora na terenie Świtezi przedstawia się nader ciekawie. Badania dr. B. Dybowskiego odkryły tu rzadko gdzie indziej spotykane okazy, jak: brzozyca, poryblin jeziorec, strolicze, rośliny podwodne, zwane „Najas”. Jezioro obfituje w ryby, szczególnie w okonie, liny i szczupaki. Ptactwa wodnego spotyka się tu niewiele. W porze jesiennej przeciągają czasem stada dzikich kaczek.

Lasy nadświteziańskie obfitują w różnorodne gatunki drzew. Sosny spotyka się rzadko, na pagórkach zarosniętych czerwono-fioletowym dybanem wrzosów. Wielkiej objętości dęby, smukłe świerki, srebrnolistne osiny, krwawiące rubinami owoców jarzębiny, piękne graby, tworzą malownicze grupy składające się na las przedziwny w swym uroku.

Za czasów Mickiewicza Świteź należała do rodziny Niezabytowych. W roku 1831, za udział właściciela w powstaniu listopadowym, majątek został skonfiskowany przez rząd rosyjski, a w roku 1863 otrzymał niejaki Ochlapkin urzędnik z kancelarii Murawjewa, za szczególne zasługi przy „usmirnieniu polskawo miatieża”. Obecnie Świteź należy do rosyjskiej rodziny Puskarskich. Ze względu na jej wartości turystyczne, jak i na wartość pamiątkową okolic ukochanych i uwiecznionych w naszej poezji narodowej, byłoby bardzo pożądane wykupienie Świtezi przez państwo. Obecni właściciele zgodziliby się podobno na sprzedaż lub wymianę, a ze Świtezi i okolicy można stworzyć rezerwat ochronny. (kr)

Zbożowe demony na Pomorzu. Od wieków ludność pomorska wierzy, iż w zbożu ukrywają się złe duchy, które go strzegą i przeszkadzają ludziom w spręcie. Stąd też poszło, iż gdy kosiarka zabol krzyż, mówi się, iż go „byk” uderzył, lub „kózioł” ubódl. Opóźniającego się straszą, iż go „wilk” goni. Wszystkie te niewidoczne istoty opiekują się dojrzewającym zbożem. Prócz nich w zbożu ukrywa się matka żyta „zetno mac”, która porwya dzieci, „kranjności” i zamienia niemowlęta rodzicom zajętych przy spręcie, oraz „przypoludnice”, uwodzące młodzieńców. Obszerne te sprawy omawia pan Patock w pracy „Zwyczące zniwiarskie na Kaszubach” rozpoczętej w ostatnim zeszycie pisma regionalnego „Od naszego morza”. Poza to zeszyt ten zawiera urywek pamiętnika chłopca z P. W. obozującego nad morzem, opis wycieczek autami z Grudziądza do Gdyni i statkiem do Gdańska, dalsze rozważania o powieści Bandrowskiego „Zolejka”, Kronikę oraz romanse o niezdarłych mieszkańcach Gnieźdzewa. (J. St.)

Książki nadesłane

„A travers la presse française d'aujourd'hui. (Journaux et Revues). Articles recueillis, annotés et commentés par le prof. F. Jungmann. Ed. Ecs, Poznań 1931

Stefan Wyczółkowski, mjr.: „Zarys historii wojennej 43 pułku strzelców kresowych”. Warszawa.

Kpt. Józef Żolna: „Zarys historii wojennej 42 pułku piechoty”. Warszawa 1922.

Z PSYCHIKI „TEATRALNEGO KOLEKTYWIZMU”

Aktorzy i ZASP — Co się mówi po cichu — A co się robi, bo musi — Pod dyktaturą — Jak jest ZASP zorganizowany — Łatwo rządzić w ten sposób — Zdolni i niezdolni — „Zespołowość” — Ludzie z tylnych rzędów — Konsekwencja.

Warszawa, 9 września.

Gdy „zjazd generalny” ZASP-u zatwierdził w sierpniu wszystkie żądania zarządu głównego, a nawet je w poszczególnych punktach zaostriżył, opinia publiczna poczuła się zdezorientowaną.

Ktokolwiek stykał się z poszczególnymi aktorami, musiał odnieść wrażenie, że ogromna ich większość nie godzi się na srodkę i cele ZASP-u o ile ich wprost nie potępia. „Z czego będziemy żyli?” — to był najczęstszy refren, z dodatkiem: „Teatry związkowe czy zrzeszeniowe, to niewola aktora u aktorów i u ZASP-u, a co do gaży: nędza”.

Na tej podstawie musiało się przypuścić, że zjazd delegatów uchwali wejść w rokowania z teatrami na rozumnych podstawach, proponowanych przez Związek Dyrektorów. Stało się przeciwnie. Zarząd główny ZASP-u otrzymał pochwałę i został upoważniony do dalszego reprezentowania żądań wszystkich aktorów i śpiewaków. Rezultat oglądamy właśnie: wszystkie teatry są zamknięte z wyjątkiem paru zrzeszeniowych czy „kolektywistycznych”; aktorzy są bez pracy i bez zarobku.

Tęsamem zachwiała się teza, iż ZASP nie reprezentuje wszystkich pracowników sceny, czy też przynajmniej ich większości.

Niemniej jest to tylko pozór. Ogromna większość aktorów zupełnie zatargu tego nie pragnęła i ZASP wpedził ich w bezrobocie wbrew ich woli, równie jak wbrew ich interesom. Niemniej większość ta nic na to poradzić nie może. Jest bezsilna, a to z powodu że ustrój ZASP-u czyni zarząd główny samowładcą całego aktorstwa. Jeżeli oczekiwano w sferach publiczności, że zjazd sierpniowy albo zmusi zarząd do brania względu na interes aktora, albo też go usunie — to nie wiadomo iż jest to praktycznie niemożliwe. Zarząd główny dojdzie zawsze do steru w takim składzie, jakiego będzie sobie życzyła grupa, która nim kieruje — i utrzyma się tak długo, jak ona będzie chciała.

Zarząd jest mianowicie obierany nie przez ogół aktorstwa, ale per procura, przez „prawyborców”, jak się to w dawnych systemach głosowania nazywało. Aktorzy z poszczególnych teatrów obierają delegatów, ci zaś głosują na członków zarządu głównego. Biorąc za przykład zjazd sierpniowy, delegatów było dwudziestu paru i ci imieniem całego aktorstwa zarząd główny w jego taktyce poparli.

Uchwały zapadają oczywiście większością głosów, czyli że wystarczy, aby członkowie zarządu, względnie kandydaci na nich urobili kilkunastu delegatów w tym duchu, jaki im jest dogodny, aby mieli zapewnione poparcie, względnie wybór. Urabianie takie jest tem łatwiejsze, że zarząd główny rozporządza z jednej strony „przymusem organizacyjnym”, z drugiej zaś ma do rozdania korzyści bezpośrednie. Przymus może służyć do pogrózek przeciw opornym. Wystarczy, aby ktoś został pod jakimkolwiek pretekstem usunięty ze ZASP-u, aby przez to stracił chleb, gdyż teatrowi, który by takiego „wyrzutka” zaangażował, może nie udzielić ZASP konwencji, tj. pozwolenia na granie. Co do korzyści, to zarząd główny rozporządza niemi już teraz dość obficie, a będzie ich miał pod ręką coraz więcej przy mnożeniu się teatrów przez siebie prowadzonych czy kontrolowanych jako „kolektyw”. W teatrach takich są do obsadzenia zarówno dyrektury, jak posady reżyserów i administratorów, a przy bezpośrednim na te sceny wpływie zarządu głównego, nawet rozdawnictwo ról — ta najważniejsza kwestja aktorskiej ambicji — jest mniej lub więcej w rękę zarządu głównego.

Ten ostatni nie potrzebuje nawet czynnej obietnicy bezpośrednich i konkretnych. Sama świadomość jego uprawnień i możliwości wystarcza, aby każdy interesowany musiał się z niemi liczyć. A że posiada on dla swych metod i celów poparcie wielu aktorów, udzielane mu z przekonania, więc uzyskanie większości czy nawet jednomyślności jest sprawą nader łatwą.

W dodatku liczyć on może zawsze na aktorów przeciętnych albo mierznych czy wprost pozbawionych talentu, którzy nie mają szans, aby wy-

bić się w wolnej konkurencji z utalentowanymi, natomiast mogą zdobyć stanowiska i zarobek tylko wtedy, jeżeli zasużą się „życiu organizacyjnemu”. Wśród nielicznej grupki, która sprawuje w ten sposób dyktatorską władzę nad ogółem aktorstwa, przeważają też — jak się ktoś niedawno wyraził — „aktorzy nieznani”: pionki teatralne, których polem działania jest agitacja „związkowa”, nie scena, na której niczego większego nie dokazali i nie dokażą.

Jeżeli np. sięgnąć do podstaw psychologicznych prądu, który między młodszymi pokoleniami aktorów objawił się za t. zw. teatrem zespołowym, to okaże się, że jest to nietyle ideał artystyczny młodego pokolenia ile często niechęć aktorów młodszych i lichych, do większych i zdolnych. Ten „zespółowy” teatr zasada się w ich mniemaniu na tem, aby nikt się ponad drugiego (tj. ponad nich) nie wybił talentem i sukcesem. „W zespole wszyscy mają jednakowe znaczenie”, tj. zarówno zdolni, jak niezdolni. Odpowiada też bardzo tym rzekomym nowatorom repertuar „współczesnego „reportażu faktów” gdzie sztuka najczęściej nie posiada ról większych, tylko mniej lub więcej równe „epizody”. Jedną lub dwie scenki podzwignie nawet zupełny nieużytek aktorski, gdy będzie wyuczony przez reżysera każdego kroku i każdej intonacji, natomiast rolę większą i odpowiedzialną poprostu by „położył”.

Stąd też wie każdy, kto obserwuje życie kulis zbliska, że np. w zarządach poszczególnych „filij” ZASP-u zasiadają i dominują aktorzy podrzędni, ludzie z ostatnich miejsc afisza, o których publiczność niemal nie wie, że istnieją. Aktorzy wybitni, zwłaszcza starszego pokolenia, nazywają ten stan po cichu „dyktaturą miernoty”, lecz poddają mu się, będąc w mniejszości. Większość zaś powstała nie w najmniejszej części przez to, że tak łatwo było zostać członkiem ZASP-u. Trzy lata praktyki na najmniejszych rólkach, „egzamin” przed komisją zaspową i wczorajszy studentik, który może nie skończył trzech klas gimnazjalnych mógł zostać „aktorem związkowym” równym co do praw Frenklowi czy Osterwie, bo ci taksamo jak on mają jeden tylko głos w sprawach ZASP-u, tj. w sprawie jego polityki teatralnej, zamiarów i sposobów postępowania. Pomnożyło to proletarijat sceniczny, stworzyło zastęp nieużytków i ludzi zgorzkniałych żyjących głuchą niechęcią do społeczeństwa za to, że nie spełniło ich marzenia o sławie i o wielkich dochodach, do których zaś aktorów za to, że zajęli stanowiska, które im, pokrzywdzonym, się należą. Na takim gruncie znajdują łatwy „wyttomaczenie posłuch” „manifesty kolektywistyczne” p. Schillera. Nic w tem dziwnego, że aktorzy podrzędni w zawładnięciu teatrami przez „kolektywy” widzą nadzieję wyjścia z ostatnich szeregów na lepsze stanowiska.

Polityka organizacyjna ZASP-u była prowadzona konsekwentnie przez jednostki żadne władzy i rozumiejące jej korzyści. Jeżeli użyjemy porównania z najbardziej charakterystycznym wzorem, to ZASP przedstawia typ „dyktatury proletariatu”. Na górze mała grupka („partja”), która wszystkim rządzi faktycznie. Niżej władza wykonawcza (zarząd główny, będący emanacją partji). Na samym dole „dyktator-proletariat” w którego imieniu wszystko się robi i który wszystko zatwierdza, bo od tego jest system organizacji.

Niema co dziwić się zamiarom ZASP-u, aby „zawładnąć warsztatami pracy”, tj. teatrami. Z takiego ustroju wynikają dążenia „kolektywistyczne” samą siłą faktu. T. W.

Pisma nadesłane

„Przegląd Powszechny”. Tom 191 Nr. 573. Treść: J. Pastuszka: „Religia w „filozofii życia”. — S. Micewicz: „Wojna chemiczna”. — J. Umiński: „Kandydatura Hozjusza na stolicę apostołską”. — S. Podoleński: „Opieka społeczna nad dzieckiem i młodzieżą w Polsce”. — K. L. Koniński: „Kwestja „kultury ludowej”. — M. Niwiński: „Przegląd polskiej literatury historycznej 1929—1930”. — Przegląd piśmiennictwa. — F. Błelak: „Dyskusje metodologiczne”. — A. Waśkowski: „Polichromja kościoła w Czernichowie”.

Wspomnienia uczestnika bitwy pod Ossowem

W 11-tą rocznicę bohaterskiego zgonu śp. ks. Ignacego Skorupki i „Cudu Wisły“

Bój w Ossowie i Leśniakowiznie — Straty — Śmierć i pogrzeb ks. I. Skorupki — Pomniki — Dalszy los 236 p. p. — Bilans ofiar młodzieży szkolnej, złożonych na ołtarzu Ojczyzny

Dokończenie).

Pamiętam, jak wówczas ks. Skorupka, który szedł w tyraljerze opodal mnie, zain-tonował „Serdeczna Matko“ i wysunął się zbyt naprzód. Spostreżli go bolszewicy. Po-znali księdza po stule i krucyfiksie, który niósł w rękę. Jeden z nich wystrzelił i zbrodnicza kula trafila księdza w czoło. Padł na wznak z ręką wyciągniętą ku niebu, trzymając w zaciśniętej dłoni krzyż. Ci, którzy byli świadkami tej tragicznej chwili, z krzykiem rzucili się w kierunku księdza jak równieź mordercy, którego po-łożył trupem J. S., uczeń Gimnazjum K. Kulwiecia w Warszawie. A ci, którzy nie widzieli, jak konał ich bohaterski kapelan, dowiedzieli się natychmiast.

Więść o śmierci księdza Skorupki roz-niosła się po polu walki błyskawicy i jak huragan — porwała mściwców do za-ciętej bitwy z wrogiem, na śmierć lub ży-cie i — zwycięstwo.

Wśród niesłychanego zapału i krzyku, strzałów i szcęków broni dały się słyszeć jęki rannych i konających. Wytworzył się okropny zgłęb, który przygłuszyła nasza artylerja.

Po niedługiej walce zdołaliśmy wyprzeć bolszewików ze wsi, biorąc jeńców. Jednak-że działanie lewego skrzydła nie było u-zgodnione z prawą flanką, która walcząc na południe od drogi, wiodącej do Leśnia-kowizny, pozostawała z boku za nami, wskutek czego groziło nam zająście nieprzy-jaciela z tyłu. Zachodziła więc konieczność wyrównania linii i dlatego musieliśmy się zaraz cofnąć, pozostawiając wieś bolszewi-kom.

Zajęliśmy drugą pozycję, gdzie wyrów-nawszy linię i nawiązawszy łączność po-między kompanjami, przygotowano się szybko do następnego przeciwnatarcia, gdyż bolszewicy, podtrzymywani silnym o-gniem kulomiotowym, znowu zaczęli nas atakować, zbliżając się do naszej tyraljery na odległość kilkudziesięciu kroków. I znów ruszyli chłopcy w bój. Wywiązała się za-tarta i długa walka o nierównych siłach, tak że nieraz jeden nasz żołnierz miał prze-ciwnikowi trzech bolszewików. Tu każdy z nas działał już na własną rękę. Kilka-krotnie następowaliśmy, to znowu nas co-fano i znów szliśmy naprzód. Zabrakło bo-hiem jednolitej komendy, dowódców — ofi-cerów i podoficerów, którzy polegli lub by-li ranni. Poległo również wielu szerego-wych, a tych, którzy jeszcze uciekali się z wrogiem, nieraz chwytano rozpacz z po-wodu niedomagań w funkcjonowaniu ka-rabinów i braku t. zw. „łódek“, t. j. maga-zynów z nabojami.

Trzeba bowiem zaznaczyć, że przed wy-marszem z Warszawy umundurowano nas i wyekwipowano kompletnie, ale widocznie zapomniano o należytym uzbrojeniu. Do-staliśmy wprawdzie nowe karabiny fran-cuskie i po 200 naboju do ładownic, ale po jednej tylko łódce z 5 nabojami. W czasie walki po wystrzeleniu owych 5 nabo-jów łódka taka automatycznie wypadała z karabinu i ginęła równocześnie z pojedyn-czymi nabojami, które także wylatywały z powypchanych ładownic. Żołnierz zatem zamiast zapasowych, gotowych magazynów z nabojami musiał wkładać po jednym na-boju do rozgrzanej lufy, co opóźniało szyb-kość i skuteczność strzału oraz często po-wodowało niedomykanie lub zacianienie się zamku wskutek zasypiania piaskiem. Poza-tem w batalionie brakowało karabinów ma-szynowych, bez których nie można było skutecznie operować na dwukilometrowym odcinku przeciwko przeważającym siłom sowieckim z licznymi kulomiotami. Te dwa niedopatrzenia w uzbrojeniu przyczyniły się do wielkich strat w ludziach, którzy, nie mając odpowiednio zabezpieczonej o-brony, zmuszeni byli walczyć nieraz o każ-dą piędź ziemi i beżużytecznie przelewać krew.

Dlatego też bój w rejonie Ossów — Le-śniakowizna trwał z przerwami cały dzień; dopiero przed wieczorem, po sześciu krwa-wych kontratakach, i z wielkim ubytkiem sił, zdołaliśmy wypędzić bolszewików z Ossowa i Leśniakowizny i zdobyć przy po-mocy przybyłych w południe rezerw 33 p. p. odebrane poprzednio naszym oddziałom okopy. Wieczorem zaś, po nadejściu więk-szych posiłków, zajęliśmy odcinek na dro-dze Ossów — Leśniakowizna — Majdan, utrzymując go przez noc, poczem o godz. 4 rano dnia 15 sierpnia nastąpiła zmiana, a rano wróciliśmy na pobojowisko, aby obli-czyć straty i pogrzebać poległych.

Pole bitwy ossowskiej przedstawiało o-kropny obraz, zwłaszcza na prawem skrzy-dle, gdzie walczyły kompanje druga, trzecia i czwarta. Odslonięta duża przestrzeń naj-blizszych pól i łąk była pokryta trupami strasznie zmasakrowanymi i w dodatku ob-dartymi z mundurów i butów, które bolsze-wicy przywdziali i, maskując polskich żołnierzy, usiłowali wprowadzić nas w błąd. Należy tu dodać, że oznaki, jak np. harcarskie „lilijki“ i „krzyże“ oraz ochot-nicze, białoamarantowe „rozetki“ i „orzeł-ki“, zostawialiśmy na mundurach i fur-terkach. Jednakże pozostawienie tych od-znak na sobie wielu odważnych przyplaci-

ło później życiem, gdyż bolszewicy z taki-mi „polskimi rycarzami“, w razie wzięcia do niewoli, rozprawiali się na miejscu, czę-sto jeszcze męcząc ich przed śmiercią.

To też pełne grozy i obfite było jej zni-wo. Okazało się, że z kompanij, liczących około 150 ludzi, zostało po 30 — 70 zdro-wych i do walki jeszcze zdolnych żołnierzy. Natomiast 300 ochotników — uczniów stano-wili zabici i ranni, reszta zaś zaginięni lub nieużyteczni z jakichkolwiek bądź innych przyczyn.

Z pośród oficerów zostali ranni ppor. Kamiński, Szybowski, i Szulje, padli zaś dowódca 236 p. p., por. Matarewicz, który w czasie bitwy zmarł na udar serca, i dziel-na sanitariuszka, Helena Szybowska, która przy boku swego męża opatrywała rannych w pierwszej linii.

Lecz na czoło tych ofiar wysunął się ks. Skorupka, który leżał na ściernisku przy miedzy pod wsią, z krzyżem zaciśniętym w prawej ręce; przebite bagnetem miał poli-czek i pierś, i rozsadaną czaszkę kulą e-krazytową. Zwłoki ks. Skorupki odnalezio-ne jeszcze w dzień bitwy, przyniesiono na płaszczu z pola do wsi i złożono na podwó-rzu u gospodarza Romana Orycha. Zabran-o również tego dnia obdarte z szat ciało porucznikowej Heleny Szybowskiej i ochot-nika Karola Zygmunta Płoszki i razem ze zwłokami ks. Skorupki odwieziono wiecz-o-rem do Warszawy.

W Warszawie ciało ks. Skorupki skier-o-wano do kostnicy Szpitala Ujazdowskiego. Tam przystrojono księdza kapelana w fio-letowy ornat, głowę zabandażowano i na-kryto biretem, a w ręce dano ten sam krzyż i włożono zwłoki do prostej, żołnierskiej trumny. Leżał w niej ks. Ignacy — spoko-jny, uśmiechnięty, lecz z bladą twarzą, z policzkiem i ręką przekłutą, bosy, bo bol-szewicy skradli mu buty oraz zegarek i 5000 marek, które otrzymał od ojca na dro-gę. A nadewszystko z pod ornatu widać by-ło zakrwawioną sutannę i bieliznę. Szat tych nie można było zmienić, gdyż pchnię-ciami bolszewickiego bagnetu były white w brzuch. Tak wyglądał bohaterski syn Ojczyzny, gdy go nazajutrz odnalazł w szpitalu zrozpaczony ojciec. Kupił więc metalową trumnę i przelożył doń zwłoki, które dnia 16 sierpnia przeprowadzono do kościoła garnizonowego.

Następnego dnia 17 sierpnia, we wtorek, odbył się uroczysty, wspaniały pogrzeb. Ko-ściół garnizonowy był wypełniony po brze-gi publicznością, delegacjami różnych związków i stowarzyszeń, duchowieństwem z ks. biskupem Gallem na czele, władzami wojskowymi i gen. J. Hallerem, cywilnymi i miejskimi. Po odprawieniu żałobnego na-bożeństwa nad zasypaną kwiatami trumną bohatera przemówił znakomity mówca, ks. prałat Ant. Szlagowski, wyliczając jego czyny i zasługi. Po przemówieniu ks. Szla-gowskiego wyszedł przed kościół gen. J. Haller, podówczas dowódca północnego frontu, na którym zginął młody kapelan. Ze wzruszeniem wygłosił mowę do licznych tłumów, zgromadzonych przed kościołem i odczytał rozkaz Naczelnego Wodza, który ś. p. ks. Skorupkę nagrodził krzyżem Vir-tuti Militari. Orkiestra wojskowa odegrała hymn narodowy, poczem kondukt pogrze-bowy ruszył na cmentarz Powązkowski.

Na czele pochodu kroczyła delegacja 236 p. p. z wieńcem od oficerów i szeregowych, potem szły inne delegacje wojskowe i róż-ne korporacje cywilne, za niemi mnóstwo duchowieństwa, wreszcie za trumną postę-powała rodzina, korpus oficerski i dyploma-tyczny, przedstawiciele miasta, rządu i Sejmu. Po drodze orszak zatrzymał się na pl. Teatralnym przed Ratuszem, gdzie z balkonu uczcił bohatera mową prezydent Baliński w otoczeniu członków rady miej-skiej. Wreszcie dotarł kondukt do Pową-zek. Nad grobem kompanja oddała salwy honorowe, i wygłoszono jeszcze kilka mów i na tem zakończono ten pośmiertny hold, jaki Warszawa złożyła ks. I. Skorupce.

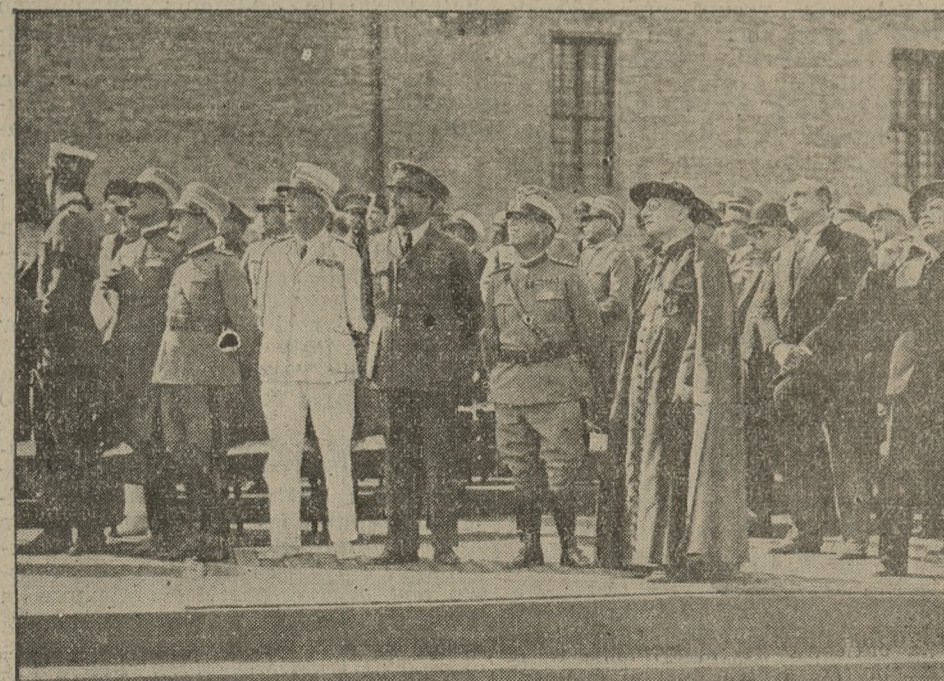
A w pierwszą rocznicę jego śmierci, dnia 30 lipca 1921 r., rodzice księdza: Marianna i (zgasły w lipcu 1931 r) śp. Adam Skorup-kowie wystawili mu na cmentarzu Jądny pomnik — grobowiec. W rok zaś przedtem jeszcze zawiązał się w stolicy komitet bu-dowy pomnika ks. Skorupki lecz o pocy-naniach jego jakoś dotąd nie słyhać.

Natomiast dnia 15 sierpnia 1930 r., w dziesiątą rocznicę „Cudu Wisły“ postawiła ks. Skorupce pomnik Łódź, przy ul. Pio-trowskiej obok katedry, a gimnazjum „O-święta“, które tam założył, nazwano jego imieniem. Ponadto w różnych większych i mniejszych miastach uwiecznione są ulice jego nazwiskiem.

Lecz nietylko w Polsce pamięć o księ-dzu — bohaterze w tej formie wyrażono, bo nawet zagranicą, w Ameryce Północnej Po-lonia wniosła księdzu Skorupce pomnik w Nowym Jorku, odsłonięty 14 sierpnia 1922 roku.

Mówiąc dłużej o pogrzebie ks. Skorupki i o jego pomnikach odbiegłbym nieco od właściwego toku i tematu opowiadania o bitwie pod Ossowem i dalszych losach 236 p. p. Jakież one były? I co się stało z pozostawionymi...

Manewry lotnicze we Włoszech

Lotnictwo wojskowe we Włoszech rozwinęło się w ostatnich czasach nadzwyczajnie, jak o tem świadczą odbyte niedawno manewry. Przeglądał im się z wielkiem zainteresowaniem król włoski w otoczeniu licznej świty.

stałymi w pułku ochotnikami? — opowiem w zakończeniu.

W Ossowie pochowaliśmy wszystkich innych poległych w ogromnej, wspólnej mogile, poczem wyruszyliśmy celem organizacji do Rembertowa. Tam z niedobitków jednego baonu 236 p. p. został utworzony bataljon „śmierci“, który jako II bataljon macierzystego 36 p. p. w dniu 16 sierpnia znów wziął udział w boju i wraz z oddzia-łami 8 dywizji pędził nieprzyjaciela przez Wyszok nad Bugiem w kierunku Zgorze-lisk i Kolna na granicy pruskiej, a potem przetransportowany z całą dywizją na front południowy, maszerował przez Małopolskę Wschodnią i Wołyń do Połonnego nad Słuczem, gdzie zaskoczyło go zawie-szenie broni.

Niedługo potem nastąpiło zwolnienie bo-haterskiej młodzieży szkolnej z wojska, prócz tej, która (z pośród 11.927 uczniów-szeregowych A. O., pochodzących z różnych szkół polskich) w liczbie 327 poległych — odeszła na wieczną wartę.

Taką w krótkości jest historia działań wojennych 236 p. p. i jego kapelana ś. p. I. Skorupki.

Stefan Ostoja
b. ochotnik 236 p. p. A. O.

Najbliższe zaćmienie księżyca

W dniu 26 września będziemy, jak wiadomo, świadkami zaćmienia księżyca. Po-lega ono na tem, że kula ziemską staje w prostej linii między księżycem i słoń-cem i zasłania księżyc przed promieniami słonecznymi, rzucając w ten sposób cień na księżyc i zaćmiewając go.

Najciekawszem zjawiskiem podczas za-ćmienia księżyca jest zmiana gra światła księżyca. Przyczyna tego jest otaczająca ziemię atmosfera. Gdyby bowiem atmosf-e-ra ziemi była zupełnie jasna i przezroczys-ta, zaćmiony księżyc byłby nie wiele ciemniejszy niż podczas pełni. Promienie słoneczne bowiem, przechodząc przez prze-zroczystą atmosferę, zostałyby odchyłone od drogi prostej i dostałyby się mimo że ziemia stanęła na ich drodze na księżyc i zatarłyby na nim cień ziemi.

Zaćmienie księżyca w głównej zate-m mierze polega na tem, że atmosfera ziemi, dzięki swej gęstości, wchłania w siebie większą część promieni słonecznych, nie przepuszczając ich na księżyc. O tem moż-na się przekonać zresztą przy każdym za-chodzie słońca. Promienie słoneczne, prze-chodząc ukośnie przez atmosferę ziemską i znajdując się zatem w niej dłużej, niż

np. w południe, gdzie przechodzą przez nią prostopadle, są tak osłabione, że można patrzeć w słońce gołym okiem. Droga, jak-ą promienie słoneczne odbywają przez atmosferę ziemską podczas zaćmienia księ-życa, jest jeszcze raz tak długa, jak przy zachodzie słońca, jego osłabienie zatem podwójne.

Zjawisko to tłumaczy także zmienny kolor księżyca. Słońce zachodzące wyda-je się czerwone, ponieważ z pomiędzy rozmaitych promieni słonecznych najsil-niej wchłaniane bywają przez atmosferę ziemską promienie niebieskie, z powodu czego jaskrawiej uwydatniają się promie-nie czerwone. Przy podwójnej drodze pro-mieni słonecznych przez atmosferę ziem-ską, podczas zaćmienia księżyca, musi wchłanianie promieni niebieskich i prze-waga światła czerwonego uwydatnić się daleko silniej. Tem się tłumaczy czerwo-ny kolor zaciemnionego księżyca.

Wspaniały widok przedstawiałaby ziemia, widziana z księżyca podczas zaćmie-nia księżyca, które to zjawisko, widziane z księżyca, przedstawiałoby się jako za-ćmienie słońca. Z chwilą, kiedy słońce skryje się za ziemię, atmosfera ziemską rozarzy się w świetle słonecznym w naj-rozmaitszych kolorach. Górne warstwy atmosfery są jasne, lecz im bliżej ziemi, kolor atmosfery wpada coraz więcej w czerwone, aż nad ziemią samą staje się purpurowym. WIP.

Dachy a lotnictwo.

Czyni się obecnie przygotowania z pró-bami startowania i lądowania samolotów na dachach londyńskich. Po przeprowadze-niu porad czynników fachowych, przystą-piono obecnie do ministerium lotnictwa z projektem zniesienia zakazu przelatywania na dwielkimi miastami w niewielkiej wy-sokości.

Z pomiędzy istniejących w Londynie budowli niektóre uznane zostały za odpo-wiednie do lądowania i startowania samo-lotu typu Cierva. W i P.

Ille ksiązek czyta Amerykanin w ciągu roku?

Jak wynika z obliczeń, które przepro-wadziło biuro statystyczne przy związku wydawców i księgarzy amerykańskich, każdy Amerykanin czyta przeciętnie w cią-gu roku siedem ksiązek, ale kupuje na własność tylko dwie. Cyfry te nie są impo-nujące i wskazują na to, że czytelnie w Stanach Zjednoczonych mają się lepiej, niż księgarnie, gdyż na 7 ksiązek przecięt-nych, 5 zostaje wypożyczonych z czytelnia.

DZIAŁ GOSPODARCZY

Z chwili

Czy podwyższyć stawki premij zbożowych?

W tych dniach odbyła się w ministerstwie rolnictwa wielka konferencja rolna, poświęcona zagadnieniu polityki zbożowej. Konferencja zasadniczo potwierdziła uchwały powzięte w czerwcu r. b. w sprawie wytycznych polityki rolnej w roku gospodarczym 1931/32, przyczem stwierdziła, że celem państwowej polityki zbożowej powinno być utrzymanie ceny wewnętrznej zboża na poziomie nie niższym od ceny eksportowej (światowej) plus premia. Równocześnie jednak konferencja uchwaliła pewne uzupełnienie wytycznych polityki rolnej ustalonych w czerwcu r. b.

Mianowicie, wychodząc z założenia, że nadwyżka wywozowa będzie w tym roku niewielka, a tamsamem ogólna suma wydatków na premje wahać się będzie w ciśnieńszych niż dawniej rozmiarach, konferencja zwróciła uwagę na konieczność objęcia systemem premij wywozowych wszystkich 4-ch zbóż i podniesienia obecnej stawki premijowej. Środek ten zbliżyłby poziom cen zboża w kraju do kosztów produkcji.

Na pierwszy rzut oka postulat wysunięty przez konferencję wydaje się być wysoce pojęty. Wszak proponuje osiągnięcie tanim kosztem rentowności rolnictwa! To też dziwnym pozorze może wydać się opór, na jaki postulat ten natrafił ze strony dyrektora departamentu ekonomicznego ministerstwa rolnictwa, p. dr. Adama Rosego, który wypowiedział się przeciwko „niebezpiecznemu eksperymentowi“, jakim, w jego rozumieniu, byłby projektowany sposób przejścia do rentownych cen zbożowych.

Pogląd dyr. dr. Rosego znajduje trafne uzasadnienie w następujących rozważaniach:

Dalekoidące uprzywilejowanie ceny zboża, wprowadzające wyraźną dysproporcję między tą ceną a ceną artykułów hodowlanych, sprawiłoby, że uzyskalibyśmy na rynku w postaci zbóż te ilości, które w warunkach równowagi cen poszczególnych artykułów rolniczych szłyby do koryt i żłobów. Wystawmy sobie np., jak wyglądałaby produkcja bekonów przy cenie zboża 30 zł, o ilby równocześnie konkurenci nasi produkowali te same bekon przy cenie zboża 12 zł! Możliwość przestawienia kierunku produkcji i zmiany postaci, w której rolnicy produkty swoje rzucić mogą na rynek, stanowi pierwszą wielką trudność, na jaką napotkałaby realizacja wspomnianej uchwały.

Drugą, bodajże jeszcze ważniejszą trudność sprawiłaby możliwość dalekoidącego kurczenia konsumpcji artykułów rolnych. Coroczne wahania konsumpcji są u nas stosunkowo znaczne, szczególnie w zakresie spożycia wiejskiego. Wahania te zależą z jednej strony od sprzętów innych artykułów rolnych niż zboża (kartofle!), zaś z drugiej strony od ceny artykułów. Pamiętać przy tem należy, że zjedzenie lub spalenie jednego kwintala zboża mniej lub więcej na rok i gospodarstwo rolne — powiększa lub zmniejsza konsumpcję zbóż o 3 i pół milj. kwintali, czyli o większą ilość niż normalne saldo wywozowe wzgl. przywozowe, z jakim zamykamy nasz bilans zbożowy.

Jak więc widzimy, znaczne uprzywilejowanie ceny zboża (oparte na przewidywaniu nikłej nadwyżki eksportowej) przesłance tej zadałoby kłam, gdyż nadwyżka okazałaby się znaczną, wskutek ograniczenia ilości konsumowanych przez rolników i spasných. W ten sposób zostałaby obalona cała struktura cen. Polityka przeczności — oto dewiza, jakiej przestrzegać należy zawsze, szczególnie zaś w odniesieniu do cen produktów rolnych.

Krótkie informacje gospodarcze

— Produkcja ropy borysławskiej marki Standard wyniosła w sierpniu r. b. 3 142 wagony.

— Deficyt budżetowy belgijski za rok 1931 wynosi 3 miljardy, czyli 30 proc.

— Litwa ma zamiar przystąpić do rokowań o umowę handlową z Szwecją. Litwa jakoby pragnie szczególnie otworzyć szwedzki rynek zbytu dla koniczyny, której głównym dostawcą jest dotąd Polska.

— Szwedzki trust zapalczany zamknął fabrykę zapalek w Göteborgu, motywując to polityką protekcyjną szeregu państw zamorskich.

Niebezpieczna oszczędność

W nr. 35 „Tygodnika Mleczarskiego“, organu mleczarstwa polskiego, znajdujemy pod powyższym tytułem artykuł p. T. Popowskiego, wytaczający ciężkie zarzuty pod adresem czynników odpowiedzialnych za politykę gospodarczą z powodu dziwnego zlekceważenia postulatów oraz interesów mleczarstwa, tego najrentowniejszego i najbardziej obiecującego rozwijającego się działu gospodarstwa hodowlanego. Autor z znajomością rzeczy wypomina tym czynnikom „koncyrowanie paljatywnych, oportunistem nacechowanych prowizorów reglamentacyjnych, które mało albo wcale nie przynoszą pożytku, a dużo pracy i kosztów za sobą pociągają, zygakowate omijanie trudności w rozwiązaniu problemów produkcji i eksportu, kompromisowe rozszerzanie t. zw. „miarodajności“ na czynnik z mleczarstwem istotnie niezwiązane itd.“

Istotnie, w systemie naszej polityki gospodarczej mleczarstwo nie znalazło należytego uwzględnienia. popełniono kapitalne nonsensy, a rezultat jest taki, że nawet mała Łotwa wyeksportowała w r. 1930 o 50 proc. więcej masła niż my. Ale Łotwa energicznie i systematycznie zabrała się do doskonalenia swojego mleczarstwa. W kilka lat po wojnie przeprowadziła mechanizację mleczarni, nie szczędząc pracy i pieniędzy, wprowadziła bez wahania standaryzację wywozu i dzisiaj dysponuje 500 mleczarniami, w przeszło 80 proc. mechanicznymi, które zdołały skupić mleko od ca 90 proc. krów i w r. 1930 wywoziły 18.000 tonn masła, podczas gdy Polska wyeksportowała w tym samym roku zaledwie 12.000 tonn.

Ale u nas brakowało właśnie zrozumienia istotnej roli mleczarstwa w rozwoju rolnictwa i aktywizacji bilansu handlowego i dlatego rząd nie udzielił mu należytego poparcia finansowego, bez czego rolnictwo, finansowo wyczerpane, obejść się nie mogło. Wydatkowano setki milionów na nieproduktywne inwestycje w instytucjach oraz w przedsiębiorstwach samorządowych i państwowych, które zawodziły pokładane w nich nadzieje. Na kredyty dla mleczarstwa od samego początku ery rzekomo przyjaznej dla produkcji rolnej przeznaczono zaledwie kilkanaście milionów, i to z wielkimi restrykcjami i głównie na inwestowanie tanich mleczarenek ręcznych. W rezultacie mamy obecnie około 1.600 mleczarni na miasto to zasługujących (z których z górą 80 proc. pozostaje do dzisiaj mleczarniami ręcznymi), przerabiających łącznie nie więcej jak 12—15 proc. wyprodukowanego mleka na masło, w znacznej mierze słabo się kwalifikujące do wywozu.

Autor cytowanego artykułu krytykuje dalej lekkomyślność, z jaką zlekceważono próby ustabilizowania zbytu masła naszego na rynku angielskim, co wymagało przystosowania techniki produkcji i eksportu oraz systemu kontroli wywozowej, (standaryzacja!) do stosunkowo wysokich wymagań angielskich importerów. Jednak mimo nawoływań i dobrych chęci ze strony organizacji rolniczych i spółdzielczych nie zdobyliśmy się na to w odpowiednim momencie. W konsekwencji mimo wysiłków pojedynczych organizacji nie potrafiliśmy zdobyć

sobie konsumenta angielskiego. Statystyka handlu zagranicznego wykazuje bardzo znaczny spadek naszego eksportu masła do Anglii, mianowicie kiedy w r. 1929 eksport do Anglii wyniósł 23 proc. całego wywozu masła, to w r. 1930 spadł on do 13,3 proc., zaś w pierwszym półroczu b. r. do 2,9 proc. Również Niemcy starają się zdecydowanie przy pomocy protekcyjnej polityki celnej eliminować nas ze swojego rynku, i przebakują o dalszej podwyżce cel. Inne rynki jak Szwajcaria, Belgja, Danja, Austria itp. nie gwarantują nam stałego zbytu i na nich, jako raczej przejściowych, nie stałych, nie możemy opierać rozwoju naszego mleczarstwa. Nie można również zapominać, że Rosja, która w swej „piatiletce“ szeroko uwzględniła rozbudowę przemysłu mleczarskiego, zaczyna w ostatnich miesiącach rozwijać aktywniejszą działalność w eksporcie masła, a przez dumpingowy charakter swego wywozu, może stanowić poważne niebezpieczeństwo dla naszego nieustabilizowanego i przez racjonalną kontrolę wywozową nieuregulowanego eksportu.

W tych warunkach niezrozumiałem się staje zwleknięcie z wprowadzeniem mpełnej standaryzacji oraz systematycznych ocen eksportowych masła jak również szkodliwa powściągliwość w polityce kredytowej wobec mleczarstwa. Jednak najwyższe zdumienie muszą budzić ostatnie pociągnięcia rządu. Pomijamy już, jako mniej jaskrawe, odmówienie środków finansowych na wydatki, związane z działalnością t. zw. terenowych komisji, mających zaplanować racjonalniejszą gospodarkę przemysłu mleczarskiego. Mniej zastrzeżeń nasuwa również ograniczenie działalności komitetu państwowych ocen masła wskutek zastosowania mechanicznego obcinania budżetu ministerstwa rolnictwa. Najbardziej zastraszającą przedstawia się jednak zlikwidowanie oddziału mleczarskiego przy Pańs. w Instytucie Naukowym w Bydgoszczy. Szerokiej opinii zapewne nie jest znana ta placówka naukowa, pozostawiona po Niemcach, która jako jedyna w kraju (Niemcy mają takich zakładów cały szereg, nie licząc luksusowo wyposażonego Instytutu w Kilonji) mogła przy uzupełnieniu personalnym stać się nowoczesnym zakładem badawczodoświadczalnym przede wszystkim dla mleczarstwa zachodniej Polski, najaktywniejszego i najwięcej potrzebującego pomocy naukowej. Dogodne położenie na pograniczu Pomorza i Poznańskiego, sąsiedztwo z Instytutem Weterynaryjnym, możność eksperymentowania w oborze Instytutu, łatwość założenia mleczarni doświadczalnej na terenie najintensywniej w kraju rozwiniętego mleczarstwa, wszystko to przemawiało tak dobitnie za ważnością placówki którą za wszelką cenę należało raczej rozszerzyć, że wprost się wierzyć nie chce, jak mechanicznie działający młot oszczędności mógł się pokusić o jej rozbięcie. Czy zatem, kończy autor swoje przekonywujące uwagi, — nie należało dołożyć wszelkich starań, aby zapobiec tej dziwnej oszczędności, która w gruncie rzeczy będzie marnotrawstwem pieniędzy i zdobytego doświadczenia oraz zapału pracowników tej placówki, (ru)

Normy zyskowności

Normy dochodowości dla przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych, ustalone przez władze skarbowe, jako środek pomocniczy dla wymiaru podatku, a określające stosunek dochodu przedsiębiorstwa do jego obrotu, wywołują powszechne narzekanie. Z wielu stron spotykamy się z żądaniem oparcia ich na innych, niż dotychczas zasadach. W tych warunkach za bardzo požądane uważać możemy cenę książkę dr. Jerzego Lubowickiego p. t. „Normy zyskowności w przemyśle i handlu“, wydaną nakładem Izby przemysłowo-handlowej w Warszawie.

Zawiera ona bardzo dużo informacji, dotyczących analogicznych stosunków, panujących zagranicą. Spotykamy więc tam szczegółowe omówienie współczynników obrotu we Francji, które do roku 1927 odgrywały ogromną rolę przy wymiarze podatku dochodowego, niemieckich norm przeciętnych i orientacyjnych, opartych zarówno na obrocie, jak i na obszarze gospodarstw rolnych lub kalkulacji rzemieślnika, rosyjskich norm przeciętnej zyskowności, zarówno przedwojennych, jak i powojennych, wreszcie austriackich sposobów uproszczonego wymiaru, zarówno na podstawie norm orientacyjnych, jak i na podstawie opodatkowania podatnika zgóry na trzy lata.

Druga część pracy zawiera omówienie i krytykę polskiego systemu uproszczonego wymiaru, opartego na stosunku dochodu do obrotu. Opierając się na bogatych danych statystycznych, autor wskazuje na nadmierną wysokość ustalonych u nas norm. Jednocześnie autor wysuwa postulat, żądający wprowadzenia, zamiast dotychczasowych norm netto, norm brutto, określających przychód brutto, od którego celem otrzymania czystego dochodu potrąca się dopuszczalne do potrącenia wydatki oraz postulat, żądający ustalenia wzorem Francji norm o pewnej rozpiętości. Wreszcie, jeśli chodzi o drobne przedsiębiorstwa przemysłowe autor uważa za słuszną oparcie norm nie na obrocie, lecz na wydajności urządzeń technicznych i wydajności pracy robotników. Bogactwo treści książki uzupełniają dotychczas ustalone tablice norm średniej zyskowności, mające duże znaczenie praktyczne dla płatników podatku dochodowego. J. K.

(k) Stan zatrudnienia w przemyśle przetwórczym. „Wiadomości Statystyczne“ publikują dane, dotyczące liczby zatrudnionych robotników w niektórych rodzajach przemysłu przetwórczego w lipcu 1931 r. Cyfry w nawiasach dotyczą lipca 1930 r. Cementownie zatrudniały ogółem (nietyko przy produkcji) 3 910 robotników (5 644), cegielnie 22 323 (25 800), huty szkła 6 779 (8 640), fabryki porcelany i fajansu 2 783 (3 483), przemysł metalowy 29 855 (33 761), przemysł maszynowy 24 711 (34 628), przemysł elektrotechniczny 3 505 (4 956), rafinerie nafty 3 331 (3 734), przedsiębiorstwa i kopalnie 107 064 (114 412), fabryki papieru 7 604 (8 802), garbarnie 3 031 (3 546), tartaki 21 344 (28 574), fabryki mebli 6 123 (7 380) (4 873), browary 5 078 (5 731), młyny 3 738 (3 831) i fabryki obuwia mechanicznego 1 260 (1 239). Z porównania przytoczonych cyfr wynika, że wymienione gałęzie przemysłu przetwórczego zatrudniały w lipcu 1931 r. o 41 758 robotników mniej, aniżeli w tymże czasie przed rokiem.

Z ZAGRANICZNY

(z) Otwarcie Targów Praskich. Dnia 6. b. m. otwarte zostały tu jesienne Targi wzorów towarów. Obesłanie targów, jak również frekwencja kupiectwa przedstawia się słabo w porównaniu z targami poprzednimi, zwłaszcza w odniesieniu do firm zagranicznych.

(z) Światowy Kongres Żeglugi Śródziemnej i Morskiej. W Wenecji rozpoczęło się dnia 12 września rb. XV Kongres Żeglugi Śródziemnej i Morskiej, zwołany w okresach 5—10 lat przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Kongresów Żeglug z siedzibą w Brukseli. Tematem najbliższego kongresu będą kwestje związane z zagadnieniami żeglugi rzecznej, kanałowej oraz morskiej. Udział w kongresie zgłosiły prawie wszystkie państwa europejskie. Stany Zjednoczone i Japonja. Ze strony Polski wyjechał już do Wenecji dyrektor Żeglugi Polskiej p. Julian Rummel oraz naczelnik inspekcji dróg wodnych w Bydgoszczy inż. Stanisław Tychoniewicz, który wygłosi referat, dotyczący zagadnień żeglugi śródziemnej. Udział w kongresie mogło wykonać się kolosalnym dorobek naszym — portem gdyńskim będzie miał bezspornie poważne znaczenie, podkreślające żywotność sił Polski i jej ekspansji rzekami polskimi ku polskiemu morzu.

KRONIKA GOSPODARCZA

PODATKI I OPŁATY

(p) Nowe cła na książki i wydawnictwa periodyczne. Jak informuje „Polska Gospodarcza“, w najbliższych dniach ukaże się w Dzienniku Ustaw rozporządzenie wprowadzające nowe stawki celne na książki, wtytury graficzne oraz fotografie. Zasadniczą i najważniejszą zmianą, jaka zostanie dokonana, jest wprowadzenie cel na książki i wydawnictwa periodyczne, drukowane w języku polskim. Dotychczas artykuły te zarówno w językach obcych jak i polskim korzystały z bezcłowego przywozu. W ostatnich czasach zaczęły pojawiać się w handlu księgarskim niektóre wydawnictwa oraz książki z polskim tekstem, drukowane zagranicą. Taki stan rzeczy odbija się ujemnie na interesach polskiego przemysłu graficznego, stwarza zatem konieczność wprowadzenia odpowiedniej ochrony celnej.

(k) O uprzywilejowanie podatkowe składów konsygnacyjnych w Gdyni. Izba Przemysłowo-Handlowa w Łodzi podjęła kroki w Ministerstwie Skarbu oraz w Ministerstwie Przemysłu i Handlu w sprawie realizacji postulatów, dotyczących podat-

kowego uprzywilejowania składów konsygnacyjnych, utworzonych w Gdyni. Prócz istniejących obecnie w Gdyni dwóch składów konsygnacyjnych, projektowane jest utworzenie trzeciego składu przez jedną z najpoważniejszych amerykańskich organizacji handlu bawełną. Izba przemysłowo-handlowa podjęła kroki, mające na celu umożliwienie łódzkiemu agenturum dysponowanie bawełną w Gdyni i inkasowanie w Łodzi należności.

Z KRAJU

(k) Eksport konfekcji z okręgu łódzkiego. Eksport konfekcji całego okręgu łódzkiego wyniósł w sierpniu rekordową cyfrę 1 700 000 zł, przyczem wzrosły w poważnym stosunku obroty eksportowe firm starych jak również przybyło bardzo wiele firm nowych, które eksportem konfekcji zajęły się dopiero teraz, a sprawa eksportu konfekcji wzbudziła w przemyśle włókienniczym duże zainteresowanie, to też eksporterzy oczekują, obecnie z niecierpliwością realizacji projektów na terenie mi-

23-cia Loteria Państwowa

(Nieurzędowa).

W pierwszym dniu ciągnięcia 5-tej klasy pądy następujące wygrane:

Po 10.000 zł. na nr. nr. 18859 91390 148039 169497.

5.000 zł. nr. 67192.

Po 3.000 zł. na nr. nr. 21053 24114 43972 121916 203264 203431.

Po 2.000 zł. na nr. nr. 17286 22717 23784 54601 92041 106434 113134 133988 146616 165867 166118 175358 177505 184738.

Po 1.000 zł. na nr. nr. 2506 15923 33114 36256 37432 44292 47690 55803 69042 70015 90442 96583 103426 11001 113513 118620 142403 154705 155672 160008 161039 162884 163216 164197 178693 187681 195290 199663 199848.

Po 500 zł. na nr. nr. 141 1041 1291 2923 5441 5586 7654 9976 10191 13915 15458 15489 16883 17166 17173 17332 17844 18138 20140 20394 21487 21525 24562 24570 28643 29105 29748 32858 33067 33232 34270 34611 35111 35200 38729 38768 40906 41545 42580 46499 49197 49465 50657 51009 51240 55877 56697 57647 58279 59842 61194 61398 62602 62695 65314 66006 66407 68201 68516 68981 72485 74584 74729 79959 80146 80458 82615 85868 88279 89150 89943 90159 95211 95310 96723 97810 97877 101856 103959 105144 105387 107179 110338 114111 115091 117132 117150 118123 120333 120362 122289 123743 127656 128767 130337 131022 132798 134587 134754 138799 138933 139799 142952 143335 149387 150080 150833 150997 153886 154373 159744 160188 160915 161128 161356 162018 162449 162853 162990 165068 166469 169884 170704 171158 171831 174923 177206 177830 180618 180674 183514 184690 184765 185805 186152 187209 189892 191148 192323 193226 195305 195390 196059 196900 199959 200197 200704 202089 203468 203501 203543 207314 208647 209050.

Po 250 zł. wygrały numery następujące.

64 121 27 476 863 1232 65 492 504 97 648 73 79 723 56 89 861 963 2010 68 331 33 401 14 535 73 79 705 22 42 98 3247 95 334 493 697 851 74 982 4028 30 199 387 414 87 515 33 737 310 64 3051 52 74 215 42 423 663 73 704 43 63 818 6011 141 55 92 230 39 314 400 520 80 603 55 76 726 836 7025 135 282 323 60 93 95 485 540 686 709 85 831 8362 84 421 93 525 693 721 810 9123 329 99 594 621 36 916 28 58 61 10609 149 204 9 684 708 841 75 95 916 80 11098 139 256 302 652 732 843 59 68 906 12401 55 105 75 264 76 493 502 32 74 601 894 940 13049 126 96 97 208 533 51 844 47 74 93 99 14049 73 156 232 47 651 71 704 50 807 92 953 58 68 82 15165 82 319 34 435 643 64 701 801 77 16000 157 405 513 23 71 75 311 66 989 17045 48 115 49 206 67 99 394 777 811 989 18148 322 511 77 651 69 769 803 93 962 19033 3 3 90 94 413 15 85 597 657 734 808 41 949 92 20201 34 50 364 668 854 901 46 21078 109 64 237 368 415 46 71 508 23 79 639 42 813 654 22049 52 264 339 590 628 725 42 57 85 817 76 913 57 69 23024 60 88 249 343 50 62 73 480 516 3 035 96 678 852 941 24019 159 245 76 380 446 512 727 866 95.

25046 82 164 241 330 401 59 584 97 752 92 95 812 39 935 77 26011 58 190 202 457 624 34 96 708 9 826 44 75 76 923 86 27066 73 147 241 407 66 97 794 808 21 50 988 28031 43 208 373 539 680 715 16 864 904 88 29091 382 428 47 58 93 723 49 829 82 85 940 82 30883 400 53 94 633 792 952 31032 109 62 328 33 54 415 615 719 66 81 51 952 32027 110 48 311 54 510 95 682 831 33019 109 71 213 307 407 570 96 639 795 993 34557 506 68 93 654 767 800 92 35012 44 113 257 307 74 403 595 743 817 919 36106 230 84 348 56 87 517 45 81 636 738 834 963 93 37063 194 331 35 94 99 428 34 41 585 623 861 62 38009 38 69 187 333 62 88 41 58 74 521 99 630 68 714 21 806 8 39002 170 229 413 72 639 54 99 781 902 40050 99 184 294 348 55 682 887 41063 73 107 81 98 284 443 500 702 8 44 63 844 77 83 42040 52 56 63 114 75 347 79 89 503 99 725 40 824 32 959 85 43061 121 99 255 371 412 63 647 73 958 66 44160 420 44 66 588 639 40 731 870 76 947 85 45009 205 431 57 503 613 739 45 851 932 36 97 46114 72 73 228 84 436 81 575 750 64 870 926 31 47026 31 77 152 219 310 39 440 79 702 21 56 48043 320 575 636 80 769 49017 24 38 124 214 355 77 496 636 798 809 14 23 38 97. 50039 61 116 248 88 318 406 37 92 546 90 611 843 946 51005 53 88 179 434 46 584 651 704 866 959 70 52039 45 305 6 13 401 36 508 29 620 77 893 910 61 53014 244 48 53 491 543 80 610 770 83 852 54231 83 370 78 552 767 88 876 914 55011 256 69 314 54 60 622 34 65 71 96 739 65 56097 183 99 217 26 325 55 586 632 99 945 49 57045 138 427 846 58005 14 35 378 502 16 677 95 779 807 9 52 59238 41 76 307 413 524 37 54 630 791 823 918 40 65 86 60123 242 89 398 506 609 39 854 92 61043 48 288 362 97 650 749 62075 452 574 631 87 766 816 39 928 63025 33 485 708 818 21 959 76 64063 311 12 45 53 480 94 522 46 52 711 803 40 962 65052 135 50 218 507 612 771 835 907 88 66241 334 592 99 759 814 49 70 911 67132 268 426 564 82 631 43 51 769 932 68144 273 85 312 440 65 72 505 85 674 85 756 62 874 912 69002 136 52 219 33 95 417 542 84 648 874 70023 54 158 71 88 318 25 489 550 76 683 84 812 71049 120 63 422 28 511 699 704 45 46 55 71 76 72252 380 401 71 89 601 9 975 766 809 73075 176 97 218 64 70 448 525 94 672 98 791 809 19 926 74014 103 56 80 98 310 17 427 91 619 793 868 920 74.

75304 506 734 814 946 76059 78 180 446 561 731 872 995 98 77068 106 14 36 90 247 303 427 65 630 39 91 740 78015 59 114 258 361 466 553 632 34 43 767 828 948 64 79150 272 508 45 77 87 712 68 949 80052 98 152 220 72 96 355 414 33 507 695 777 822 81173 296 343 87 422 545 77 607 10 780 852 75 999 82063 411 654 760 64 982 83018 26 49 276 307 62 650 84 700 12 809 30 937 84094 450 727 91 935 55 85011 26 57 110 220 43 61 648 738 74 993 86048 64 132 224 300 19 411 25 531 639 726 51 78 848 53 943 69 87226 404 36 81 593 97 618 98 703 74 814 41 69 84 903 93 88057 251 301 45 416 96 598 736 857 960 89015 247 491 583 623 722 90033 41 322 525 712 13 809 91086 167 368 413 72 569 720 98 92026 98 165 349 55 85 402 79 560 70 81 740 817 93165 315 493 522 608 56 833 947 77 94010 71

Głód - bieda - nędza!

czeka każdego, kto nie uwzględni

w pierwszym rzędzie wyrobów krajowych

bo pomnaża biedę w kraju!

Związek Obrony Przemysłu Polskiego

POZNAŃ ulica Rzeczypospolitej 1.

zw 10554a

256 61 305 99 482 92 564 657 64 732 46 853 58 931 42 46 95070 482 509 24 602 11 42 775 803 82 96 996 96200 06 493 520 66 638 46 63 765 862 949 97167 91 98 221 40 47 450 75 526 49 668 753 85 929 55 98084 281 498 572 89 616 73 81 734 40 67 845 68 76 89 920 99121 47 55 224 46 324 26 411 48 51 84 623 763 807 15 81 908 58 100037 154 74 266 90 327 54 469 510 648 731 48 59 888 101095 207 11 3 756 530 704 21 520 102125 38 49 51 275 337 63 415 28 96 502 74 620 90 872 85 103202 51 301 26 70 72 411 26 28 57 681 634 705 11 104006 11 336 207 79 448 51 79 55 601 10 31 723 38 952 78 105152 54 336 552 693 774 85 901 7 37 106013 207 23 98 588 89 637 829 930 53 72 107012 18 72 90 120 315 44 472 517 55 64 72 638 811 31 52 990 108225 75 643 60 813 937 59 109091 116 41 229 81 359 483 512 794 962 110022 81 8 260 389 404 528 90 614 36 851 111012 429 562 69 625 71 816 906 15 20 73 85 112039 109 20 303 366 406 578 646 69 767 886 915 23 34 113056 59 166 294 308 49 58 76 473 799 822 35 58 92 114031 186 219 71 378 487 734 55 89 115113 250 368 80 450 70 501 4 5 57 735 60 94 841 928 116259 84 90 695 828 47 50 117109 70 209 54 92 355 692 767 810 42 63 903 58 76 118026 47 122 54 209 42 52 311 19 53 67 80 619 25 724 49 89 822 967 82 85 119095 201 1 34 376 80 464 525 32 715 53 57 82 820 27 902 120037 63 72 94 101 66 228 63 77 381 464 82 510 65 614 821 986 121073 230 7 317 443 56 81 506 94 616 26 713 29 910 24 36 122072 261 79 346 482 503 11 601 19 730 95 810 39 98 982 123050 69 132 70 214 303 37 411 89 640 729 834 62 910 124040 56 107 82 97 295 434 35 40 62 523 52 56 72 621 58 712 31 946 81.

125043 114 51 217 492 510 719 803 16 931 126084 187 201 71 307 9 475 540 614 25 702 56 90 127007 199 221 32 41 362 69 97 548 653 62 73 910 128040 65 105 54 242 56 88 99 308 12 424 33 526 51 624 93 836 71 922 129033 71 136 61 286 301 457 526 728 86 88 812 28 37 915 130086 211 17 303 11 32 415 33 47 98 621 60 729 835 803 131126 84 303 518 53 57 642 776 872 88 94 132037 58 130 243 401 40 50 655 93 782 941 62 85 133053 83 128 94 233 356 450 54 75 557 5 644 59 709 76 851 134087 195 377 98 449 589 627 794 801 51 99 988 135031 6 83 128 63 276 346 450 520 78 932 68 83 136032 125 48 364 422 568 607 23 725 72 99 917 79 137001 41 188 371 96 479 510 797 800 944 50 138080 192 276 326 53 72 416 39 67 529 117 22 73 78 92 712 93 862 64 90 905 63 139015 71 246 412 568 695 833 49 961 140088 220 560 73 671 92 705 7 99 847 54 97 141079 275 339 45 416 43 597 736 806 914 71 80 142031 44 375 81 404 734 845 66 143000 24 36 84 90 111 47 75 97 204 40 317 468 526 650 63 69 750 918 33 144012 42 121 47 84 210 39 71 402 78 718 92 846 66 903 145135 905 21 408 644 87 90 780 990 146 64 79 525 83 648 59 81 805 12 91 948 86 147158 275 587 645 770 77 840 993 148003 35 79 130 224 77 96 530 50 77 95 96 459 523 51 7 678 149050 174 93 232 326 436 646 758 63 857 67 945 54 76.

150002 178 259 356 469 513 81 695 721 58 93 988 151037 188 95 292 368 74 88 406 507 72 656 713 984 152213 40 99 407 63 81 554 94 630 39 701 40 62 881 937 46 79 153398 418 21 594 679 835 904 96 154020 41 104 11 338 93 400 98 575 685 757 888 155044 169 235 54 335 47 85 422 74 76 503 661 741 46 65 97 852 907 156066 191 442 91 525 666 704 88 895 959 157243 71 436 67 508 34 81 682 814 77 964 158151 255 434 822 51 939 159081 88 135 95 96 289 93 326 94 466 602 55 725 970 160075 81 91 230 381 500 56 94 909 99 161022 113 205 17 82 84 311 22 29 48 58 402 536 689 95 740 53 803 995 162017 37 83 87 104 330 426 84 542 616 765 807 900 15 163045 49 57 68 382 577 631 36 290 960 164187 94 267 92 326 94 481 505 40 49 68 98 634 716 30 816 923 38 165006 9 172 270 302 19 37 75 474 85 537 670 787 859 64 948 166 983 198 302 55 99 445 70 637 715 851 915 167159 410 517 21 791 854 168062 155 278 448 594 614 725 902 169011 68 188 95 313 27 70 750 809 170023 81 183 236 63 65 88 317 31 427 37 41 524 41 641 735 809 29 42 43 99 951 88 9 171206 446 705 32 813 29 928 172117 70 93 207 70 388 89 408 313 39 72 84 512 49 645 81 96 839 47 990 173033 146 66 79 290 403 28 65 67 704 6 87 860 80 976 86 174019 34 141 88 277 356 89 517 663 65 815 92.

175096 202 406 99 508 90 737 832 77 93 98 924 34 76 176089 139 239 405 77 85 837 967 88 99 177013 220 43 89 304 50 85 435 37 80 94 621 30 706 99 856 178009 63 74 78 176 79 266 386 415 644 78 829 37 48 72 917 27 58 97 179168 430 562 609 22 75 80 745 828 86 89 180454 544 66 70 752 877 986 181010 19 37 92 120 276 337 417 502 651 713 37 79 96 912 93 182012 17 171 80 236 326 462 86 597 629 41 719 40 830 64 947 58 183204 30 323 52 95 525 66 519 78 615 39 65 700 40 50 900 184199 241 61 82 422 524 73 95 689 738 40 57 856 981 185110 251 576 778 186044 57 100 67 234 88 449 677 86 781 850 52 952 187027 47 77 142 44 228 96 332 99 557

667 701 816 29 37 55 905 51 188289 444 80 532 38 81 628 38 707 40 865 900 33 54 89 189027 62 79 106 28 35 69 214 54 73 396 530 696 776 815 16 82 950 63 190020 61 78 271 89 308 52 85 443 45 86 520 52 633 39 711 97 807 32 967 76 81 191174 230 44 420 36 553 627 703 85 96 849 192013 84 101 38 83 97 272 99 332 45 56 746 853 96 193008 60 123 210 51 81 312 17 520 64 79 716 838 42 88 194066 86 90 161 294 332 80 521 63 668 704 77 904 195092 302 53 93 447 680 727 983 94 196017 38 115 248 64 393 473 80 517 72 662 815 97 944 57 92 197005 73 605 757 807 996 198008 17 16 95 112 45 88 215 41 56 69 728 67 99 832 913 22 30 39 199106 54 82 298 367 475 562 86 622 732 60 99 837 924 26 39.

200042 161 91 272 477 99 546 640 728 45 805 37 201015 25 57 77 134 85 246 54 395 507 60 87 683 85 754 840 89 971 202044 66 107 64 206 16 34 365 402 78 551 623 66 710 13 877 972 203044 147 65 8 690 214 73 88 323 504 16 25 601 93 732 73 804 16 34 901 77 204168 571 99 628 85 705 85 833 977 205003 108 405 38 579 631 60 752 853 916 25 35 53 206059 68 109 74 274 330 39 49 421 34 87 521 66 94 635 823 994 267023 47 209 32 357 564 687 713 58 889 942 78 208105 75 206 22 397 45

W środę, dnia 9 września 1931 roku, zmarł po krótkich i ciężkich cierpieniach, ś. p.

Tadeusz Pilatowski

Urzędnik Banku Cukrownictwa S. A. w Poznaniu.

W Zmarłym straciliśmy nadzwyczaj gorliwego i wzorowego współpracownika i zachowamy Go w naszej pamięci.

Zarząd Banku.

dw 1041

Dnia 8 września 1931 r. zasnął w Bogu, po długich i ciężkich cierpieniach, opatrzony Sakramentami św., nasz najdroższy ojciec, brat, szwagier, stryj i wuj, ś. p.

Nikodem Madaliński

przeżywszy lat 58. Pogrzeb odbędzie się w piątek, o godz. 16 z kaplicy cmentarnej w Górczynie. Msza św. żałobna nazajutrz, o godz. 8 w kościele Matki Boskiej Bolesnej na św. Łazarzu, o czym zawiadamiają Krewnych i Znajomych

w ciężkim smutku pogrążeni
dzieci i rodzina.

zw 10920

Osobnych zawiadomień nie wysyła się.

Samochód

6-cio osobowy, kryty, „Opel“ w bardzo dobrym stanie sprzedam korzystnie. Zgłoszenia tel. 270, Wrzesnia.

zw 10916

W środę nocy, dnia 9 września 1931 r., zmarł po krótkich, ciężkich cierpieniach, opatrzony Sakramentami św., przeżywszy lat 64, kochany nasz ojciec i brat, ś. p.

Tadeusz Pilatowski

pracownik Banku Cukrownictwa Sp. Akc. w Poznaniu.

Pogrzeb odbędzie się w sobotę, o godzinie 4 po poł., z kostnicy szpitala garnizonowego przy Wałach Jana III., na stary cmentarz św. Wojciecha. Nabożeństwo żałobne w poniedziałek, dnia 14 b. m., o godz. 8 zrana w kościele św. Wojciecha.

W smutku pogrążona
rodzina.

dw 1038

Dnia 8 września 1931 r., o godz. 13,30, zmarł po krótkich cierpieniach, opatrzony Sakramentami św., nasz ukochany syn i brat, ś. p.

ksiądz Józef Pałkowski

proboszcz w Buczu

o czym donosi
zw 10924

ciężko strapiona
rodzina.

Pogrzeb odbędzie się w sobotę, o godz. 10 rano.

Za duszę, ś. p.

Aleksandra Ratajczaka

członka naszego Zarządu, odbędzie się w sobotę, dnia 12-go września, o godz. 7 rano uroczyste nabożeństwo żałobne w kaplicy Różańcowej OO. Jezuitów. Udział członków obowiązkowy.

Zarząd Sodalicji Marjańskiej Kupców w Poznaniu.

Pw 7294-36,62

W dniu 9. bm., zmarł nasz serdeczny kolega, ś. p.

Tadeusz Pilatowski

W Zmarłym straciliśmy najlepszego i nieodżałowanego towarzysza pracy i pamięć o Nim zachowamy na zawsze.

Msza św. za duszę ś. p. Zmarłego odbędzie się dnia 12 września w kościele św. Marcina, o godz. 7,30.

Koleżanki i Koledzy
Banku Cukrownictwa Spółka Akcyjna w Poznaniu.

W dniu 4 września 1931 zmarła, ś. p.

Marja z Młodzianowskich Dyradowska

Doktor filozofji,

długoletnia starsza asystentka w Uniwersytecie Poznańskim.

O tej stracie zawiadamiają

Rektor i Senat
Uniwersytetu Poznańskiego.

dw 1040

Najlepsze źródło zakupu

samochodów używanych

na warunkach dotąd niebywałych.

Liczny wybór pierwszorzędných fabrykatów z karoserjami wszelkich typów 2, 4, 6 osob. otwartymi, krytymi i sportowymi.

Samochody wysyłkowe i ciężarowe

Samochody nasze odznaczają się nigdzie niespotykanym starannem przygotowaniem do sprzedaży, kosztem znacznych nakładów nieuwzględnianych w cenie. Kto zamierza kupić dobrze i tanio winien przede wszystkim odwiedzić nasze przedsiębiorstwo.

BRZESKIAUTO S.A. Poznań
ul. Dąbrowskiego 29 — tel. 63-23, 63-65

Pw 7297-36,69

Poszukuje się:

- 1) **zł 50 000** na hipotekę gospodarstwa rolnego 650 mórg, obciążonego hipoteką 27 000 Guld. Gdańsk.
  - 2) **zł 30 000** na hipotekę gospodarstwa rolnego 250 mórg, obciążonego hipoteką zł 50 000. zw 10891
  - 3) **zł 20 000** na hipotekę gospodarstwa rolnego 260 mórg, obciążonego zł 25 000.
- Oferty proszę skierować pod adresem:

F. GOERS, handel zboża, Chelmno (Pomorze).

Piece żelazne

Rury i kolana
Kuchnie westfalskie
Kociołki do zaprawiania
Maszynki do mięsa
Młynki do kawy
Żelazka do prasowania
Narzędzia rzemieślnicze
Druł do prasowania stomy
poleca korzystnie

Jan Deierling

skład żelaza
Poznań, Szkolna 3
Tel. 35-18 i 35-42
Pw 7201-36,67

Restauracja

z mieszkaniem w Lesznie, przy ruchliwej ulicy, za kaucją do wydzierżawienia od 1-go października 1931. Piśmienne zgłoszenia do Kurjera Pozn. pod dw 1024

Wróciłem
Prof. Dr. Jezierski
zw 10 883

Wróciłam
Marta Grzymałowska - Mohuczy
lekarz - dentysta
ulica Krasińskiego 3, ptr.
Telefon 64 07 Pw 7 287-36 48

Wyższa Szkoła Techniczna i Handlowa w Paryżu
(zatw. ust. 1875 r.)
STUDJA INŻYNIERSKIE zw 5618
Również wydz. przygotow. stud. koresp. i egz./dypl. w jęz. franc. lub niemieck. Program szczeg. 11, Rue Perronet Paris 7 e

Otwierajcie szafy!
Przynoście waszą odzież jesienną oraz zimową do farbowania lub chemicznego czyszczenia do
„BARWY“
KALAMAJSKIEGO.
Pw 7084 05 35 163 7164

„Roślinny balsam - Cirkulit-Orientalis“
(Zastrzeżony patentem prawie we wszystkich kulturalnych państwach)
Cudowne działanie — Natura!
Kamienie żółciowe usuwa bez operacji!
Tysiącne podziękowania z całego świata.
Żądajcie bezpłatnych wyjaśnień druków
Dyr. M. Raabe, Gdańsk - Oliwa, Rosengasse 3.
Proszę wyciąć! Pw 7296 56 475

HANDLOWIEC
energiczny, długoletni dyrektor fabryk metal. krajowych i zagranicznych — **poszukuje** odpowiedniego stanowiska wzgl. dobrej reprezentacji. Łaskawe oferty uprasza się do ekspedycji Kurjera Poznańskiego pod **zw 10 786**

Napisowe słowo (tłusto) 25 groszy, każde dalsze słowo 15 groszy, 5 liczb = jedno słowo, i, w, z, a = każde stanowi 1 słowo.
Jedno ogłoszenie nie może przekraczać 50 słów.

Na raty
miesięcznie
EXPRESS 20 zł

Kromczyński, Poznań, Aleje Marcinkowskiego 5.
Agencji potrzebni.
Pw 7019-34.27

Garaze
obszerne, suche, murywane, z światłem elektrycznym, obsługą czynną bez przerwy przez całą dobę, stacja benzynowa, telefon w miejscu
wydzierżawimy
na warunkach specjalnie korzystnych za umiarkowanym czynszem miesięcznym.
BRZESKIAUTO
S. A. POZNAŃ
ul. Dąbrowskiego 29, tel. 63-23, 63-65.
ul. Jakóba Wujka 8, tel. 70-60.
Pw 7298 36 68

Technika
lub
techniki dentystycznej
poszukuje zaraz. Zgłoszenia do Kurjera Pozn. pod **zw 10 921**

GOSPODARSTWO
w powiecie kościańskim tuż przy szosie, obszaru 160 mórg pszennej i buraczanej ziemi, z nieprzebranym pokładem żwiru, z żywym i martwym inwentarzem i z pełnym zbiorem tegorocznym, budynki w dobrym stanie, jest zaraz na sprzedaż. Cena 65 000,—, wpłaty 35 000 zł. Zgłoszenia przyjmuje **zw 10 922**
Stanisław Fellmann, Kościan, Poznańska

Śrutownik
nadający się także do wyrobu kaszy, zupełnie nowy, do zapędu motorowego przerabiający 300 kg (6 ctr.) na godzinę, poniżej ceny katalogu do nabycia. Oddamy takowy nawet za równowartość ziemiopłodów. Łaskawe zgłoszenia celem nawiązania korespondencji upraszamy pod **zw 10 795/6** do ekspedycji Kurjera Poznańskiego.

Dzielny ekspedjent, jeden wolontariusz, jeden chłopiec do posyłek mogą się zgłosić.
DYONIZY KNAST, Poznań, Stary Rynek 54.
Specjalny magazyn bławatów.
Pw 7294-36,51

Do mleka
Filtry z wata Skopki Miernik Konwle
Inż. H. Jan Markowski
Poznań 420, tel. 52-43
ul. Sew. Mielżyńskiego 23
Pw 7130-35.151

Masaze
elektryczne, ręczne i wibracyjne, na złączyrkulację krwi, skrzep, niedomagania kiszki, reumatyzm i t. d. Naświetlania. Fachowa siła z długoletnią praktyką w dom i poza domem.
H. Giernatowska,
dypł. specj. masażu,
Wrocławska 19.
zw 10 964

Kapelusze damskie, berety, czapki, najnowsze fasony
w wielkim wyborze, zakupisz po niebywale niskich cenach
w Hurtowni Grünberg
Poznań, Wroniecka 24.
Hurt — detal.
zw 5 618

Okazyjnie sprzedam meble stylowe: jadalnię, salon zlozony, gabinet męski.
Oferty Kurjer Pozn. zw 10918

Sekretarka
dobrze znająca język polski i niemiecki, pisząca na maszynie, z praktyką i dobrymi referencjami **potrzebna zaraz.**
Zgłoszenia do Kurjera Poznańskiego pod **zw 10 914**

Przedsiębiorstwo Przemysłowe
poszukuje dzierżawy z zamiarem następnego kupna większego obiektu fabrycznego z kominem i bocznice, kolejową, z przyległą ziemią oraz zabudowaniami mieszkalnymi dla robotników. Tylko obiekty znajdujące się na terenie miasta Poznań, przedmieścia lub w odległości 15-20 klm od Poznania będą wzięte pod uwagę. Najbardziej nadawałby się obiekt po cegielni, f-ce ceramicznej lub przetw. chemicznych. Oferty prosimy kierować do Kurjera Poznańskiego pod **dw 980**

W GRODNIE sprzedaje się w śródmieściu
nieruchomość
należąca do Masy Upadłościowej byłego Grodzieńskiego Towarzystwa Wzajemnego Kredytu. Nieruchomość składa się z placu o powierzchni 2550 m², 2-ch domów piętrowych murywanych w stanie b. dobrym, 1-go parterowego murywanego domu, garażu i zabudowań gospodarczych w stanie b. dobrym. W 3-ch domach znajduje się 16 lokali o 69 ubikacjach. Komorne brutto roczne stanowi kwotę około 33 000 złotych. Nieruchomość położona przy ul. Pocztowa Nr. 1, Orzeszkowej Nr. 5 i Horodniczańskiej Nr. 8.
Blizszych informacji udziela osobiście lub drogą korespondencji Prezes Zarządu Konkursowego Masy Upadłościowej b. Grodzieńskiego Towarzystwa Wzajemnego Kredytu w Grodnie — adwokat Zygmunt Horbaczewski, Grodno, ul. Pocztowa Nr. 1.
W dniu 3 października 1931 r. ma się odbyć w Grodnie Walne Zebranie Wierzycieli b. Grodzieńsk. T-wa Wzajemnego Kredytu, na którym ma być zdecydowana ostatecznie kwestia sprzedaży powyżej wskazanej nieruchomości.
zw 10 890 **Zarząd Konkursowy.**

Urząd gminny w Czechowicach, Śląsk Cieszyński rozpisuje niniejszem
KONKURS

na dostawę
300 tonn ziemniaków jadalnych,
loco stacja kolejowa Czechowice, Śląsk Cieszyński.
W ofercie należy zapodać nazwę ziemniaków i koszty 1 tonny, tylko loco stacja kolejowa w Czechowicach, Śląsk Cieszyński. Należy przesłać również próbkę ziemniaków. Termin dostawy musi nastąpić najdalej w ciągu miesiąca października r. b. W ofercie należy również zapodać warunki zapłaty, która może być ewentl. gotówkowa.
Odbiór ziemniaków może nastąpić przy załadowaniu.
dw 1 026 **Przełożony gminy: Zieleźnik Franciszek.**

1. K. 3/29. **PRZETARG PRZYMUSOWY.** Nieruchomość położona w Opalenicy i w chwili uczynienia wzmianki o przetargu zapisana w księdze gruntowej Opalenicy, tom II wykaz liczba 61 na imię rolnika **Edwarda Schonerta** i żony jego **Wandy ur. Wencel** w Opalenicy zostanie **dnia 30 października 1931., o godz. 10,30 przed połudn.** wystawiona na przetarg w niżej oznaczonym Sądzie, pokój nr. 20. Nieruchomość składa się z gospodarstwa obszaru 23, 48, 77 ha, czystego dochodu gruntowego 128 tal. 11/100, wartości użytkowej budynków 440 mk. Nr. matrykuły 358, księgi podatku budynkowego 194. Wzmiankę o przetargu zapisano w księdze gruntowej dnia 13 lutego 1931 r. Grodzisk, dnia 16 czerwca 1931 r. **Sąd Grodzki.** r w 5 294

OGŁOSZENIA DROBNE
Ogłoszenia wśród drobnych:
1-linowy milimetr 50 groszy

Znak oferty (naprzykład: n 2395, z 21205, d 1811 i t. d. = 1 słowo.
Drobne ogłoszenia przyjmuje się do godziny 10.

1 SPRZEDAŻE
„Centrala mebli“
Swarzędz poleca meble po cenach niskich. Wielki wybór.
Pw 6996 30.35
Losy
do V klasy Loterii Państwowej. W zł 50, cały zł 200 można jeszcze nabyć w kolekturze M. Skrzypczak, Rogoźno Wlkp., P. K. O. 160 371, np 5 556
Gramofony — Płyty
Przybory
sprzedaż po najniższych cenach. Feliks Baloń Woźna 12.
Pw 7013-33.45
Piachty
nieprzemakalne tkaniny brezentowe, derki na konie dostarcza najtaniej Weiman Syn. Poznań Kościelna 24
zw 51054
Kasę National
z bonami sprzedam z 800 zł. W. Grochowski, Wagrowiec, dworzec.
zw 59 016
Skład
towarów krótkich sprzedam. — Adres Kurjer Pozn zw 59 118
Krawiecka
maszynę sprzedam. Dąbrowskiego 71. Chlebowska.
zw 59 210
Antyki
mahoniowe sprzedam tanio. Koperska 3 suterena
zw 57 685
Worki
do cebuli każda ilość sprzedaje tanio Wejman Kościelna 24.
zw 59 292
Pianino
Ecke. oryginal. Cena 1.500. — Wskaże Kurjer Pozn. zw 59 775

Centrala elektryczna
oświetlenie, siećka, śrut, pierwszorzędny towar przedwojenny. po krzyżystnych reparacjach nowy. urządzenie nowe kosztuje ca. 20 tys., za śmieszna cenę 7 000 zł do oddania. Zgłoszenia pod **zw 59 400**
Plaszcz
damski granatowy zimowy tanio sprzedam. Waly Król Jadwigi 1. mieszkanie 12.
zw 59 551
Wysprzedaż futer damskich
czarne żrebec, bronz od 450 zł, sealowe 390, bibretowe 390, krety 390, piżmowce jasne, ciemne 650, blamy pod futra męskie, damskie 60 wydry bronz, czarne 200, lisy srebrne 300, inne lisy 60 i kilka tysięcy skór na obsady od 5 zł poleca hurtownia futer Poznań, Aleje Marcinkowskiego 15. Bracia Miłscy.
nw 5 220
Okazjal
Elektryczne pianino Förstera — sprzedaję korzystnie B. Sommerfeld, Bydgoszcz, Śniadeckich 2.
nw 5472
Meble
używane oraz inne przedmioty sprzedaje i kupuje Poznański Dom Komisowy. Dominikańska 3, tel. 24 42. Pw 6989-1.65
Motocykle
mało używane, gotowe do jazdy, za każdą możliwą cenę. Marian Maik, Wrocławska 14.
Pw 7020-34.53
Warsztat wulkanizacyjny
w powiatowym mieście, dobrze prosperujący sprzedam, z powodu założenia innego przedsiębiorstwa. Oferty Kurjer Poznański **zw 59 061**

Plaszcz
jesiennie-zimowe nadeszły. Piękne modele w olbrzymim wborze po cenach rewelacyjnie niskich poleca P. Szczawińska i Ska. ul. Woźna 1. Przyjmujemy asygnaty Kredytu!
Pw 7027-35.129
Parcele budowlane
przy szosie Warszawskiej bezpośrednio przy osiedlach „Dom Własny” i „Praca”, wodociąg i kanalizacja przeprowadzone, wprost od właściciela do nabycia. Zgłoszenia: Malecki, Droga Debińska 11, telefon 1190.
Pw 7086-35.180
Sypialnie
ładne, kompletne sprzedaje rzeczywiście tanio stolarnia, Kwiatowa 6.
zw 58 290
Skład
z towarem, mieszkaniem zaraz na sprzedaż. Oferty Kurjer Poznański zw 58 749
Skład
jelit, maszyn i przyborów rzeźniczych z powodu śmierci właściciela na korzystnych warunkach natychmiast sprzedam. Zgłoszenia Kurjer Poznański zw 58 790
Zamienię
dorożkę samochodową z koncesją na meble ewentl. na parcele. — Zgłoszenia do Kurjera Poznańskiego zw 59 806
Dobermana
ostręgo sprzedam, Gwiazda, ul. Kraszewskiego 17.
zw 59 060

Urządzenie
odpowiednie do składu bławatów, maszynie do pisania, do liczenia, biurka, stoly, także częścicowo, tanio sprzedam. Wielka 21, II. — Zgłoszenia od 9-11 godziny.
zw 59 153
Zakład fryzjerski
w śródmieściu Gdyni sprzedam z powodu choroby. Zgłoszenia Kurjer Poznański zw 58 865
Maszyna
do fabrykacji kostek kawowych wybijające 80 tys. porcji dziennie dobrze utrzymana na sprzedaż tylko za gotówkę. Oferty Kurjer Poznański zw 59 601
Pianino
krzyżowe zagraniczne okazyjnie do sprzedania. Strzelecka 26, m. 6
zw 59 552
Motocykl
tanio sprzedam. Oferty Kurjer Poznański zw 59 584
Okazjal
Skład papieru w najruchliwszym granicznym mieście w Ryuku z 3 pokojowym mieszkaniem bez odstępnego tylko towar za gotówkę do objęcia na miejscu brak księgarń, drukarni, introligatorni. Oferty Kurjer Poznański zw 59 571
Sprzedam
lub zamienie na kamieniec w Poznaniu restaurację z salą pełną koncesją bardzo dobrze prosperującą bez konkurencji, nowowzbudowane budynki z lokatorami 15 mórg roli bardzo ładnie położone Adres Kurjer Poznański zw 59 570
Skład cukierków
bez mieszkania sprzedam 2 500. Oferty Kurjer Poznański zw 59 555

Torby
szkolne płócienne 2,90, skórzane 13,— teki płócienne 1,50, skórzane 7,50 — własnego wyrobu. — Spółka Rymarzy, narożnik Podgórznej i Szkolnej.
zw 59 566
Nuty
tanio. Antykwarjat Strzelecka 2
zw 59 564
Książki szkolne
kupno, sprzedaż, zamiana. Antykwarjat, Strzelecka 2.
zw 59 559
Mierniczy
aparat okazyjnie. Stolarska 2, m. 1.
zw 59 602
Futro
męskie, spacerowe, spód piżmowce, kołnierzy czarna wydra, na niską, teższą figurę korzystnie sprzedam, Stary Rynek 53/54, mieszkanie 14.
zw 58 789
Majątek
290 mórg drenowany, pszennej ziemi w kulturze, 35 km. od Poznania sprzedam. Dwór 7 pokoi, elektryka, Gnieznowsz, Wierzbicie, ce. 5.
Pw 7282-56.472
Wóz
reklamowy. Bartkowiak, Poznań, Piaskowa 6/7.
zw 59 896
Wóz
ogrodniczy do mleka i wóz sztynowy. Bartkowiak, Poznań, Piaskowa 6/7.
zw 59 895
Piec żelazny
mało używany. Jasna 12, I, lewo.
zw 59 888
Bez
agentów kupię dom wprost od gospodarza wpłace 40 000. Łaskawe oferty Kurjer Poznański **zw 59 577/8**

Gościniec
pełnym wyszynkiem i gospodarstwem 52 morgowe, ładna sala do zabaw i ogród. stacja kolejowa w miejscu, przy Poznaniu, z powodu starości korzystnie sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zw 59 719
Domek
chlew, 2 morgi ziemi, 8.500.— Adres Kurjer Pozn. zw 59 800
Sprzedamy
gotowe przedsiębiorstwo bez konkurencji, powodzenie gwarantowane 10-letnim kontraktami dostaw, wielkie szanse rozbudowy, kapitał potrzebny 3 do 5 000 zł. Oferty pod „Egzystencja” do „Par”. Poznań. Pw 7 220 63.505
Rzeźnictwo
w pełnym biegu, na przedmieściu zaraz na sprzedaż. — Zgłoszenia „Par”. Toruń, pod „Rzeźnictwo” Pw 7 231-64.272
Jadalnię
sprzedam, nieużywana, modna, ciemny orzech, stół okrągły, krzesła skór — za 1.150. Zgłoszenia Kurjer Pozn. zw 59 815
Futro
bobrowe, poszycie czarne, kołnierzy wydra, sprzedam okazyjnie tanio. Obejrzeć można: Szamarszewskiego 2, I, lewo, zw 59 832
Piekarnię
w Poznaniu z mieszkaniem 4 pokojowym, z powodu wyjazdu — ewentualnie z meblami — tanio sprzedam. Adres Kurjer Pozn. zw 59 568/9
Kiosk
zaprowadzony, towar, urządzenie, koncesje, obrót miesięczny 5.000 zł, w porze letniej jak zimowej, sprzedam inwalidzie za 4.500 zł; powód objęcia innego przedsiębiorstwa. Zgłoszenia Kurjer Poznański zw 59 734

Samochód reklamowy
w dobrym stanie, gotowy do jazdy sprzedam bardzo tanio. Łaskawe zgłoszenia do Kurjera Poznańskiego zdw 59 859

Frak
średnia wielkość, do sprzedania. Krasieńskiego 4, m. 3, zdw 59 790

Wózek
sportowy, niklowany, sprzedam. Czerwiński, Cytadela, zdw 59 752

Wyjątkowa okazja!
Wycieczając, sprzedam poidarstwo przedwojenny sklep papierniczy w pełnym ruchu, z towarami lub bez, centrum Bydgoszczy (Śniadeckich 41) ładne, tanie mieszkanie. Pw 7 217-63,509

Koń
bronek, 5 lat, 1.68 wysoki. Bóznica 15, I., lewo. rw 2 676

Parcele
Puszczykowie sprzedam (dogodne spłaty.) Oferty Kurjer Pozn. zdw 59 620

Parcele
8 morgowe w Starolecie sprzedam. Adres Kurjer Poznański zdw 59 666

Nowy
Dom Komisowy sprzedaje, kupuje meble używane, różne inne rzeczy. Woźna 16. Pw 7024/5-56.378/9

Śrutownik
przemiał 500 kg na godzinę na sprzedaż. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 690

Piec
do palenia kawy „Emmrich Probat” pojemność 75 kg bardzo dobrze utrzymany na sprzedaż tylko za gotówkę. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 689

Restauracja
z dużym przyległym mieszkaniem zjazdem w większym powiatowym mieście do sprzedania. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 638

Parcele budowlane od 50 groszy m²
w okolicy Poznania sprzedaje Dom. Abdank, Aleje Marcinkowskiego 13 I., pokój 15. Pw 7017/18-34.25/26

Lampę
elektryczną, samowar, pierzynie sprzedam tanio. Zielona 2, m. 6, zdw 59 806

Autobus
jak nowy większy koncesja, linja sprzedam, wpłaty 10 000. Zgłoszenia Kurjer Poznański zdw 59 603/4

Wózek
dziecięcy sprzedam Szulc, Górna Wilda 17, mieszkanie 7. zdw 59 763 zdw 59 728

Skład
urządzeniem, centrum, sprzedam. Oferty Kurjer Pozn. zdw 59 706

Zamienię parcelę na samochód
Parcelę pod wille w Puszczykowskiej obok dworca. Reflektuje tylko na dobre wozy. Dokładne oferty do Kurjera Pozn. zdw 59 705

Olbryzmiego psa
doga duńskiej rasy, nadającego się do stróżowania wili lub większego mieszkania tanio sprzedam. Adamski, Dąbrowskiego 36 zdw 59 677

Piec
ślazny, ładny, mocny, sprzedam Skarbowska 23, mieszkanie 5, od 2-4, zdw 59 642

Piec
kapielowy stojący gazowy tanio sprzedam ślusarnia, Kanałowa 17, zdw 59 700

Parcele
naftianej kupisz lokując pewnie zaszczytowany kapitał, bo już od 60 groszy metr kwadratowy za Bramą Warszawską. „Osada” Rzeczypospolitej 9, P 6994-23,46

Sprzedam
wanne, Bosa 35 a. zdw 59 907

Sprzedam
dom 6 pokojowy z 1/2 morga ogrodu wpłaty 5 000 złotych, reszta według umowy. Piotr Leśniczak, Nowe Krosno, p. Mosina, zdw 59 875

Dobermanna
sprzedam Szlaska, Kosynierska 11, zdw 59 871

Dom
w pow. mieście Mogilnie sprzedam, gotówka 10,000 zł. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 820

Maszynę
do robienia pończoch sprzedam bardzo tanio. Atlantic, Wrocławska 15, I. zdw 59 835

Gruszki — śliwki
stoje do tchże, aparaty, gumy, aprezynki, szklanki 0.10, serwisy 8.50, obiadowe porcelana 12 osób 5.90, umywalkowe garnitury 7.50, prezenty ślubne, całkowite wyprawy najtaniej tylko wprost Wroniecka 24, Hurtownia Porcelany, podwórcze, zdw 59 890

Maszyna
damska Singera, okrągłe czółenka. Szyperska 3, m. 3, zdw 59 405

Jadalnie
lebowe, bogato rzeźbione, bardzo tanio. Stolarska, Bukowska 9, zdw 59 833

Futro
damskie karakulowe, skunksowy kołnier i futro męskie, dwa płaszczki modelowe damskie okazynie. Matejki 56, m. 4, zdw 59 778

Gdańska

szafa 230x183 stara, stół gabrieltowy, szachowy, biurko „Barok”, komody, lustra „Barok”, „Empire”, „Biedermayer”, sekretiera „Empire”, salon mahoniowy, garnitur klubowy (skóra), ekran „Biedermayer”, łóżko „Louis Filipp”, szafy, biblioteki, serwantki, stoły, krzesła, stoliki serwisowe, szkatuły do robótek, kilimy, skóry dzików, sarn, okazynie. — Antykvarnia Antoniego Pióro, Aleje Marcinkowskiego 23, Pw 7 295-36,63

Meble
używane kupuje i sprzedaje po najniższych cenach. Pocztowa 22 Pw 7 288-56,473

Antyki
wielki wybór, Pocztowa 22, Pw 7 289-56,474

Dom
nowy w centrum miasta Torunia wolny jeszcze od podatków, dochód roczny 12,000 zł. Cena sprzedaży 75,000 zł, wpłaty około 45,000 zł, sprzedaż Dziarnowski, Toruń, Szeroka 25, Pw 7292-64,274

5 KUPNA

Prasę
do oleju używaną na 5 kg. kuchnianego kupie natychmiast. Otto Fimmel, Nowy Tomysl, zdw 59 069

Restaurację
z mieszkaniem za gotówkę kupie. Zgłoszenia Kurjer Poznański zdw 59 463

Wille
wygodnie urządzone z ogrodem, położona w śródmieściu Poznania, kupie za pełną gotówkę. — Oferty do Kurjera Poznańskiego zdw 58 934

Wille
z wolnym mieszkaniem kupie zaraz. Wrzańska, Wały Zygmunta Staro 6, m. 10, I-4, zdw 59 580

Piec
westfalski kupie. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 575

Foxterriera
rasowego szczeniaka kupie. 27-go Grudnia 6, II, p. tr., zdw 59 616

Kupię
tokarkę, wiertarkę, aparat do spawania, imadło, kowadło, wszelkie narzędzia ślusarsko-kowalskie, używane, lecz dobrym stanie. Zgłoszenia Kurjer Poznański jw 1407

Łóżko
metalowe kupie. Zgłoszenia Kurjer Poznański zdw 59 686

Sypialnię
używaną okazynie kupie. Zgłoszenia Kurjer Poznański zdw 59 688

Pianino
brązowe kupie. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 624

Powózkę
lekka, mała kupie. — Zgłoszenia Kurjer Poznański zdw 59 749

Gabinet męski
używany, w lepszym wykonaniu, dobrze utrzymany, kupi za gotówkę Dom Komisowy, Dominikańska 3, telefon 2442. Pw 7213-35,73

Wille
mniejsza z wolnym mieszkaniem 5-pokojowym z komfortem kupie wprost od właściciela. Oferty z warunkami Kurjer Poznański zdw 59 900

Drukarnię
małą lub oddzielnie tygiłową folię maszynę do cięcia, 2-3 komplety pisma kupie tanio. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 860

Poszukuję
się resztki od 200—400 morg, dobra ziemia i ładne otoczenie, możliwie z rybnym stawkiem. Szczegółowe oferty do: Dziarnowski, Toruń, Szeroka 25, Pw 7 295-64,273

6 KAMIENICE

Poszukuję
kupna kamienicy w ośrodku miasta z wpłaty 120,000 zł. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 013

Dom
sprzedam Łazarska, nowy, mniejszy, placem. Oferty adresem składać Kurjer Pozn. zdw 59 730

„Polsko - Angielskie”
Tow. „Elastic-Beton” buduje domy na 15-letnie spłaty — Parcele pod Poznaniem od 50 gr mtr.² Informacje: Aleje Marcinkowskiego 13, pok. 15, telefon 3715 Pw 7022/23-34,83/4

Kamienicę
śródmieście Poznania, dochód 16,000 złotych, cena 165,000, wpłaty 60,000, reszta amortyzacja, sprzedaż „Kraus”, Pocztowa 30, zdw 59 822

Kamienicę
kupie, wpłacie 50,000, pośrednicy wykluczeni. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 884

Dom komfortowy
najlepszej dzielnicy Poznania sprzedam. Cena 190 tysięcy. — Zgłoszenia Kurjer Poznański zdw 59 848

Dom komfortowy
z składami centrum Poznania sprzedam. Cena 180 tysięcy. Zgłoszenia Kurjer Pozn. zdw 59 847. Pośrednicy wykluczeni.

7 PIENIĄDZ

40—50 000 zł

na I. hipotekę poszukuje na mój dom w Poznaniu, Kurjer Poznański zdw 59 617

Poszukuję

3—4 000 zł na I. hipotekę domu mieszkalnego. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 637

4 000

wypożyczyć hipotecznie. Procent dwupokojowe mieszkanie. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 724

10 000 złotych

pożyczki na I. hipotekę nowego domu czynszowego z ogrodem, za procent mieszkanie. Adres wskazać Kurjer Pozn. zdw 59 765

Zł 700

za gwarancją i dobrem oprocentowaniem na miesięczne spłaty poszukuje urzędniczka na stałej posadzie. Łaskawe oferty uprasza Kurjer Poznański zdw 59 742

4 — 5 000

na I. hipotekę poszukuje. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 804

Poszukuję

za odpowiednim za hipotekowaniem złotych 10 000. Łaskawe zgłoszenia do Kurjera Poznańskiego pod zdw 59 913

10 000

posiadam, wstąpię jako czynny wspólnik lub przejmę dobre przedsiębiorstwo. Tylko poważne oferty Kurjer Pozn. zdw 59 881

15 000

wypożyczyć na I. hipotekę za otrzymaniem stałej posady buchaltera bilansisty. Oferty do Kurjera Poznańskiego zdw 59 874

15 000

posiadam, proszę propozycje. — Oferty Kurjer Pozn. zdw 59 872

Pożyczki 4 — 6 000

na hipotekę nieruchomości w Poznaniu (dobry procent) poszukuje na życzenie za procent mieszkanie 2-3 pokojowe. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 841

8 DO WYNAJĘCIA

Kórnik

mieszkanie 4 pokoje przynależności, ogród, nad jeziorem, od 1 października do wynajęcia. Zgłoszenia do „Par”, Aleje Marcinkowskiego 11 pod 36,32. Pw 7 199-36,32

Mieszkanie

6 pokojowe, kuchnia, łazienka, duży balkon, 2 wejścia zaraz do odstępiania, tylko za zwrotem kosztów remontu. Trzy minuty od Starego Rynku. Adres wskazać Kurjer Poznański zdw 59 673

„Informator”

poleca mieszkania Ratajczaka 15 (Pasaż) zdw 59 685

Trzypokojowe

mieszkanie, dzierżawa 100 centur „Informator”, Ratajczaka 15, zdw 59 681

Czteropokojowe

komfortowe willa Sołacz Droga Urbanowska 11 a, bez odstępniego 200 miesięcznie od 1. 11. — Ogładać od 4—5 zdw 59 662

3 pokojowe

wygodami, parter, zgoda gospodarza oraz sypialnie elegancka. Słowackiego 23, m. 5, zdw 59 562

Pobliżu

Zoologu 2 pokoje, wysokie sutenreny, centralne ogrzewanie na biura lub spokojny warsztat ostatecznie na mieszkanie bez gotowania wprost od gospodarza do wynajęcia zaraz. Cena 75 złotych miesięcznie. Zgłoszenia z dokładnym podaniem personali refleksantów Kurjer Poznański zdw 59 558

Dwa

pokoje kuchnie wynajme. Adres Kurjer Poznański zdw 59 557

Czteropokojowe

meblami bez odstąpię. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 593

Pokój

kuchnia w wili, przedmieście, do wynajęcia. Piechowiak, Górna Wilda 3, zdw 59 709

Pokój

kuchnia rok zgóry, do wynajęcia. Obornicka 22, jw 1413

Pokój

kuchnia, lub 2 pokoje, światło elektryczne, wynajme zaraz. Staszica 17, Handschuh, zdw 59 768

Mieszkanie

2-3 pokojowe (Stęszew) przy dworcu. Zgłoszenia Kurjer Poznański zdw 59 635

Dwa

pokoje kuchnie zaraz wynajme gospodarz za miesięczną dzierżawę. Główna, Smolna 12 b, nowe zabudowanie. zdw 59 589/90

Mosina

dwupokojowe, kuchnia, Zgłoszenia: Poznań, Mielżyńskiego 22, m. 9, zdw 59 733

Jednopokojowe

kuchnia; dwupokojowe, kuchnia; czynsz 45 złotych, korzystnie odnajmie „Pawilon”, Marszałka Focha 15, zdw 59 852/3

Mieszkanie

4-pokojowe, komfortowe, słoneczne, na wysokim parterze w wili wprost od gospodarza do wynajęcia. Sołacz, Solacka 19, Pw 7216-36,59

Mieszkanie

3 pokoje, kuchnia z komfortem, I. piętro, Górna Wilda, z nową sypialnią, z nowym pokojem stołowym i meble kuchenne, pokój świeżo odmalowany, cena 5,500 zł. w tem 2 lata dzierżawa zapłaconą. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 758

Pokój

kuchnie z meblami, śródmieście, odstąpię. Młyńska 12, m. 12, zdw 59 747

3

lub 2 pokojowe (dzierżawa miesięczna) tanio wynajme. Czech, Puszczykowsko, zdw 59 618

Mieszkanie

1-2 pokoje kuchnia gospodarz. Adres Kurjer Poznański zdw 59 659

2

pokoje i kuchnia wprost od gospodarza wolne 1. 10. Serdecki, Poznańska 49 zdw 59 667

Mieszkanie

2 pokoje z kuchnią do wynajęcia. Bosa 7, Górczyn, zdw 59 713

3

pokoje kuchnia z meblami Stary Rynek, III piętro, cena 5 000. Oferty Kurjer Pozn. zdw 59 759

Mieszkanie

2 pokoje, kuchnia, 90 miesięcznie, 2 lata naprzód. — Baranowska, Grobla 17. Pw 7 288-56,469

Pokój

w śródmieściu zamienię na pokój z kuchnią. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 873

Dwupokojowe

600 rok dzierżawa wskazać Łukaszewicza 6, mieszkanie 14, zdw 59 869

Pokój

kuchnia meblami Górczynie z 1500 oddam zaraz. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 844

Mieszkanie

5 pokoi, kuchnia, łazienka, dla służby, gaz, elektryczność, cały dzień słońce, bardzo ciepło, od października do odstąpienia za zgodą gospodarza, czynsz miesięczny, zwrot kosztów remontu. Sokolowski, Górczyn, Stan. Knapowskiego 23, zdw 59 801

5 pokojowe

mieszkanie komfortowe oddam zaraz. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 887

Sześciopokojowe

czteropokojowe z komfortem przy Parku Wilsona już wolne za dzierżawę wynajmie „Pawilon” Marszałka Focha 15, zdw 59 851

3 pokoje

z komfortem do wynajęcia, czynsz 1/4 roczny, Sorówka, Dąbrowskiego 105, zdw 59 849

9 SZUKA MIESZK.

Trzypokojowego

mieszkania z wygodami od gospodarza poszukuje. Czynsz zapłaci zgóry. Oferty z warunkami do Kurjera Poznańskiego zdw 59 022

Mieszkania

5 pokojowego komfort, centrum, nie wyżej II. piętra. Czynsz pięć zgóry, poszukuje poważny refleksant. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 429

4 pokojowego

mieszkania od 1. 10. 31 r., najchętniej we wili, na I. piętrze, w okolicy ul. Grunwaldzkiej. — Zgłoszenia z podaniem warunków pod zdw 59 468

2 ewentl. 3 pokojowe

mieszkanie wprost od gospodarza miesięczny czynsz w Ławicy w dzierżawie. Zgłoszenia „Par”, Al. Marcinkowskiego 11 pod 56,447. Pw 7 189-56,447

Mieszkania

4 pokojowe, śródmieście, od gospodarza poszukuje Czynsz rok zgóry. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 365

Mieszkania

dwa pokoi z kuchnią poszukuje bezdzietne młode małżeństwo, ewentualnie roczny czynsz zgóry Pośrednicy wykluczeni. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 668

4 pokoi

nie wyżej II. p. tr., blisko kościoła Oferty Kurjer Poznański zdw 59 693

2 pokoi

próżnych komfortowym domu, kuchnia niekonieczna. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 694

„Informator”

poszukuje mieszkań Ratajczaka 15 (Pasaż) zdw 59 682

Mieszkania

2 pokojowego z kuchnią za dzierżawą miesięczną poszukuje urzędnik państwowy. Oferty z warunkami proszę Kurjer Poznański zdw 59 284

Mieszkania

2-3 pokojowe łazienka wprost od gospodarza za dzierżawę zgóry poszukuje. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 613

Dwupokojowego

mieszkania z kuchnią i łazienką najchętniej w okolicy Łazarska lub centrum. Oferty z podaniem warunków Kurjer Poznański zdw 59 605

Mieszkania

pokoju kuchni szukam Warunki Kurjer Poznański zdw 59 630

5-cio pokojowego mieszkania

Zupełnie
niekrepujący z klatki salonik wy-
jątkowo elegancko umeblowany
Piekary 24. m. 2. zdw 59 807

Pokój
umeblowany Szwajcarska 21.
mieszkanie 15. zdw 59 912

90 zł
wspólne pokoje utrzymaniem,
śródmieście. Zgłoszenia Kurjer
Poznański zdw 59 909

Pokój
Długa 8. mieszk. 11. zdw 59 801

Pokoiki
i frontowy pokój elektr. Wier-
zbice 33. mieszkanie 9. zdw 59 885

Pokój
1-2. Wielkie Garbary 18. III.
lewo. zdw 59 843

Uniwersytetu
partier, ewentualnie dwuosobowy.
Składowa 1. m. 16. zdw 59 799

Stacja
paniom. Adres Kurjer Poznański
zdw 59 830

Kantaka 7
m. 9. pokój utrzymaniem.
zdw 59 774

Mielżyńskiego
25 a. II. prawo, dwuosobowy, bez
pościeli, dla pań zdw 59 771

Blisko W. S. H.
dwuosobowy obiadem, bez wygo-
dy, telefon, pianino, Plac Dzia-
ły 6. m. 6. zdw 59 910

Niekrepujący
Patr. Jackowskiego 35 II prawo.
zdw 59 911

Pokój
frontowy, słoneczny inteligentne-
mu panu lub pani. Słowackiego 42
III. lewo. zdw 59 914

Pokój
z utrzymaniem. Stary Rynek 58.
mieszkanie 5. zdw 59 899

Dwuosobowy
słoneczny elektrycznym. Szama-
rzewskiego 1915. mieszkanie 31.
zdw 59 893

Wynajmę
pokój małżeństwu lub panom.
Rybaki 7. mieszk. 25. zdw 59 863

Śródmieście
frontowy duży dwu lub trzyoso-
bowy tanio. Aleje Marcinkow-
skiego 17 a. II. lewo. zdw 59 856

Pokoje
Gwarna 8. III. prawo.
zdw 59 855

Pokój
duży, frontowy, z elektrycznym
światłem, do wynajęcia. Raczni-
skich 2. parter, m. 2. zdw 59 837

Półwiejska
2. m. 6. utrzymaniem, pianino.
1-3 osobom. zdw 59 836

Słowackiego
35. mieszkanie 12. dwa pokoje
wynajmę. zdw 59 850

Centrum
pokój czysty, niekrepujący, wy-
najmę. Mielżyńskiego 22. I. mie-
szkanie 7. zdw 59 858

12 SZUKA POKOJU

Pokoju
większego z elektr. światłem w
okolicy ul. Łąkowej, własna bie-
lizna, poszukuje. Kurjer Poznański
zdw 59 208

Szukam
próżnego pokoju do przechowania
mebli. Oferty Kurjer Poznański
zdw 59 671

**„Informator“
poszukuje pokój**
Ratajczaka 15 (Pasaż) zdw 59 683

Pokoju
używaniem kuchni, elektryczno-
ścią poszukuje urzędnik. Zgło-
szenia podaniem warunków Kur-
jer Poznański zdw 59 679

Z klatki
schodowej pokoju, centralne ogrze-
wanie, centrum poszukuje
pań przyjezdny. Oferty Kurjer
Poznański pod zdw 59 631

Pokoju
niekrepującego z utrzymaniem
przy linii 4 Łazarz, Górczyn. —
Zgłoszenia z ceną do Kurjera
Poznańskiego zdw 59 600

Dwuosobowego
pokoju poszukują urzędniczki od
15. 9. cena konieczna. Zgłoszenia
Kurjer Poznański zdw 59 597

Dwa pokoje
elegancko umeblowane, niekrepu-
jące z łazienką, możliwie z tele-
fonom w centrum miasta poszu-
kuje pan. Oferty Kurjer Pozn.
zdw 59 596

Osobnem
wejsiem, leżanka 40 złotych. —
Oferty Kurjer Poznański
zdw 59 623

Pokój
niekrepujący 25-30 zł. Jeżyce.
Oferty Kurjer Pozn. zdw 59 829

Pokoju
zupełnie niekrepującego do 20 bm.
poszukuje zaraz przyjezdny. Ofert
ty ceną Kurjer Poznański
rw 2681

Student
poszukuje pokoju 15. w śródmie-
ściu utrzymaniem lub bez światła
elektrycznego. Oferty Kurjer Po-
znański zdw 59 812

Pokoju
z pościelą do 35 zł poszukuje so-
lidny. Kurjer Pozn zdw 59 883

Pani
poszukuje pokoju niekrepującego
od 15. do 35 zł. Oferty Kurjer
Poznański zdw 59 826

Pokoju
słonecznego, sympatycznego szuka
urzędniczka bankowa od 1. 10.
Kurjer Poznański zdw 59 902

Szukam
pokoju umeblowanego w Ławicy
blisko koszar 15 września. Zgło-
szenia Kurjer Pozn. zdw 59 894

Dwóch
do 3 pokoi próżnych, ciche biuro
i mieszkanie śródmieście zaraz.
Oferty zdw 59 880

13 LOKALE

Lokale
na skład lub biura, a także dla
adwokata w bliskosci sądów i
kościół do wynajęcia. B. Szko-
łowski, Ostrów (Włp.). Gimna-
zjalna 2 zdw 59 532

Ubikacja
na warsztat lub składnice z pra-
dem światłem elektrycznym i
wolnym zajadem przy tem garaż
Serdecki. Poznańska 49. obok
Ubezpieczalni Krajowej. zdw 59 658

Ubikacje
przy ul. Fredry, nadające się na
zakład fotograficzny, do wynaj-
cia wprost od gospodarza. — Ga-
blotki reklamowe do dyspozycji.
Oferty Kurjer Pozn. zdw 59 710

Piwnica
2 ubikacje 4x7 suche przy św.
Marcinie zaraz do odstąpienia.
Dąbrowskiego 18. skład. zdw 59 653

Na rzeźnictwo w Gdyni
duży skład i duża piwnica, w któ-
rej można urządzić warsztat. —
Punkt bardzo dobry. Korzystnie
wydzierżawi gospodarz. Oferty
Kurjer Poznański zdw 59 805

2 pokoje
próżne parterowe lub mały lokal
pokojem albo większy lokal ru-
chliwym centrum miasta wynaj-
mie. Oferty Kurjer Poznański
zdw 59 861

1 pokój
na biuro wielkości 2 1/2 x 6 m na
parterze z wejściem wprost z
klatki schodowej oraz składnica
i garaż zaraz do wynajęcia ul.
Słowackiego 18. Pw 6 993-50 106

Skład
10x5,5 z mieszkaniem, najlepsze
położenie Wągrowca wydzierż-
awie Kajkowski, Poznań, Podol-
ska 13. zdw 59 845

14 DZIERŻAWY

Dzierżawy
młynska wodnego poszukuje Oferty
Kurjer Poznański zdw 59 200

**Bardzo
korzystna dzierżawa**
resztówki z żywym i martwym
inwentarzem 540 móg czysty
dochód gruntowy 2,40 mk. Potrzeba
do objęcia ca. 20 000 zł.
czynsz dzierżawny według umowy
wyjątkowo wygodny dom z
wszelkimi nowoczesnymi urza-
dzeniami, poza cudownym parkiem,
słoneczne położenie nad lasem
nadające się na letnisko 3
km. od dworca. 40 km. od Po-
znania, 10 km od Gniezna. Zgło-
szenia pod 59 470

Dzierżawy
gospodarstwa do 50 móg bliżej
Poznania poszukuje Oferty Kur-
jer Poznański zdw 59 591

Lokalu
na jadalnię szukam. Oferty
Kurjer Poznański zdw 59 654

Piekarnię
parowa wydzierżawie. Objęcie
5 1/2 tysiąca — Bogacki, Toruń,
Wybickiego 45. zdw 59 813

Składu
małym mieszkaniem, dzierżawy
poszukuje fryzjer Oferty Kurjer
Poznański zdw 59 757

Pokój
na biuro, z telefonem i urzęd-
niem biurowym do wydzierżawie-
nia. Niewiecki, Długa 4. tel. 5942
Pw 7215-36.55

Wydzierżawie
w rynku. Szwarczdu natychmiast
4 ubikacje z dużym, wystawowym
oknem, ewent. z dwupokojowym
mieszkaniami i kuchnią nadające
się na każde przedsiębiorstwo
wprost od gospodarza. Zgło-
szenia Kurjer Poznański
zdw 59 625

Piekarnię cukiernię
w pełnym biegu, małym mieście
wydzierżawie; do objęcia 2 200 zł
Zgłoszenia Kurjer Poznański
dw 1002

Mleczarnię
dobrze prosperującą oddzierż-
awie, korzystne warunki Oferty
Kurjer Poznański zdw 59 857

16 OSOBISTE

Unieważniam
weksel zagubiony na 50 z wy-
stawięcia Stanisława Jarosza,
Dubin, pow. Rwiż, platny 20. 8.
1931. na zlecenie B. Bobkiewicz,
Jutrosin. zdw 59 779

Dokumenty
zabrane Kramarska wczoraj sie-
demnasta, proszę zwrócić podług
adresu w dokumentach. zdw 59 795

**Poznańskiej Fabryki
Musztardy „Stenia“**
pp. Stefanski i Reimann nie są
właścicielami fabryki jak się nie-
właściwie mianują, lecz tylko
dzierżawcami. Całkowite urządze-
nie fabryki należy do mnie. W.
Wadyński. Niska 24. zdw 59 798

Leu
jestem niespokojny, proszę czwar-
tek list lub siódma Metropolis.
zdw 59 708

15 UZDROWISKA

Bystra koło Białej
Cały rok czynne Uzdrowisko Dra
Szwarczewskiego dla osób wyma-
gających odpoczynku wzdnie. e-
czena z wykluczeniem czynnej
gruźlicy płuc. Ceny bardzo przy-
stępne. Prospekty na żądanie
nr 4570

Zdrowe uzdrowisko
Doświadczony pan czy też pani
domu czyni starania, aby wyje-
chać do uzdrowiska. Właściciele
uzdrowisk powinni ogłaszać się
już teraz w Kurjerze Poznań-
skim. — pismo tak popularnem.

**Zakład Sióstr
w Zaniemysłu**
przyjmuje od 1. 10. br. na stałe
mieszkanie z utrzymaniem starsze
panie i panów. Bliższe informacje
na życzenia. Telefon nr. 22.
dw 1035

21 ZGUBY

Unieważniam
zgubiona 28 sierpnia 1931 książecz-
kę wojskową na nazwisko Wil-
helm Prietz, wystawioną przez
P. K. U. Poznań-powiat. Wil-
helm Prietz, Bociniec, pow. Po-
znań, poczta Pobiedziska.
zdw 59 484

Zagubioną
książeczkę wojskową unieważ-
niam. Stanisław Urbanowicz
zdw 59 655

Znalezioną
w poniedziałek wieczorem przy
narożniku św. Marcina — Rataj-
czaka portmonetkę proszę oddać
w drogerji, św. Marcina 18.
zdw 59 651

22 ROZMAITE

Fotogenicznej
zgrabnej osoby, która zechciała-
by pozować do fotografii arty-
stycznej i rysunków ze szczerą
chęcią i prawdziwym zamiłow-
aniem — poszukuje. Zgłoszenia
proszę przesłać do Kurjera Po-
znańskiego dw 1011

Worki
jutowe, lniane z metkała i inne,
nowe oraz używane do wszelkich
celów oraz szycie powie-
rzonych worków, płacht itp. wy-
konuje i dostarcza po cenach
konkurencyjnych: R. Kunert i
Ska. T. z o. p. Poznań, Woźna
12. tel. 29-21. fabryka worków,
płacht i namiotów, hurtownia
filców i brezentu. Pw 6988-35.9

Obiady
krosowe, smaczne, urozmaicone.
Waly Zygmunta Augusta 1. m. 8
(narożnik Marcina). zdw 59 146

Rysunki
techniczne, odbitki wykonuje kon-
struktor Oferty Kurjer Poznański
zdw 59 553

Kuśnierka
reparuje, modernizuje damskie
futry. Poczta 31 a m. 8.
zdw 59 314

Kolnierzyk 15 gr
szytowo prasuje. Kozia 15. III.
lewo. zdw 59 588

Bufet
na rachunek z kaucją do 1 000 zł
przyjmuje najchętniej na prowincji
Oferty Kurjer Poznański
zdw 59 611

6,90
koszulka zefirowa
biała smokingo-
wa od 8,90; spor-
towa z krawatką
od 5,90; marqui-
sette jedwabne
od 10,50; nocne
od 7,90, dzienne
białe od 8,90. —
trykotowe 2,90.
kalesony trykotowe od 2,25. Try-
koty męskie i dziecięce w wiel-
kim wyborze po znacznie niż-
szych cenach poleca Fabryka Biel-
izny J. Schubert, ul. Wrocław-
ska 3. Pw 7 224-36.38

Mistrzini
wykonuje tanio wszelka krawiec-
czyzna damska Pelagia Przy-
byłówna, Romana Szymańskiego
9. I. zdw 59 809

Kursy modniarstwa
Oznajmiam, że 15 września już
otwieram nowy trzymiesięczny
kurs modniarstwa, kapeluszy
damskich. Koszty kursu 150 zł w
3 ratach. Zgłoszenia przyjmuje
F. Niemijska „Salon mód”, Ma-
tejski 1. telefon 72-16.
zdw 59 827

11,50
podjęcie stroj-
ne z klocka, po-
wleczenie na po-
duszka 2,60 po-
duszka strojna
od 3,60 podusz-
ka strojna z fa-
bana od 5,25.
powleczenie na
pościel od 7,90
poleca Fabryka
Bielizny — J.
Schubert, Wro-
cławska 3.
Pw 7 225-36.37

Reprezentantowi
mającemu stosunki w sferach ho-
telowych, kasynach pierwszorząd-
nych restauracjach, oddamy za-
stępstwo na lukratywny artykuł
krajowego wyrobu. 50% tańszy od
towaru zagranicznego. Oferty pod
„Reprezentant” do „Par” Poznań.
Pw 7218-63.507

Tylko 70 zł
całodzienne utrzymanie 5x dla
studentów wielka żniża. Jądło-
dajnia. Chwałszewo 2. Górna
Wilda 15. rw 2770

Miły
pobył „Paryżanka”, Półwiejska
30. Koncert, separatk. zdw 59 863

Chiromantka
z długoletnią doświadczoną prak-
tyką, przeprowadziła się z ulicy
Marcelego Moitego 2 na ulicę
Franciszka Ratajczaka 15. mie-
szkanie 10. II. piętro, 1 wejście
z Pasażu Apollo zdw 59 769/70

Salon
mód, pracownia najnowszych mo-
delli sukien, dział angielski, pla-
szczy, kostiumów. Praca li naj-
prędniejsza pod zwanarancja. Fir-
ma Jankowski. Kreta 23.
zdw 59 744

Futra
modernizuje, naprawia, poszywa
kolnierze, obsady, rzetelna pra-
cownia damskich, męskich futer.
Firma Jankowski. Kreta 23.
zdw 59 743

23 OŻENKI

Córka
zemianina lat 32 chce poznać in-
teligentnego dobrego katolika.
Polaka przystojnego, wysokiego,
zdrowego z stałym charakterem,
niezależnego materialnie, chętnie
leśnika do lat 38. Cel matrymo-
niajny. Zgłoszenia proszę skiero-
wać do Kurjera Poznańskiego,
możliwie z podobizną pod
zdw 59 472

Panowie
który z Was dla panny lat 31
mającej przystojnej gospodarniej
grałającej uczciwej, poważnej we-
sołej i posażnej swa ofertę w Ku-
rjerze Pozn zdw 59 849 złoży i
kawalersku kres poloży? —
Pierwszeństwo beda mieli panowie
z egzystencją, uczciwi, weseli.

Zakład
fryzjerski posiadam, wyjde po-
wótrnie zamaż, miasto powiatowe,
wojsko Starszy pan może się
zgłosić pismieniem do Kurjera
Poznańskiego nw 5 907

15 000
potrzebuje do podtrzymania eg-
zystencji przedsiębiorstwa, która
z pań pożyczony? Ożenek nie wy-
kluczony łaskawe oferty Kur-
jer Poznański zdw 59 882

Wdowiec
lat 64. kupiec, właściciel nieru-
chomości, szuka odpowiedniej żony
z majątkiem od 10.000 zł. —
Zgłoszenia skierować z calem za-
ufaniem do Kurjera Poznańskiego
zdw 59 816

Dla
mojej kuzynki, 19-letniej, córki
młynarza, z dobrem wykształce-
niem, poszukuje meża, kawalera,
o dobrym charakterze, uczony
młynarz pierwszeństwo. Poważni
zechcą oferty możliwie z fotogra-
fją skierować do Kurjera Po-
znańskiego zdw 59 821

Pani
inteligentna, wdowa, katoliczka,
z majątkiem żywej znajomości
wyższego, starszego urzędnika. —
Nauczyciel wdowiec ma pierw-
szestwo. Cel ożenek. Oferty
urazam do Kurjera Poznań-
skiego pod zdw 59 817

Dwie
panienki inteligentne posiadające
po 15.000 gotówki, wyda zamaż
za kupców lub urzędników. Zgło-
szenia biuro „Wanda”. Fabrycz-
na 35a m. 20. zdw 59 904

Poszukuje
dla siostry, wdowy bezdzietnej lat
35, właścicielki kamienicy meża,
tylko urzędnika na wyższym sta-
nowisku, lub właściciela domu.
Panowie do lat 45 maja pierw-
szestwo. Zgłoszenia Kurjer Po-
znański zdw 59 901

Dla
brata cukiernika lat 30. z gotów-
ką 10.000 poszukuje żony, panny
lub młodej wdowy, posiadającej
interes, realność lub gotówkę.
Oferty Kurjer Pozn. zdw 59 864

24 NAUKA

Kurs tańca
rozpocznym. Mikołajczak Pocz-
towa 29. Pw 7 021-34.81

Gimnazjastów
przyjmie pedagog z zupełnie u-
trzymaniem i pomocą naukową.
Okolica Łazarza. Opłata 80 zł.
Adres wskaże Kurjer Poznański
zdw 59 414

**Poznańskie
Kursy Budownictwa**
(Szkoła Przygotowawcza). Kra-
szewskiego 17 mieszkanie 1A.
Pw 7 130-36.416

Nauczyciel
z matura gimnazjalna i semina-
ryjna poszukuje korepetycji albo
posady jako nauczyciel domowy
na wsi. Oferty Kurjer Poznański
zdw 59 867

Udziele
korepetycji w zakresie klas 1-6
gimn. typu humanistycznego. —
Specjalność algebra, geometria,
fizyka. Oferty Kurjer Poznański
zdw 59 892

Engineer
seeks English conversation with
lady on spiritual topics — apart
from every-day routine Kurjer
Poznański zdw 59 656

4 kurs tańców
nowoczesnych, narodowych 15.
rozpoczyna Profesor Szwurek.
Dom Rzemieślniczy, ul. Rataj-
czaka. zdw 59 545

Poszukuje
lekcji prywatnych początków pol-
skiego i muzyki. Zgłoszenia li-
stowe Turno Kinga, Ostroróg 2
Poznań zdw 59 822

Rutynowany
korepetytor udziela lekcji zakres
8 klas. Oferty Kurjer Poznański
zdw 59 276

Parisienne
donne leçons français Rue Strze-
lecka nr. 25 chez madame Siera-
dzon, III. étage, logement 8,
zdw 59 621

Pisania na maszynie
stenografii wyucza „Stenoma”
Biuro Przepisywań, Powleń 1
Tłumaczek Poznań ul. 27 Grud-
nia 18 (front gmachu Teatru
Polskiego). zdw 59 581

Poszukuje
domowego nauczyciela dla chłop-
ca 10 letniego zaraz Zgłoszenia
do Kurjera Poznańskiego
zdw 59 574

Studentkom
pokoje słoneczne czyste. Adres
Kurjer Poznański zdw 59 561

Dam pokój
za odpracowanie zadań szkolnych
i muzycznych zakres II. gimn.
dziewczęce. Oferty Kurjer Po-
znański zdw 59 594

Komplety
wzorowo prowadzone dla dzieci
od 6 lat, dodatkowo język fran-
cuski. Oferty Kurjer Poznański
zdw 59 592

Studentka
nauczycielka z dyplomem przeby-
wająca 1 1/2 roku we Francji, u-
dziela lekcji matematyki, fran-
cuskiego przygotowuje do klas.
wyjedzie chętnie na kondycje.
Zgłoszenia do Kurjera Poznań-
skiego zdw 59 625

Angielskiego
francuskiego — włoskiego — nie-
mieckiego — udzielają praktycz-
nie, teoretycznie osoby wykształ-
cone — matura — uniwersytet —
korespondencja. Strzelecka 31 —
podwórce wprost II. prawo.
zdw 59 792

Student
dobry korepetytor udzieli lekcji
za stancje. Oferty Kurjer Po-
znański zdw 59 808

Książkowości
stenografii (polskiej, niemieckiej),
pisania na maszynie wy-
uczamy w godzinach przedpo-
łudniowych i wieczornych. Postep.
Plac Sapieżyński 2a.
zdw 59 786/7

Angielka
udziela lekcji tanio, łatwą szyb-
ką metodą, św. Marcina 18. mie-
szkanie 3. zdw 59 896

25 MUZYKA

Fortepian
do ćwiczeń, lekcje muzyki. Młyn-
ska 3. III. lewo. zdw 59 451

Duet
artystyczny koncertowo-tanecz-
ny, pierwszorzędny zaraz wolny.
Skrzypek dyplomowany pianista
kompozytorem. Oferty z poda-
niem warunków do Kurjera Po-
znańskiego zdw 59 871

Lekcji
gry fortepianowej udzielałam grun-
townie. Cena przystępna. Waly
Zygmunta Augusta 1. m. 8. (narożnik
Marcina). zdw 59 147

Śpiewu solowego
prof. Wł. Potemski przyjmuje za-
pisy Waly Zygmunta Augusta 2.
zdw 59 34

Lekcyj
fortepianu sumiennie udziela.
Prusa 17 mieszk. 7. zdw 59 701

Czelista
jazzbandzista ze śpiewem ewtl.
pobocznym instrumentem na pro-
wincji. Oferty „Par” pod nr. 36.50
Pw 7284 36.50

Lekeyj
fortepianu udziela nauczycielka.
Ratajczaka 10. I. zdw 59 892

Absolwentka
konserwatorium państwowego u-
dziela lekcji na fortepianie. —
Adres Kurjer Pozn zdw 59 877

26 ROZRYWKA

Ita Rina
w największej czeskiej relacji
filmowej „Skąd niema powrotu”
(Szubieniczna Tośka)
Pw 7 290-36.61

Dwory wiejskie
dbające o przysporze-
nie swych dochodów
używają podczas wy-
kopców ziemniaków,
buraków i ziemiopło-
dów wogóle

znaczkki kontrolne
które wydają za każdy
wybrany szefel w celu
przeprowadzenia kontro-
li zbioru i ułatwie-
nia pracy przy oblicze-
niu wypłaty.

Znaczkki kontrolne, jak
poniższy wzór, w rol-
kach po 1000 lub 2000
znaczków perforowa-
nych i bieżaco nume-
rowanych, w różnych
kolorach kartonu, wy-
konuje masowo na spe-
cjalnych maszynach-
automatach

Drukarnia Polska
Sp. Akc.
w Poznaniu, św. Marcina 70.
Wykonanie w kilku godzinach

**Dom.
Świączyn
01000**

**Dom.
Świączyn
00999**

**Dom.
Świączyn
00998**

**Dom.
Świączyn
00997**

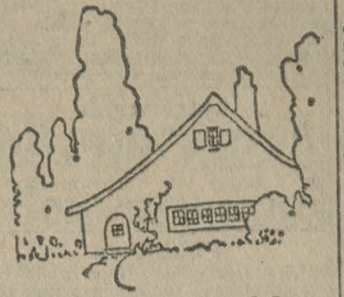
**Dom.
Świączyn
00996**

**Dom.
Świączyn
00995**

**Dom.
Świączyn
00994**

**Dom.
Świączyn
00993**

**Dom.
Świączyn
00992**

Zdrowe uzdrowisko
Doświadczony pan czy też pani
domu czyni starania, aby wyje-
chać do uzdrowiska. Właściciele
uzdrowisk powinni ogłaszać się
już teraz w Kurjerze Poznań-
skim. — pismo tak popularnem.

**Zakład Sióstr
w Zaniemysłu**
przyjmuje od 1. 10. br. na stałe
mieszkanie z utrzymaniem starsze
panie i panów. Bliższe informacje
na życzenia. Telefon nr. 22.
dw 1035

Unieważniam
zgubiona 28 sierpnia 1931 książecz-
kę wojskową na nazwisko Wil-
helm Prietz, wystawioną przez
P. K. U. Poznań-powiat. Wil-
helm Prietz, Bociniec, pow. Po-
znań, poczta Pobiedziska.
zdw 59 484

Znalezioną
w poniedziałek wieczorem przy
narożniku św. Marcina — Rataj-
czaka portmonetkę proszę oddać
w drogerji, św. Marcina 18.
zdw 59 651

Obiady
krosowe, smaczne, urozmaicone.
Waly Zygmunta Augusta 1. m. 8
(narożnik Marcina). zdw 59 146

Rysunki
techniczne, odbitki wykonuje kon-
struktor Oferty Kurjer Poznański
zdw 59 553

Kuśnierka
reparuje, modernizuje damskie
futry. Poczta 31 a m. 8.
zdw 59 314

Mistrzini
wykonuje tanio wszelka krawiec-
czyzna damska Pelagia Przy-
byłówna, Romana Szymańskiego
9. I. zdw 59 809

11,50
podjęcie stroj-
ne z klocka, po-
wleczenie na po-
duszka 2,60 po-
duszka strojna
od 3,60 podusz-
ka strojna z fa-
bana od 5,25.
powleczenie na
pościel od 7,90
poleca Fabryka
Bielizny — J.
Schubert, Wro-
cławska 3.
Pw 7 225-36.37

Reprezentantowi
mającemu stosunki w sferach ho-
telowych, kasynach pierwszorząd-
nych restauracjach, oddamy za-
stępstwo na lukratywny artykuł
krajowego wyrobu. 50% tańszy od
towaru zagranicznego. Oferty pod
„Reprezentant” do „Par” Poznań.
Pw 7218-63.507

Tylko 70 zł
całodzienne utrzymanie 5x dla
studentów wielka żniża. Jądło-
dajnia. Chwałszewo 2. Górna
Wilda 15. rw 2770

Miły
pobył „Paryżanka”, Półwiejska
30. Koncert, separatk. zdw 59 863

Chiromantka
z długoletnią doświadczoną prak-
tyką, przeprowadziła się z ulicy
Marcelego Moitego 2 na ulicę
Franciszka Ratajczaka 15. mie-
szkanie 10. II. piętro, 1 wejście
z Pasażu Apollo zdw 59 769/70

Salon
mód, pracownia najnowszych mo-
delli sukien, dział angielski, pla-
szczy, kostiumów. Praca li naj-
prędniejsza pod zwanarancja. Fir-
ma Jankowski. Kreta 23.
zdw 59 744

Futra
modernizuje, naprawia, poszywa
kolnierze, obsady, rzetelna pra-
cownia damskich, męskich futer.
Firma Jankowski. Kreta 23.
zdw 59 743

23 OŻENKI

Córka
zemianina lat 32 chce poznać in-
teligentnego dobrego katolika.
Polaka przystojnego, wysokiego,
zdrowego z stałym charakterem,
niezależnego materialnie, chętnie
leśnika do lat 38. Cel matrymo-
niajny. Zgłoszenia proszę skiero-
wać do Kurjera Poznańskiego,
możliwie z podobizną pod
zdw 59 472

Panowie
który z Was dla panny lat 31
mającej przystojnej gospodarniej
grałającej uczciwej, poważnej we-
sołej i posażnej swa ofertę w Ku-
rjerze Pozn zdw 59 849 złoży i
kawalersku kres poloży? —
Pierwszeństwo beda mieli panowie
z egzystencją, uczciwi, weseli.

27 SZUKA PRACY

Ogłoszenia do 30 słów dla poszukujących posady w tej rubryce obliczamy po jednej trzeciej cenie drobnych.

Pomocnik
aptekarski poszukuje posady zaraz na krótszy czas. Adres Apteka w Miejskiej Górze zdw 59 185

Kucharka
samodzielną dobrą świadectwami szuka posady. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 150

Radjotechnik
dobry sprzedawca. Warsztat laboratoryjny. Praktyka w pierwszorzędnym firmach warszawskich. Poszukuje posady w Poznaniu lub w jednym z miast województwa Poznańskiego. Łaskawe oferty Kurjer Poznański zdw 59 298

Portjerstwa
w większym domu, którym się może wyłącznie zająć poszukuje młodszy emeryt państwowy. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 243

Leśnik
ogrodnik pszczelarz, zamiłowany w swoim zawodzie, uczciwy, sumienny, samotny, lat 29, poszukuje pracy. Zgłoszenia Kurjer Poznański zdw 59 330

S. O. S.
Pomocnik handlowy (kolonialista) palacz kawy, biurowy i korespondent, żonaty, bezdzietny lat 23, wolny od wojska, prosi o jakikolwiek bądź posadę, choć za niskim wynagrodzeniem. Posiada chlubne świadectwa. Łaskawe oferty Kurjer Poznański zdw 59 232

Panna
lat 21 poszukuje posady do dzieci. Miejscowość obojętna. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 762.

Kreślarz
poszukuje posady wzgl. przyjmie prace do domu. Zgłoszenia Kurjer Poznański zdw 59 415

Gospodyni
w średnim wieku, znająca dokładnie swój zawód, posiadająca dobre rekomendacje, poszukuje posady od 1. 10. jako samodzielna w większym majątku. Łaskawe zgłoszenia do Kurjera Poznańskiego zdw 59 467

Młynarz
lat 26 kilkoletnia praktyka poszukuje posady. Obeznany również z obsługą motoru ssącego i Diesla. Łaskawe zgłoszenia do Kurjera Poznańskiego zdw 59 473

Pracznica
poszukuje prania. Oferty Kurjer Poznański jw 1410

Panna
lat 21, uczciwa, pracowita poszukuje obsługi do 1-2 dzieci przy lepszej rodzinie, od 15 września. Zgłoszenia Kurjer Poznański zdw 58 810

Młodszy handlowiec
przyjme zastępstwo w Poznaniu na różne artykuły szczególnie wchodzące zakres branż kolonialnej itp. na prowizję, tylko poważnych i solidnych firm. Łaskawe oferty Kurjer Poznański zdw 58 880

Nauczycielka
w seminarjum wykształceniem w dziedzinie korepetycji lub przyjmie posadę w majątku. Zgłoszenia do Kurjera Poznańskiego zdw 59 670

Służąca
umiejąca dobrze gotować poszukuje posady. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 680

Kucharka
starsza, sumienna, z samodzielnym gotowaniem i pieczeniem, poszukuje od 1 października posady u samotnej starszej osoby lub dwóch. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 739

Służąca
samodzielną poszukuje posady. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 643

Kreślarz
poszukuje posady. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 676.

Posługaczka
poszukuje posługi całodziennej. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 554

Magistra farmacji
z dwuletnią praktyką poszukuje posady. Zgłoszenia do Kurjera Poznańskiego zdw 59 645

Służąca
uczciwa poszukuje posady od 1 października. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 644

Dziewczyna
szuka posady 15 września, znająca gotowanie i wszystko. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 643

Pierwszą
posadę do wszystkiego z gotowaniem przyjmie Zgłoszenia: Wierzbicice 17 Grzesiak zdw 59 641

Buchalter - handlowiec
kawaler siła rutynowana, długoletnia praktyka, dokładna znajomość spraw wekslowych i podatkowych ubezpieczeniowych, wszechstronne znajomości wszelkich prac biurowych poszukuje odpowiedniej posady. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 587

Dzielną
z długoletnią praktyką poszukuje posady zaraz ewent. później branża obojętna Zgłoszenia Kurjer Poznański zdw 59 585

Biurowa
początkująca z kursem handlowym szuka posady od 1. 10. 31. Łaskawe oferty proszę do Kurjera Poznańskiego zdw 59 615

Dziewczyna
w przykrym położeniu posiada matkę starszą na utrzymaniu, prosi o pracę w fabryce lub o posługę. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 610

Nauczycielka-maszynistka
poszukuje jakiegokolwiek posady. Oferty Ambrożkiewicz, Koźmin, zdw 59 608

Szofer
b instruktor nie usuwający się od żadnej pracy poszukuje stałej posady za małym wynagrodzeniem chlubne świadectwa. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 599

Osoba
pracowita rzetelna z dobrym gotowaniem szuka posady do 1-2 osób (wynagrodzenie skromne). Oferty Kurjer Poznański zdw 59 595

Dziewczyna
do wszystkiego, samodzielnym gotowaniem, szuka posady. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 714

Uczciwa
pracznica szuka prania. Oferty Kurjer Poznański rw 2675

Panienska
w przykrych sytuacjach, inteligentna uczciwa, szuka posady do pomocy pani, lub krawcowej. Oferty Walicka, Lwówek, dw 1034

Starsza
osoba poszukuje posady do wszelkich prac domowych za utrzymanie z własną posiedzi. Wojciechowska, Staszica 9, I prawo, jw 1430

Dziewczyna
starsza, wiejska, kucharka samodzielna poszukuje posady od 1. 9. lub 1. 10. Oferty Kurjer Poznański jw 1427

Dziewczyna
poszukuje posady do wszystkiego zaraz. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 811

Gospoia
młodsza, uczciwa, zna dobre gotowanie, poszukuje posady od 15. do wszystkiego 1-2 osób w lepszym domu. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 810

Posługi
poszukuje Zgłoszenia Kurjer Poznański zdw 59 878

Poszukuję
posługi przed południem od 15. Oferty Kurjer Pozn. zdw 59 866

Młody
młynarz szuka posady 15. 9. Zna motory ssące Deutz - Adres Antoni Grenel, Śmieszkowo, poczta Czarnków, zdw 59 867

Panienska
do dzieci, umiejąca haftować, szuka posady. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 797

Posługaczka
poszukuje posługi. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 796

Pokojowa
uczciwa sumienna z dobrymi świadectwami poszukuje posady. Zgłoszenia do Kurjera Poznańskiego zdw 59 842

Biegła
maszynistka polsko - niemiecka poszukuje posady ewentualnie dorywczo. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 695

Dziewczyna
gospodarska silna poszukuje miejsca r inteligentnych państwa. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 761

Posady
inkasenta poszukuje złoże 1000 zł kaucji i zabezpieczenie do 10 tys. zł. Zgłoszenia Kurjer Poznański zdw 59 230

Sierota
lat 20 sympatyczna, bezwzględnie uczciwa, umiejąca dobrze gotować, znająca wszelkie zaprawy szuka posady 1. X. najchętniej do 2-3 osób, możliwe bez prania. Oferty Kurjer Pozn. zdw 59 766

Garderobianka
poszukuje jakiegokolwiek posady może złożyć kaucję. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 632

Klarnecista
rutynowany saksofon alt, sopran wolny przyjmie posadę wszędzie. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 639

Krawcowa
na bieliznę, przeróbkę, wyprządanie szuka posady 2.50 dziennie. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 636

Pomocnik
fryzjerski szuka posady. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 754

Techniczka
dentystyczna, obeznana z operatywa, szuka posady. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 745

Służąca
z całonocnym gotowaniem poszukuje posady. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 697

Dziewczyna
starsza, uczciwa, religijna, z dobrymi, długoletnimi świadectwami, samodzielnym gotowaniem, poszukuje posady zaraz lub od 1. 10. br. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 703

Dziewczyna
uczciwa i pracowita szuka posady tylko u lepszego państwa od 1. 10. 31. Oferty Kurjer Poznański zdw 56 725

Dziewczyna
z gotowaniem z poleceniami poszukuje posady 15 września. - Oferty Kurjer Pozn. zdw 59 735

Dziewczyna
lat 30 z lepszej rodziny, pracowita, uczciwa, dobre świadectwa, dobre gotowanie, jako samodzielna poszukuje posady od 1. 10. 31 roku w lepszym domu do 2-3 osób. Łaskawe oferty Kurjer Poznański zdw 59 721

Pracznica
rzetelna poszukuje jeszcze kilka prań. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 732

Dziewczyna
z prowincji szuka posady z praniem. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 711

Posługę
w biurze lub w składzie przyjmie zaraz. Zgłoszenia Kurjer Poznański zdw 59 707

Poszukuję
posługi lub prania. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 672

Młody
człowiek z wykształceniem gimnazjalnym, władający językiem polskim, niemieckim, francuskim poszukuje jakiegokolwiek bądź posady. Chętnie udzieli korepetycji, specjalność: matematyka, łacina. Zgłoszenia Kurjer Poznański zdw 59 814

Pielęgniarka
lat 25, umiejąca szyc i haftować, szuka jakiegokolwiek posady. - Zgłoszenia Kurjer Poznański nw 5 631

Małopolanka
z dobrym gotowaniem przyjmie posadę od 15. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 828

Dziewczyna
z dobrym gotowaniem poszukuje posady od 15 września. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 793

Sierota
poszukuje posady do wszystkiego zaraz lub 15. 9. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 791

Poszukuję
samodzielną posady z dobrym gotowaniem, dobre świadectwa. Kurjer Poznański zdw 59 785

Rutynowana
urzędniczka bankowa z praktyką handlową, zna wszelkie prace w zakresie bankowości wchodzące, obeznana z różnymi rodzajami buchalterji pisze także na maszynie, szuka posady. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 794

Uczciwa
czysta dziewczyna poszukuje posady do wszelkich prac domowych. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 781

Panienska
przyjme posadę do wszystkiego 15 września. Zgłoszenia Kurjer Poznański zdw 59 776

Stenotypistka
początkująca zdolna znająca wszelkie prace biurowe poszukuje posady zaraz lub później. Miejscowość obojętna. Łaskawe oferty Kurjer Poznański zdw 59 825

Młodsza
dziewczyna z dobrem 2 letnim świadectwem szuka posady do wszelkiej pracy domowej i dz.eci. Nawrocka, Pamiętkowa 7, u p. Borskiego zdw 59 908

Służąca
uczciwa, z samodzielnym, dobrem gotowaniem, własną posiedzią poszukuje posady od 15. 9. za skromnym wynagrodzeniem. Oferty Kurjer Poznański zdw 59 903

Aptekarska
siła pomocnicza (dyplom drogi-cy) z 6 letnią praktyką w aptekach poszukuje posady w aptece, drogerji lub hurtowni zaraz lub później Łaskawe oferty Kurjer Poznański zdw 59 862

Pokojowa
w średnim wieku (bardzo dobre świadectwa), umiejąca gotować, poszukuje posady pokojowej lub do wszystkiego od 15. 9. Oferty do Kurjera Pozn zdw 59 834

Dzielną
czeladnik piekarski poszukuje posady natychmiast lub później Oferty Kurjer Poznański zdw 59 898

Gospodyni
kilku lat praktyki z dobrimi poleceniami poszukuje posady od 1. X. rb Zgłoszenia do Kurjera Poznańskiego zdw 59 897

28 WOLNE MIEJSCA

Pomocnik
dobry ekspedjent, obeznany z działem fotograficznym, władający językiem polskim i niemieckim potrzebny natychmiast. Do zgłoszeń należy dołączyć odpis świadectw, fotografie i podanie wymaganie pensji. W Siemianowski, Drogerja pod Lwem, Keynia Włkn. Pw 7 197-63.501

Fachowca
do konserwowania grzybów na puszkę przyjmujemy zaraz Oferty pod Nr. 1125 do „Par”, Poznań, Aleje Marcinkowskiego, Pw 7 200-63.499

Modelki
idealnie zbudowanej, przystojej poszukuje. Zgłoszenia z podaniem warunków proszę skierować do Kurjera Poznańskiego dw 1012

Książkowy
potrzebny na stałą posadę do przedsiębiorstwa handlowego w Bydgoszczy Požadane: język polsko - niemiecki oraz kaucja 10 000 złotych. Zgłoszenia poważnych reflektantów do Kurjera Poznańskiego z zwiadczeniem i odpisami świadectw zdw 59 191

Pokojowa
potrzebna - warunek długoletnie świadectwa. Zgłosz. Kurjer Poznański zdw 59 407

Ghcesz
otrzymać posadę? Musisz ukończyć kursy korespondencyjne m. Sekulowicza Warszawa Zóraw a 42 Wyuczaj listownie: buchalterji, rachunkowości, korespondencji, stenografji, handlu prawa kaligrafji daktylografji, towaroznawstwa, języków pisowni gramatyki polskiej ekonomji. Żądajcie prospektów. nw 5504

Ekspedjentka
do składu rzeźnickiego zaraz potrzebna. Zgłoszenia Nowaczyk, Grodzisk, Plac św Anny 7, zdw 59 536

Uczennica
inteligentna może się zgłosić. - Plac Świętokrzyski 4 Sport, zdw 59 576

Profesor (ka)
z językami jako nauczyciel (ka) domowy (a) na prowincję poszukiwany. Zgłoszenia do Kurjera Poznańskiego zdw 59 573

Agentki
agencji poszukiwani Pensja 150 złotych oraz prowizja. Adres wskaże Kurjer Poznański zdw 59 606

Służąca
do wszystkiego z dobrem gotowaniem, praniem i prasowaniem potrzebna zaraz ewentl 15 9 Ul. Grunwaldzka 19, drugie piętro, lewo. zdw 59 598

Dziewczyna
czysta, dobre gotowanie 15. Ratajczaka 28 m. 11. zdw 59 916

Stenotypistka
rutynowana potrzebna do biura notarialnego i adwokackiego w Poznaniu Zgłoszenia Kurjer Poznański zdw 59 905

Posługaczka
cały dzień z gotowaniem. Kwiatowa 6 mieszkanie 9 zdw 59 879

Dziewczynę
z samodzielnym dobrem gotowaniem do wszystkiego od 15. Warunek dobre świadectwa. Adres poda Kurjer Pozn zdw 59 876

Ekspedjent
do wyszynku wódek z kaucją od zaraz potrzebny. Do Kurjera Poznańskiego zdw 59 870

Ucznia
rzeźnickiego poszukuje W Wolny Swarzędz zdw 59 927

Młynarz
kawaler, sumienny i dzielny fachowiec, obeznany z motorem Hillego, potrzebny zaraz. Młyn Motorowy, Oborniki, dw 1 039

Apteka
poszukuje wykwalifikowanej siły do taksowania i kopjowania recept i pisania rachunków na 10 dni w miesiącu. Referencje i warunki Kurjer Pozn. dw 1 037

Dzielną
fryzjerka manikurzystka potrzebna zaraz. Fryzjer Hotel-Polonia, zdw 59 840

Ucznia
uczciwego branży restauracyjno-kolonjalnej przyjme zaraz na prowincję. Zgłoszenia z świadectwami i fotografią do Kurjera Poznańskiego rw 2 674

Uczciwą
posługaczka potrzebuje zaraz z praniem. - Zgłoszenia między 9-10. Wierzbicice 30, Stary brat, zdw 59 906

Za
posługę oddam pokój Krzyżowa 5. parter, prawo zdw 59 556

Panienska
14-15 lat do 6 letniego chłopczyka potrzebna zaraz. Górna Wilda 73 m 32 zdw 59 565

Uczeń
rzeźnicki, syn gospodarza potrzebny zaraz. Dyderski, Marsz. Focha 87, zdw 59 519

Uczeń rzeźnicki
z porządnej rodziny najchętniej z prowincji potrzebny zaraz. - Piotr Sadowski Marsz. Focha 85, zdw 59 627

Cukiernik
podaniem warunków oferty Kurjer Poznański zdw 59 665

Marszantka
samodzielną może się zaraz zgłosić. Hurtownia Kapeluszy Damskich, Poznań, Wroniecka 24, rw 2 651

Dziewczynki
do dzieci poszukuje Adres Kurjer Poznański zdw 59 640

Panienska
ukończona 6 klas, potrzebna do dzieci. Szkolna 12, zdw 59 722

Służąca
potrzebna. Jandy, Dąbrowskiego 23, zdw 59 715

Kucharka
do wszystkiego (elegancki dom) pod Poznaniem, Zgłoszenia - w sobota przed południem. Wjazdowa 1, portiernia, zdw 59 704

Podróżujący
branży elektrycznej potrzebny Jaskiewicz Zygmunt Fredry 8, zdw 59 740

Szoferskie
Kursy tanio udziela „Auto-Lot”, Dąbrowskiego 85, tel. 77-67. (Prospekty darmo), zdw 10 770

Kilka tancerek
może się zgłosić do dancingu Restauracja „Atlantic”. - Rynek 80, zdw 59 722

Dziewczyna
zaraz. Grobla 1b, Sokolowski, rw 2 672

Ucznia
chcącego się wyuczyć fryzjerstwa i perukarstwa, przyjmie B. G. Wielka 22, rw 2 671

Hafciarki
Wydaje kolorowy haft w domu. - Oferty Kurjer Pozn zdw 59 802

Uczeń
możliwie z ukończoną szkołą handlową może się zgłosić. - W. Groszkiewicz Wrocławska 3, Pw 7 202-36.33

Poszukuję
marszantki wspólniczki. - Adres Kurjer Poznański zdw 59 760

Uczeń
fryzjerski potrzebny. Wierzbicice 27, zdw 59 761

Czeladnik
obuwniczy potrzebny. Niedźwiedzi, Górna Wilda 58 zdw 59 756

Ekspedjentka
wykwalifikowana i uczciwa potrzebna. Zgłoszenia z podaniem warunków i odpisami świadectw, Cukiernia Nasiadek, Bydgoszcz, Marszałka Focha 10, Pw 7 219 63.506

Agentów
do sprzedaży ratulnej artykułu poważnego zbytu na wysoka prowizję poszukuje firma solidna. Również dobry artykuł dla podróżujących z innymi towarami. Oferty do eksp. Kurjera Poznańskiego nw 5626

Przykrawacza
samodzielnego cholewkarza poszukuje zaraz. Zgłoszenia do Kurjera Poznańskiego nw 5627

Oprawy kalizek
wszelkiego rodzaju Introligatornia Drukarni Toruńskiej I. A. w Toruniu ul. św. Katarzyny 4

Niebawem rozpocznie się ciągnięcie 5-tej klasy Loterii Państwowej Wygranych będzie 27 591 000

KUP LOS

w kolekturze A. KĘDZIORY w Poznaniu Sieroca 5 6 narożnik Nowej, a możesz w kilku dniach wygrać majątek.

Prawdziwe bursztyny

kolje, bransolety, broszki, kolczyki, ustniki

Wybór wielki - Cenyniskie

W. Szulc,

pl. Wolności 5.

Pw 7212-36.22

Humor zagraniczny

Mąż - psycholog.

- Nie jesteś Adoniszem, ale jesteś miły i uprzejmy

- Wiem, kochanie, Pokażno ten nowy rachunek krawcowej.

(Buen Humor, Madryt). S. F.

DZISIAJ W KINIE

Apollo: „Król Żebraków”

Aurora: „BusterKeaton jako Marynarz”

Colosseum: „Skąd niema powrotu...”

Corso: „Na pokładzie Łodzi podwodnej oraz Pat i Pachon”

Edison: „Biały Kapitan”

Harfa: „Burza”

Metropolis: „Świetna Partja oraz rewja p. t. Babie Lato”

Odeon: „Białe Piekło Piz Palm”

Renaissance: „Piękna Helena i Upadek Troji”

Słońce: „Na falach namiętrości”

Tęcza: „Ponad Śnieg”

Wilsona: „Lzy ukojenia”

Przedpłata

na wrzesień 1931, za oba wydania razem włącznie tygodniowego dodatku ilustr. „Ilustracja Poznańska” i „Nowiny Sportowe” w Poznaniu w eksped. z 400 w agencjach w mieście z 450 z odnośnym em kwartalnie z 15.03 pod opaską miesięcznie w Polsce z 9.00 w innych krajach z 11.00. W razie wypadków spowodowanych siłą wyższą, przeszkód w zak. adzie, strajków i t. p. wydawnictwo nie odpowiada za dostarczenie pisma a abonenci nie odpowiedzialni za niedostarczone numery lub odszkodowania

W wydaniach wielkościątecznych i uroczystościowych poprzedza normalną codzienną część numeru z reklamami i ogłoszeniami, materiał poświęcony danej uroczystości

Telefony do Redakcji i Administracji: 4461, 1476, 3307, 3524, 3525, 4072 w niedzielę, święta i nocy tylko 1476 i 3524, filja Stary Rynek 2305. - P K O: Poznań nr. 200 149.

Ogłoszenia

na stronie 6 (amowej 25 gr na stronie 4-amowej przy końcu tekstu redakcyjnego 60 gr na stronie czwartej 100 gr na stronie drugiej 120 gr przed wiadomościami; potocznie: 200 gr od 1-amowego mł.m. Ogłoszenia skomplikowane oraz z zastrzeżeniem miejsca 20% nadwyżki. Ogłoszenia do wydania porannego przyjmujemy do godz. 18.30 w nagłych wypadkach do godz. 22 u stróża. do wydania wieczornego „drobne” do godz. 11 wiekzie dłużej według możliwości. Drobne ogłoszenia: słowo napisowe (tłuste) 25 gr każde dalsze słowo 15 gr. Za różnicę między zestawem a wysokością ogłoszenia powstałe wskutek matrycowania wydawnictwo nie odpowiada